

Faculty of Health, Medicine and Life Sciences

Handleiding intersectorale kosten en baten van (preventieve) interventies Classificatie, identificatie en kostprijzen

**Ruben MWA Drost, MSc, Dr. Aggie TG Paulus, Prof. dr. Dirk Ruwaard,
Prof. dr. mr. Silvia MAA Evers**

Department of Health Services Research
Focusing on Chronic Care and Ageing

Uitvoering

Maastricht University
Faculty of Health, Medicine and Life Sciences
CAPHRI, School for Public Health and Primary Care
Department of Health Services Research
Focusing on Chronic Care and Ageing
Postbus 616, 6200 MD Maastricht
T: 043-3881570
www.maastrichtuniversity.nl/hsr

Contact

Ruben M.W.A. Drost
r.drost@maastrichtuniversity.nl

Het onderzoek is uitgevoerd met financiering van de Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie (ZonMw), Preventieprogramma 4, Tweede Ronde: Vernieuwing voor Langer Gezond Leven, onderzoeksnummer 200400010

ISBN: 978 94 6159 342 9
Universitaire Pers Maastricht

Lay-out: Suus Koene en Ruben Drost
Printed by: Datawyse

© Copyright Maastricht University, Faculty of Health, Medicine and Life Sciences CAPHRI, School for Public Health and Primary Care, Department of Health Services Research, 2014.

Niets uit deze uitgave mag gekopieerd of overgenomen worden zonder uitdrukkelijke toestemming van de auteurs.

Handleiding Intersectorale Kosten en Baten van (Preventieve) Interventies

Classificatie, Identificatie en Kostprijzen

2014

Auteurs

R.M.W.A. Drost, MSc

Dr. A.T.G. Paulus

Prof. dr. D. Ruwaard

Prof. dr. mr. S.M.A.A. Evers

Mei 2014

Maastricht University

Faculty of Health, Medicine and Life Sciences

CAPHRI, School for Public Health and Primary Care

Department of Health Services Research

Focusing on Chronic Care and Ageing

Inhoudsopgave

LIJST VAN AFKORTINGEN	7	
VERANTWOORDING EN DANKWOORD	9	
SAMENVATTING	11	
1	INLEIDING	15
2	INTERSECTORALE KOSTEN EN BATEN	19
2.1	Afbakening en perspectief	19
2.2	Classificatie van intersectorale kosten en baten	23
2.3	Identificatie van intersectorale kosten en baten	26
2.4	Waardering van intersectorale kosten en baten	27
2.5	Kernbegrippen	32
3	DE ONDERWIJSSECTOR	35
3.1	Checklist intersectorale kosten en baten in de sector 'onderwijs'	35
3.2	De impact op maatschappelijk niveau	39
3.3	Samenvatting	40
4	VEILIGHEID EN JUSTITIE	41
4.1	Checklist intersectorale kosten en baten in de sector 'veiligheid en justitie'	42
4.2	De impact op maatschappelijk niveau	49
4.3	Samenvatting	49
5	OVERIGE SECTOREN	51
5.1	Arbeid en sociale zekerheid	51
5.2	Huishouden en vrije tijd	52
5.3	Overige effecten	53
5.4	Samenvatting	54
6	SLOTHOOFDSTUK	55
6.1	Conclusie	55

INHOUDSOPGAVE

6.2	Methodologische discussie	56
6.3	Aandachtspunten voor onderzoekers en beleidsmakers	57
REFERENTIES		63
APPENDIX 1A: ONDERWIJS (KERN)		67
APPENDIX 1B: ONDERWIJS (OVERIG)		75
APPENDIX 2A: SCHADE DOOR CRIMINALITEIT EN VANDALISME		83
APPENDIX 2B: POLITIE EN JUSTITIE		91
APPENDIX 2C: OVERIG AANVERWANT		107
APPENDIX 3: CASUS EN REKENVOORBEELD		111

Lijst van afkortingen

AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
BAO	Regulier basisonderwijs
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CJIB	Centraal Justitieel Incassobureau
CPB	Centraal Planbureau
CSRI	'Client Service Receipt Inventory'
CVZ	College voor Zorgverzekeringen
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
HALT	(bureau-) Het ALTERNatief
Havo	Hoger algemeen voortgezet onderwijs
HBO	Hoger Beroepsonderwijs
HCA	'Human Capital Approach'
HiAP	'Health in all policies'
IB'en	Intersectorale baten
ICD-10	10 ^e editie van de 'International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems'
IK'en	Intersectorale kosten
IKB'en	Intersectorale kosten en baten
JJI	Justitiële Jeugdinstellingen
KBA	Kosten-batenanalyse
KCA	Kosten-consequentieanalyse
KEA	Kosten-effectiviteitanalyse
LAT	Lichte Advies Toevoegingen
LGF	Leerling-gebonden financiering
MBO-BBL	Middelbaar beroepsonderwijs, beroepsbegeleidende leerweg
MBO-BOL	Middelbaar beroepsonderwijs, beroepsopleidende leerweg
MKBA	Maatschappelijke kosten-batenanalyse
NFI	Nederlands Forensisch Instituut
NIFP	Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie
NJI	Nederlands Jeugdinstituut
OCW	Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OM	Openbaar Ministerie
PBL	Planbureau voor de Leefomgeving
PO	Primair Onderwijs
QALY	'Quality Adjusted Life Year' (kwaliteits-gewogen levensjaar)

LIJST VAN AFKORTINGEN

RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
ROA	'Research Centre for Education and the Labour Market'
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
RVP	Rijksvaccinatieprogramma
RvR	Raad voor Rechtsbijstand
SBAO	Speciaal basisonderwijs
SCP	Sociaal Cultureel Planbureau
SES	Sociaal-economische status
SO	Speciaal onderwijs
SOOPP	Studie naar Ondersteuning voor Ouders met Psychische Problemen
TBS	Terbeschikkingstelling
VenJ	Het Ministerie van Veiligheid en Justitie
VWS	Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
VO	Regulier voortgezet onderwijs
VSO	Voortgezet speciaal onderwijs
VWO	Vorbereidend wetenschappelijk onderwijs
WAHV	Wet Administratief Handhaving Verkeersvoorschriften
WBF	Waarborgfonds Motorverkeer
WHO	'World Health Organization'
WO	Wetenschappelijk Onderwijs
WODC	Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (afdeling VenJ)
WSF	Wet studiefinanciering
WTOS	Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten

Verantwoording en dankwoord

Het onderzoek dat heeft geleid tot deze handleiding is uitgevoerd met financiering van de Nederlandse Organisatie voor Gezondheidsonderzoek en Zorginnovatie (ZonMw). Het onderzoek maakt deel uit van 'Preventieprogramma 4', Tweede Ronde: Vernieuwing voor Langer Gezond Leven, onderzoeksnummer: 200400010. Wij zijn ZonMw dankbaar voor deze financiële ondersteuning.

Graag willen wij in alfabetische volgorde de personen bedanken die een bijdrage hebben geleverd aan de totstandkoming van deze handleiding: Dr. E.M.M. Adang (Radboud Universitair Medisch Centrum), J.M. den Broeder MPH (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu), Dr. D. Chisholm (World Health Organization), Prof. dr. W.N.J. Groot (Maastricht University, Raad voor de Volksgezondheid en Zorg), Dr. L. Hakkaart- van Roijen (Erasmus Universiteit), Dr. J.B. Hutten (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport), Dr. R.C.W. Hutubessy (World Health Organization), Dr. D.E.G. Moolenaar (Ministerie van Veiligheid en Justitie), Prof. dr. J.J. Polder (Tilburg University, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu), Dr. G. Romijn (Centraal Planbureau), Dr. A. Shiell (Centre of Excellence in Intervention and Prevention Science), Prof. dr. H.F.E. Smit (Vrije Universiteit, Trimbos Instituut), Prof. dr. R. Smith (London School of Hygiene & Tropical Medicine), Prof. dr. R.K.W. van der Velden (Maastricht University, Research Centre for Education and the Labour Market), Prof. dr. N.K. de Vries (Maastricht University), H. Wansink MSc (Parnassia), Dr. G.A. de Wit (Universitair Medisch Centrum Utrecht, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu).

Daarnaast gaat dank uit naar de leden van de projectgroep, medewerkers van organisaties die informatie hebben aangeleverd, overige collega's en in het bijzonder Suus Koene en Brigitte Caenen voor hun ondersteuning bij dit onderzoek. Tot slot bedanken wij de deelnemers aan discussies na presentaties van de handleiding op congressen en workshops, waaronder de projectleidersbijeenkomst van ZonMw in Utrecht (2013), de 'Eleventh Workshop on Costs and Assessment in Psychiatry' in Venetië (2013) en de 'Lowlands Health Economics Study Group' (LolaHESG) bijeenkomst in Nunspeet (2013). Bij voorbaat dank aan de aanwezigen bij presentaties die in 2014 zullen worden gehouden op het 'Nederlands Congres Volksgezondheid' in Rotterdam, de 'Lowlands Health Economics Study Group' (LolaHESG) bijeenkomst in Oostvoorne en het 'International Health Economics Association (iHEA) 10th World Congress' in Dublin.

Samenvatting

Inleiding

Preventieve interventies gericht op gezondheidsbevordering en ziektepreventie vinden vaak plaats binnen een bredere maatschappelijke context. Dientengevolge leiden veel preventieve interventies tot kosten en baten in sectoren buiten de gezondheidszorg. Deze kosten en baten staan bekend als ‘intersectorale kosten (IK’en)’ en ‘intersectorale baten (IB’en)’ van preventie. Voorbeelden van intersectorale kosten- en baten (IKB’en) zijn veranderingen in schoolprestaties en/of inzet van politie als gevolg van interventies bij jongeren met een verslavingsprobleem. IK’en en IB’en kunnen een belangrijk deel innemen van de totale kosten en baten van een preventieve interventie. Duidelijke, volledige en betrouwbare berichtgeving vanuit de wetenschap over IKB’en is daarom van toegevoegde waarde voor besluitvorming rondom de invoering of continuering van preventieve interventies.

In de literatuur is momenteel nog weinig bekend over IKB’en. Dit is onder andere te wijten aan een gebrek aan vereiste methodologische kennis voor het waarderen van IKB’en en de gewoonte binnen de gezondheidseconomie voornamelijk de aandacht te vestigen op kosten en baten die binnen het kader van de gezondheidszorg vallen.

Doel

Het doel van deze handleiding is het ondersteunen van onderzoekers en beleidsmakers bij het uitvoeren en beoordelen van onderzoek naar IKB’en van preventieve interventies in de gezondheidszorg. De handleiding biedt handvatten voor het classificeren en identificeren van IKB’en en biedt kostprijzen voor het waarderen van deze kosten- en batenposten. Aandacht voor de waardering van IKB’en gaat voornamelijk uit naar kosten- en batenposten binnen de sectoren ‘onderwijs’ en ‘veiligheid en justitie’. Op basis van de huidige literatuur blijken dit de belangrijkste sectoren te zijn waarvoor waarderingsmethoden ontbreken. De volgende vier vragen staan centraal in de handleiding:

- 1) Welke IKB’en zijn te identificeren en te classificeren?
- 2) Wat zijn methoden voor de waardering van IKB’en?
- 3) Welke kostprijzen zijn er voor IKB’en binnen de sectoren ‘onderwijs’ en ‘veiligheid en justitie’?
- 4) Wat zijn aandachtspunten voor onderzoekers en beleidsmakers met betrekking tot IKB’en?

Werkwijze

De basis voor classificatie en identificatie ligt in het 'classificatieschema voor IKB'en van preventie', gepubliceerd in Drost et al. (2013). Hierin worden meer dan zeventig potentiële IKB'en weergegeven, verdeeld over vier sectoren: 'onderwijs', 'arbeid en sociale zekerheid', 'huishouden en vrije tijd' en 'veiligheid en justitie'. Voor de waardering van geselecteerde IKB'en is getracht kostprijzen te traceren of te berekenen. Hiervoor zijn diverse methoden gehanteerd. Eerst is binnen bestaande, betrouwbare en actuele bronnen getraceerd of er voor IKB'en reeds bepaalde kostprijzen bestonden en overgenomen konden worden. Wanneer dit niet mogelijk was, is er geprobeerd zelf kostprijzen te berekenen uit, in jaarverslagen gerapporteerde, totale kosten voor bedrijfsvoering van betrokken instanties. Indien deze informatie niet voor handen was, is via Statline gezocht naar arbeidskosten per uur arbeid. Achtereenvolgens is gezocht naar arbeidskosten per beroep, per bedrijfstak en, indien deze niet beschikbaar waren, een gemiddelde over alle economische activiteiten. De in de onderhavige handleiding gepresenteerde kostprijzen hebben betrekking op het jaar 2012. Alle gevonden kostprijzen zijn door middel van prijsindexcijfers voor inflatie gecorrigeerd naar dit jaar.

Deze handleiding, met daarin de tabellen met kostprijzen en methoden voor kostprijsbepaling, is voor validatie voorgelegd aan zowel beleidsmakers als wetenschappers, waaronder gezondheidseconomen en HTA-experts. Er zijn een aantal één-op-één interviews gehouden en eind 2013 is er een expertbijeenkomst georganiseerd, waarin een tussentijdse versie van de handleiding is besproken. Begin 2014 is een laatste tussentijdse versie gestuurd naar de deelnemers van de expertbijeenkomst voor schriftelijk commentaar.

Bevindingen

Het onderzoek heeft geresulteerd in twee kostprijstabellen, die geraadpleegd kunnen worden voor de waardering van IKB'en in de sectoren 'onderwijs' en 'veiligheid en justitie'. Resultaten van het kostprijsonderzoek waren divers; er is een beroep gedaan op ieder van de hierboven genoemde methoden voor kostprijsbepaling. De in de tabellen opgenomen kostprijzen zijn zo veel mogelijk afgestemd op gebruikelijke meeteenheden.

Conclusie

De handleiding biedt onderzoekers handvatten voor het classificeren, identificeren en waarderen van IKB'en. De in deze handleiding vermelde kostprijzen kunnen worden gebruikt om IKB'en binnen de sectoren 'onderwijs' en 'veiligheid en justitie' te waarderen. Hiermee is een belangrijke stap gezet richting een completere waardering van de kosten en baten van preventie. De toepassingsmogelijkheden van de handleiding zijn echter nog breder. Aangezien IKB'en voortkomen uit het gezondheidseffect van een interventie, is deze handleiding niet alleen geschikt voor preventieve interventies, maar ook voor alle

andere interventies die een effect hebben op gezondheid. Voorbeelden hiervan zijn medische interventies en interventies gericht op verzorging.

Er zijn voldoende mogelijkheden voor onderzoekers om IKB'en op te nemen in bredere economische analyses van gezondheidsinterventies. Zo zijn IKB'en binnen een kosten-utiliteitsanalyse (KUA) te waarderen naast gezondheids-uitkomstmaten zoals 'quality adjusted life years' (QALYs) en kunnen IK'en en IB'en binnen een kosten-batenanalyse (KBA) met andere kosten en baten worden verrekend om de netto bate/kosten van een interventie te bepalen. Onderzoek naar IKB'en kan tevens bijdragen aan een completere maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA). Het Centraal Planbureau (CPB) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) hebben recentelijk veel aandacht besteed aan de methodiek voor deze vorm van analyse. Aangezien de uitkomsten van MKBA's zwaar mee kunnen wegen binnen beleidsprocessen, is het van belang dat deze analyses adequaat worden uitgevoerd. Onderhavige handleiding biedt met de kostprijzen ondersteuning voor het bepalen van kengetallen die nodig zijn voor deze vorm van analyse. De onderzoeker dient bij opname van IKB'en in deze, maar ook andere vormen van economische analyse, wel op te passen voor dubbeltelling.

Duidelijke en volledige berichtgeving vanuit de wetenschap over IKB'en leidt tot betrouwbaardere economische evaluaties. Deze evaluaties spelen vaak een prominente rol binnen besluitvorming rondom de invoering of continuering van interventies binnen de gezondheidszorg. Deze handleiding ondersteunt daarom dit proces. Onderzoek naar en inzicht in IKB'en kan daarnaast ook gevolgen hebben voor gezondheidsbeleid buiten de gezondheidszorg. Een overzicht van de financiële gevolgen van gezondheidswinst kan namelijk bij beleidsmakers buiten de gezondheidszorg interesse wekken voor gezondheid en beleid dat daaraan bijdraagt. De doelstelling het gezondheidsaspect ruimte te geven in beleid buiten de gezondheidszorg is internationaal beter bekend onder de term 'health in all policies' (HiAP).

Leeswijzer

Na de inleiding (hoofdstuk 1) beschrijft hoofdstuk 2 de afbakening van de handleiding, de classificatie en identificatie van IKB'en, methoden voor kostprijsbepaling en belangrijke kernbegrippen. Vervolgens gaat de handleiding dieper in op IKB'en voor de verschillende sectoren. Aandacht gaat in deze handleiding voornamelijk uit naar de sectoren 'onderwijs' (hoofdstuk 3) en 'veiligheid en justitie' (hoofdstuk 4), waarvoor een lijst met IKB'en en bijbehorende kostprijzen is geleverd. Het naslagwerk voor deze sectoren, met daarin specifieke methoden voor kostprijsbepaling, is terug te vinden in appendices 1A en 1B (sector onderwijs) en appendices 2A t/m 2C (sector veiligheid en justitie). Overige IKB'en en effecten die buiten de gezondheidszorg vallen worden behandeld in hoofdstuk 5. Deze handleiding eindigt met een conclusie, methodologische discussie en aandachtspunten voor onderzoekers en beleidsmakers (hoofdstuk 6).

N.B. Deze handleiding is geen alternatief voor andere handleidingen voor kostenonderzoek of economische evaluatie. Onderhavige handleiding beperkt zich tot het leveren van methoden voor de waardering van IKB'en - in het bijzonder voor de sectoren 'onderwijs' en 'veiligheid en justitie' - en is in die zin complementair aan handleidingen waarbij de aandacht voornamelijk uitgaat naar kosten en baten in de gezondheidszorg. Het advies aan de lezer is om naast deze handleiding onder andere de volgende bronnen te raadplegen:

- Hakkaart- van Roijen, L., Tan, S.S. en C.A.M. Bouwmans, *Handleiding voor kostenonderzoek. Methoden en referentieprijzen voor economische evaluaties in de gezondheidszorg. Geactualiseerde versie 2010*, Diemen: College voor Zorgverzekeringen, 2011.
- *Richtlijnen voor farmaco-economisch onderzoek, geactualiseerde versie*. Diemen: College voor Zorgverzekeringen, 2006.
- Ligtenberg, G., Staal, P.C., Goettsch, W.G. en S. Knies, *Kosteneffectiviteit in de zorg. Op weg naar een genuanceerd en geaccepteerd gebruik van kosteneffectiviteitsgegevens in de zorg*, Diemen: College voor Zorgverzekeringen, 2013.
- Delwel, G.O., *Leidraad voor uitkomstenonderzoek*, Diemen: College voor Zorgverzekeringen, 2008
- Romijn, G. en G. Renes, *Algemene leidraad voor maatschappelijke kosten-batenanalyse*, Den Haag: Centraal Planbureau/Planbureau voor de Leefomgeving, 2013.
- Pomp, M., Schoemaker, C.G. en J.J. Polder, *Themarapport Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV). Op weg naar maatschappelijke kosten-baten analyses voor preventie en zorg*, Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2014.

1. Inleiding

Preventieve interventies¹ gericht op gezondheidsbevordering en ziektepreventie vinden vaak plaats binnen een bredere maatschappelijke context. Hierdoor leiden veel preventieve interventies binnen de gezondheidszorg tot kosten en baten in sectoren buiten de gezondheidszorg (1), zoals de onderwijssector en de sector veiligheid en justitie. Deze kosten en baten staan bekend als de 'intersectorale kosten en baten' van preventie. Voorbeelden van kosten- en batenposten in sectoren buiten de gezondheidszorg (IKB'en) zijn speciaal onderwijs en inzet van politie.

Intersectorale kosten (IK'en) en intersectorale baten (IB'en) kunnen een belangrijk deel uitmaken van de totale kosten en baten die ontstaan uit de gezondheidseffecten van preventieve interventies. Zo blijkt bijvoorbeeld uit cijfers van de World Health Organization (WHO) dat een slechte gezondheid van kinderen over het algemeen negatieve gevolgen heeft voor schoolprestaties (2). Leidt dit bijvoorbeeld tot doubleren of moet een leerling gebruik maken van speciaal onderwijs (SO), dan resulteert dit (mits het aantal jaren onderwijs niet afneemt) in een financiële last voor de onderwijssector. Dit komt omdat door doubleren een leerling langer een beroep doet op het onderwijssysteem en SO duurder is dan regulier onderwijs. Effectieve preventieve interventies gericht op het voorkomen van gezondheidsschade kunnen mogelijk de kans op zittenblijven en het gebruik van SO verminderen, waarmee extra kosten voor de onderwijssector kunnen worden voorkomen.

Ook 'veiligheid en justitie' is een voorbeeld van een sector waar IK'en en IB'en kunnen ontstaan. Zo zijn mensen met zware psychische aandoeningen zoals schizofrenie, bipolaire stoornis of psychose bijvoorbeeld vaker slachtoffer van geweld, verkrachting en diefstal (3). Leidt een psychische aandoening tot (im)materiële schade en reactief optreden van politie en justitie, dan betekent dit een financiële last voor deze sector.

De keuze voor in- of exclusie van IKB'en binnen onderzoek kan gevolgen hebben voor de uitkomsten van een economische analyse van een preventieve interventie in de gezondheidszorg. Duidelijke en volledige berichtgeving over IKB'en is daarom van belang voor besluitvorming rondom de invoering en continuering van preventieve interventies. In de literatuur is momenteel weinig bekend over deze kosten en baten buiten de gezondheidszorg. Dit is onder andere te wijten aan een gebrek aan vereiste methodologische kennis voor het waarderen van IKB'en en de gewoonte binnen economische evaluaties om voornamelijk de aandacht te vestigen op kosten en baten binnen het kader van de gezondheidszorg (1, 4-7). Studies die wel oog hebben voor IKB'en beperken zich vaak tot het waarderen van informele zorg en/of productiviteitsverlies. Een analyse van andere IKB'en en de gevolgen voor andere sectoren lijken zo, soms onterecht, van ondergeschikt belang.

¹ Preventieve interventies in de gezondheidszorg, in het vervolg van de handleiding ook wel 'preventieve interventies' of 'preventie' genoemd.

Het gebrek aan onderzoek naar IKB'en over de afgelopen jaren valt mede te verklaren uit het feit dat huidige richtlijnen, aanbevelingen en het aanbod van methoden die in vooraanstaande (inter)nationale literatuur staan beschreven tot voor kort geen methode boden om IKB'en per sector te classificeren. Voorbeelden hiervan zijn de 'richtlijnen voor farmaco-economisch onderzoek' van het College voor Zorgverzekeringen (CVZ)² (8), waarin weliswaar een onderscheid wordt gemaakt tussen kosten binnen en buiten de gezondheidszorg, maar waarin voor beide categorieën slechts een onderverdeling in 'direct' en 'indirect' wordt gemaakt. Ook in alternatieve indelingen, zoals beschreven in Gold et al. (1996) (9) en Drummond et al. (2005) (10), zijn sectoren buiten de gezondheidszorg niet of slechts beperkt gespecificeerd (zie paragraaf 2.1). Deze classificaties bieden daarom niet of nauwelijks ondersteuning bij het identificeren van IKB'en. Taxonomieën met kosten- en batenposten, zoals die van Luce en Elixhauser (11) of French et al. (12), bevatten slechts een beperkt aantal IKB'en. Ook hier ontbreekt een classificatie in sectoren, waardoor ook hier niet valt af te leiden welke kosten en baten van preventie tot welke sector behoren.

Wat betreft het waarden van IKB'en is de literatuur ook beperkt. Dit hangt samen met de lopende discussie over de manier waarop kosten- en batenposten buiten de gezondheidszorg gewaardeerd zouden moeten worden (9, 13, 14). Illustratief is het uitgangspunt om alle IKB'en buiten productiviteit(overlies) en informele zorg niet te waarden in termen van geld, maar in termen van kwaliteit van leven. Dit uitgangspunt is opgenomen in de eerste versie van de 'handleiding voor kostenonderzoek' van het CVZ (14). Het probleem is echter dat veelgebruikte uitkomstmaten waarin kwaliteit van leven is verwerkt, zoals de 'quality adjusted life year' (QALY), bedoeld zijn om een verandering in gezondheid uit te drukken. Veel IKB'en worden door dergelijke uitkomstmaten niet (volledig) afgedekt. Mogelijkheden om deze kosten- en batenposten in monetaire termen uit te drukken moeten daarom nader worden onderzocht. Steun hiervoor staat in de geactualiseerde versie van deze CVZ handleiding (15), waarin IKB'en zoals SO en optreden van politie en justitie expliciet worden genoemd als mogelijk belangrijke kosten- en batenposten. Hoewel methoden voor het waarden hiervan niet staan beschreven, laat dit zien dat items zoals deze een belangrijke rol kunnen spelen in de uitkomsten van een economische analyse.

Een gebrek aan inzicht in IKB'en kan leiden tot een verkeerde (in)schatting of veronachtzaming van de totale kosten en baten van preventieve en andere interventies in de gezondheidszorg. Dit verhoogt het risico op verkeerde berichtgeving en verkeerde beslissingen rondom de invoering of continuering van preventieve interventies. Inzicht in IKB'en kan deze kans verkleinen en werkt daarom beleidsondersteunend. In het kader van een door ZonMw gefinancierd project is er daarom vanuit de vakgroep Health Services Research als onderdeel van de School for Public Health and Primary Care (CAPHRI) vallend onder de Faculty of Health, Medicine and Life Sciences van de Universiteit Maastricht, onderzoek gedaan naar IKB'en. Nadruk ligt hierbij op de IKB'en van preventie, aangezien methoden voor de

² Per 1 April 2014 gaat het College voor Zorgverzekeringen verder onder de naam 'Zorginstituut Nederland'

economische evaluatie van interventies gericht op de publieke gezondheid minder gevestigd zijn dan die voor medische interventies (7). Op basis van dit onderzoek is deze handleiding ontwikkeld. Deze handleiding ondersteunt onderzoekers bij het classificeren, identificeren en waarderen van IKB'en van preventieve interventies. De kern van de handleiding bestaat uit tabellen met kostprijzen. Deze kan de lezer van de handleiding, in combinatie met zelf verzamelde volumeantallen, gebruiken om de IK'en en IB'en van een preventieve interventie te berekenen.

Tevens faciliteert de handleiding beleidsmakers bij de beoordeling van kostenonderzoek voor economische evaluaties vanuit een maatschappelijk perspectief. Speciale aandacht gaat uit naar de bijdrage dat onderzoek naar IKB'en kan leveren aan maatschappelijke kosten-baten analyses (MKBA's). Het Centraal Planbureau (CPB) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) hebben recentelijk veel aandacht besteed aan de methodiek voor het uitvoeren van deze vorm van ex-ante analyse (16). Aangezien de uitkomsten van MKBA's zwaar mee kunnen wegen binnen beleidsprocessen, is het van belang dat deze adequaat worden uitgevoerd. Zeker binnen MKBA's zijn een breed perspectief en een gestructureerde basis voor onderzoek naar de rendementen van investeringen belangrijke kwaliteitsbepalende voorwaarden. Een wetenschappelijke basis voor inclusie van IKB'en binnen MKBA's is hier een belangrijk onderdeel van. Onderhavige handleiding biedt, door het leveren van een overzicht van IKB'en en kostprijzen, ondersteuning voor het bepalen van kengetallen voor toepassing van deze vorm van analyse.

Onderzoek naar en inzicht in IKB'en kan ook gevolgen hebben voor gezondheidsbeleid buiten de gezondheidszorg. Een overzicht van de financiële gevolgen van gezondheidswinst kan namelijk bij beleidsmakers buiten de gezondheidszorg interesse wekken voor gezondheid en beleid dat daaraan bijdraagt. De doelstelling het gezondheidsaspect op te laten nemen binnen beleid is internationaal beter bekend onder de term 'health in all policies' (HiAP).

De nadruk binnen deze handleiding ligt op de methoden voor kostprijsbepaling (hoofdstuk 2) en het leveren van kostprijzen die de lezer kan gebruiken tijdens het waarderen van IKB'en in de sectoren 'Onderwijs' (hoofdstuk 3) en 'Veiligheid en Justitie' (hoofdstuk 4). Op basis van de huidige literatuur blijken dit de belangrijkste sectoren te zijn waarvoor waarderingsmethoden ontbreken. Methoden voor het waarderen van overige IKB'en worden behandeld in hoofdstuk 5. Een uitgebreide beschrijving van methoden voor het waarderen van deze IKB'en, zoals productiviteit(sverliezen) en informele zorg, is, inclusief rekenvoorbeelden, terug te vinden in de 'Handleiding voor kostenonderzoek' van het CVZ (15). Tijdens de ontwikkeling van deze nieuwe handleiding is niet geprobeerd een alternatief te bieden voor reeds bestaande handleidingen, maar daar waar mogelijk aanvullend te zijn op het gebied van tot op heden onderbelichte IKB'en. Deze handleiding eindigt met een conclusie, methodologische discussie en aandachtspunten voor onderzoekers en beleidsmakers. Aandacht gaat hier, onder andere, uit naar de gevolgen van onderzoek naar IKB'en voor economische analyses (zoals MKBA's) en HiAP (hoofdstuk 6).

2. Intersectorale kosten en baten

Dit hoofdstuk beschrijft de achtergrond, begrippen en stappen die van belang zijn bij economisch evaluatieonderzoek naar IKB'en van preventieve interventies in de gezondheidszorg. Het hoofdstuk begint met een beschrijving van de afbakening en het perspectief van deze handleiding (paragraaf 2.1). Hierna volgt informatie over de sectorspecifieke classificatie van IKB'en (paragraaf 2.2) en het belang hiervan voor de identificatie van IKB'en (paragraaf 2.3). Vervolgens worden de gehanteerde methoden voor waardering van IKB'en besproken (paragraaf 2.4). Waardering van IKB'en gaat aan de hand van kostprijzen. Aandacht in deze paragraaf gaat daarom voornamelijk uit naar de methoden voor kostprijsbepaling. Het hoofdstuk eindigt met een lijst van kernbegrippen die in deze handleiding regelmatig aan bod komen (paragraaf 2.5).

2.1 Afbakening en perspectief

Afbakening

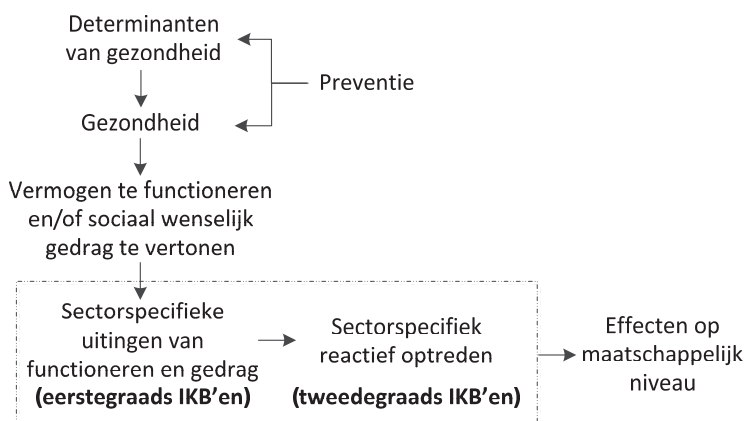
Deze handleiding beperkt zich tot IKB'en, oftewel 'de kosten- en baten voor sectoren buiten de gezondheidszorg, waarop preventieve interventies in de gezondheidszorg van invloed kunnen zijn'. Deze beslaan slechts een deel van de totale kosten en baten van een preventieve interventie. De onderzoeker dient voor ondersteuning bij het classificeren, identificeren en waarderen van 'niet-IKB'en' andere bronnen te raadplegen.

Een overzicht van kosten- en batencategorieën, waaronder ook deze niet-IKB'en vallen, is terug te vinden in Drummond et al. (2005) (10). Hierin wordt gesproken over vier categorieën, te weten 'de gezondheidszorg' (C1/S1), 'andere sectoren' (C2/S2), 'patiënt en familie' (C3/S3) en 'productiviteit' (C4/S4), waarbij 'C' en 'S' respectievelijk staan voor 'costs' (kosten) en 'savings' (besparingen/baten). De kosten- en batenposten binnen de categorieën C2/S2 en C4/S4 zijn IKB'en. Deze twee zijn samen met categorie C3/S3 opgenomen in het classificatieschema voor intersectorale kosten en baten van Drost et al. (2013) (17), waarbij categorie C3/S3 onder de noemer 'individu en familie' – in geval preventie spreekt men immers vaak nog niet over een de 'patiënt' – als een extra categorie naast de sectoren is opgenomen (zie voor een beschrijving paragraaf 2.2). Zoals eerder aangegeven gaat de aandacht in deze handleiding voornamelijk uit naar de sectoren 'onderwijs' en 'veiligheid en justitie'. Deze behoren volgens de indeling van Drummond et al. tot de C2/S2 categorie. In het licht van deze indeling is er ook aandacht voor categorieën C3/S3 en C4/S4. De categorie C1/S1 komt in deze handleiding dus niet aan bod.

Een minder recente, maar binnen Nederland nog steeds gangbare, indeling staat beschreven in de richtlijnen voor farmaco-economisch onderzoek van het CVZ (15). Hierin wordt een onderscheid gemaakt tussen 'gezondheidszorg' en 'niet-gezondheidszorg', met in beide categorieën een onderverdeling in 'direct' en 'indirect'. In het licht van deze indeling valt het gros van de IKB'en binnen het kader 'indirect

buiten de gezondheidszorg'. Alle kosten- en batenposten binnen de gezondheidszorg, zoals zorgkosten voor diagnostiek en behandeling en zorgkosten door verlenging van levensduur, vallen buiten het kader van deze handleiding. Ook een deel van de kosten- en batenposten buiten de gezondheidszorg, zoals reiskosten, zullen niet worden behandeld. De IKB 'huishoudelijke hulp' vormt hierop een uitzondering (zie paragraaf 2.2).

De IKB'en van een preventieve interventie in de gezondheidszorg ontstaan uit de gezondheidsverandering die een nieuwe interventie ten opzichte van een andere situatie (een alternatieve of geen interventie) teweeg brengt. De koppeling tussen een preventieve interventie en IKB'en gaat dus via gezondheid; de kosten en baten komen voort uit een verandering in gezondheid en de invloed hiervan op het vermogen van een of meerdere personen om binnen de maatschappij te functioneren en/of sociaal wenselijk gedrag te vertonen. Onderstaand figuur visualiseert deze relatie tussen preventie en IKB'en (figuur 2.1).

Figuur 2.1 De relatie tussen preventie en IKB'en

Er is een onderscheid tussen eerste- en tweedegraads IKB'en. Beide categorieën zijn 'sectorspecifiek', wat inhoudt dat een bepaald gevolg van preventie (eerstegraads IKB) tot een sector behoort en dat dit binnen diezelfde sector tot reacties kan leiden (tweedegraads IKB'en). Onder eerstegraads IKB'en verstaan we de sectorspecifieke uitingen van veranderingen in functioneren en gedrag. Het gaat dan onder andere om schoolprestaties (voor de sector onderwijs) en wetsovertredingen (voor de sector veiligheid en justitie). Ook veranderingen in productiviteit op werk en het huishouden zijn zichtbare uitingen van functioneren buiten de gezondheidszorg en vallen daarom, mits een preventieve interventie in de gezondheidszorg daar aan ten grondslag ligt, binnen deze categorie. De oorzaak van IKB'en ligt vaak bij een verandering van iemands eigen gezondheid, maar IKB'en kunnen ook worden veroorzaakt door een gezondheidsverandering van iemand in de sociale omgeving. Een voorbeeld hiervan is een verandering in arbeidsproductiviteit als een effect van een verandering in tijd geïnvesteerd in mantelzorg.

Vaak volgen op een verandering in eerstegraads IKB'en reacties vanuit de sector waarbinnen deze IKB'en opspelen (tweedegraads IKB'en). Maatregelen in de vorm van reacties op de gevolgen van verminderd functioneren of sociaal onwenselijk gedrag kosten geld. Voorbeelden zijn optreden van politie als reactie op criminaliteit en vandalisme of het besluit een kind SO te laten volgen naar aanleiding van verslechterde schoolprestaties. Karakteristiek voor deze tweedegraads IKB'en is dat er veelal andere personen of instanties zijn die ingrijpen in de situatie. Voorbeelden hiervan zijn leraren, agenten, werkgevers, maar ook bijvoorbeeld huishoudelijke hulp. De tweedegraads IK'en en IB'en van preventie komen dan ook vaak voort uit een verandering in tijdsinvesteringen van deze personen. Deze komen niet altijd bij de doelgroep of de sociale omgeving terecht, maar kunnen ook bij derden terecht komen. Zo zijn de onderwijskosten voor een zittenblijver in het basis- of voortgezet onderwijs grotendeels voor rekening van de overheid en wordt politie-inzet eveneens vanuit publiek geld bekostigd. Het gegeven dat de IK'en en IB'en vaak bij een derde partij terecht komen is belangrijk voor de positionering van IKB'en binnen een economische analyse. Meer uitleg hierover volgt in hoofdstuk 6.

Een doel van deze handleiding is het bieden van kostprijzen en methoden voor de waardering van IKB'en. Zoals uit de komende hoofdstukken zal blijken, zijn veel eerstegraads IKB'en niet (gemakkelijk) door middel van kostprijzen te waarderen. Voor tweedegraads IKB'en zijn er in de literatuur meer kostprijzen beschikbaar of is er meer informatie beschikbaar om kostprijzen te berekenen. Het is daarom tijdens een economische analyse belangrijk om na te gaan of preventie tot tweedegraads IKB'en heeft geleid/zal leiden.

Zoals figuur 2.1 laat zien, kan een toe- of afname van IKB'en gevolgen hebben voor de maatschappelijke welvaart of de maatschappelijke veiligheid. Een belangrijk voorbeeld is de impact van een preventieve interventie in de gezondheidszorg, via een verandering in onderwijsprestaties, op kansen op de arbeidsmarkt en veranderingen in salaris. Op macroniveau kan dit onder andere gevolgen hebben voor consumentenbestedingen en andere indicatoren voor de welvaart. Heeft een interventie een groot bereik, dan kunnen betere onderwijsprestaties op individueel niveau significant bijdragen aan meer maatschappelijke welvaart. Een tweede voorbeeld is het voorkomen van crimineel gedrag, wat leidt tot meer veiligheid binnen de omgeving van deze persoon. De impact van preventie op de maatschappelijke welvaart en veiligheid, maar ook de efficiëntie van het proces om maatschappelijke welvaart en veiligheid te realiseren, is interessant voor beleidsmakers. Efficiëntieverhoging, door bijvoorbeeld een lagere vraag om inzet van politie of SO, biedt namelijk mogelijkheden om tijd en geld voor andere doeleinden te gebruiken. De handleiding verstrekt geen methoden voor de doorrekening van de impact van preventie op macroniveau, maar beperkt zich per behandelde IKB tot het geven van een verwachting of preventie op de lange termijn waarschijnlijk een positieve dan wel negatieve impact heeft op de maatschappelijke welvaart (vanuit de sector 'onderwijs') of maatschappelijke veiligheid (vanuit de sector 'veiligheid en justitie'). Beschrijvingen hiervan zijn terug te vinden aan het slot van hoofdstukken 3 en 4.

Preventie is gebaseerd op het principe van causaliteit. Dit betekent dat preventie berust op de aanname dat een hoog of een verhoogd gezondheidsniveau is toe te schrijven aan een preventieve interventie of een combinatie van interventies. Hetzelfde geldt daarom voor de relatie tussen preventie en IKB'en die uit deze gezondheidsverandering voortkomen. Met name door het feit dat veel kosten en baten van preventie ver in de toekomst liggen blijft de bepaling van de maatschappelijke effecten van preventie, waaronder de IKB'en, een methodologische uitdaging. Onderhavige handleiding biedt geen methoden die ondersteunen bij het meten van de hoeveelheid (volumeaantal) IKB'en. Dit betekent dat de handleiding niet ondersteunt bij het vaststellen van het causale verband tussen preventie en IKB'en. Om dit verband vast te kunnen stellen zal de onderzoeker volumeantallen zelf moeten meten. Hiervoor zijn meerdere methoden die de onderzoeker kan gebruiken, waaronder vragenlijsten en dagboeken. Zoals eerder aangegeven ondersteunt de handleiding de gebruiker, door middel van het leveren van kostprijzen, wel bij de waardering van IKB'en. Methoden voor kostprijsbepaling worden verder behandeld in paragraaf 2.4.

Perspectief

De waarde van een preventieve interventie die uit een economische analyse naar voren komt is afhankelijk van het gekozen perspectief. Er zijn verschillende perspectieven die een onderzoeker kan hanteren. Dit zijn bijvoorbeeld die van de patiënt/het individu, maar ook die van de verzekeraar, werkgever, overheid of de gehele maatschappij. Omdat dit binnen Nederland, maar ook internationaal de standaard is (18, 19), is de handleiding geschreven vanuit - en ondersteunt het onderzoek dat wordt uitgevoerd vanuit - het maatschappelijk perspectief. Zoals aangegeven heeft dit begrip in onderhavige handleiding geen betrekking op de kwantificering van welvaartseffecten van IKB'en, maar betekent dit dat, met nadruk op de sectoren 'onderwijs' en 'veiligheid en justitie', zo veel mogelijk belangrijke kosten- en batenposten buiten de gezondheidszorg zijn onderzocht.

Met betrekking tot het daadwerkelijk uitvoeren van specifiek onderzoek naar IKB'en zijn er meerdere redenen om het maatschappelijk perspectief te verkiezen boven andere perspectieven (9, 18). Zo worden alle relevante IKB'en in een analyse meegenomen, ongeacht wie daarbij voor de kosten opdraaien of wie van de baten profiteren. Daarnaast biedt dit perspectief een goede achtergrond waartegen de resultaten van andere perspectieven zijn uit te zetten en worden baten voor de een die gelden als kosten voor een ander in principe niet meegenomen. Voor de inclusie van IKB'en binnen een economische analyse kan informatie over de betalende en begunstigde partij(en) echter wel van belang zijn (zie paragraaf 2.5). Daar waar mogelijk staan deze partijen in deze handleiding daarom per behandelde IKB genoemd. In het geval van meerdere betalers en/of ontvangers staan, indien gegevens hierover voor handen waren, verdelingen van kosten en baten door middel van percentages aangegeven (zie appendices 1A, 1B en 2A t/m 2C voor specificaties).

2.2 Classificatie van intersectorale kosten en baten

Een deel van de kosten en baten van preventie valt buiten de gezondheidszorg. Maar welke sectoren kunnen worden belast of baten kunnen ondervinden, laten de eerdergenoemde taxonomieën en richtlijnen in het ongewisse (17). Er is daarom besloten om een nieuwe classificatie op te stellen (*figuur 2.2*), die specifiek is ingericht voor IKB'en van preventie. Dit classificatieschema vormt een aanvulling op de eerder genoemde taxonomieën en is uitgebreid beschreven in Drost et al. (2013) (17).

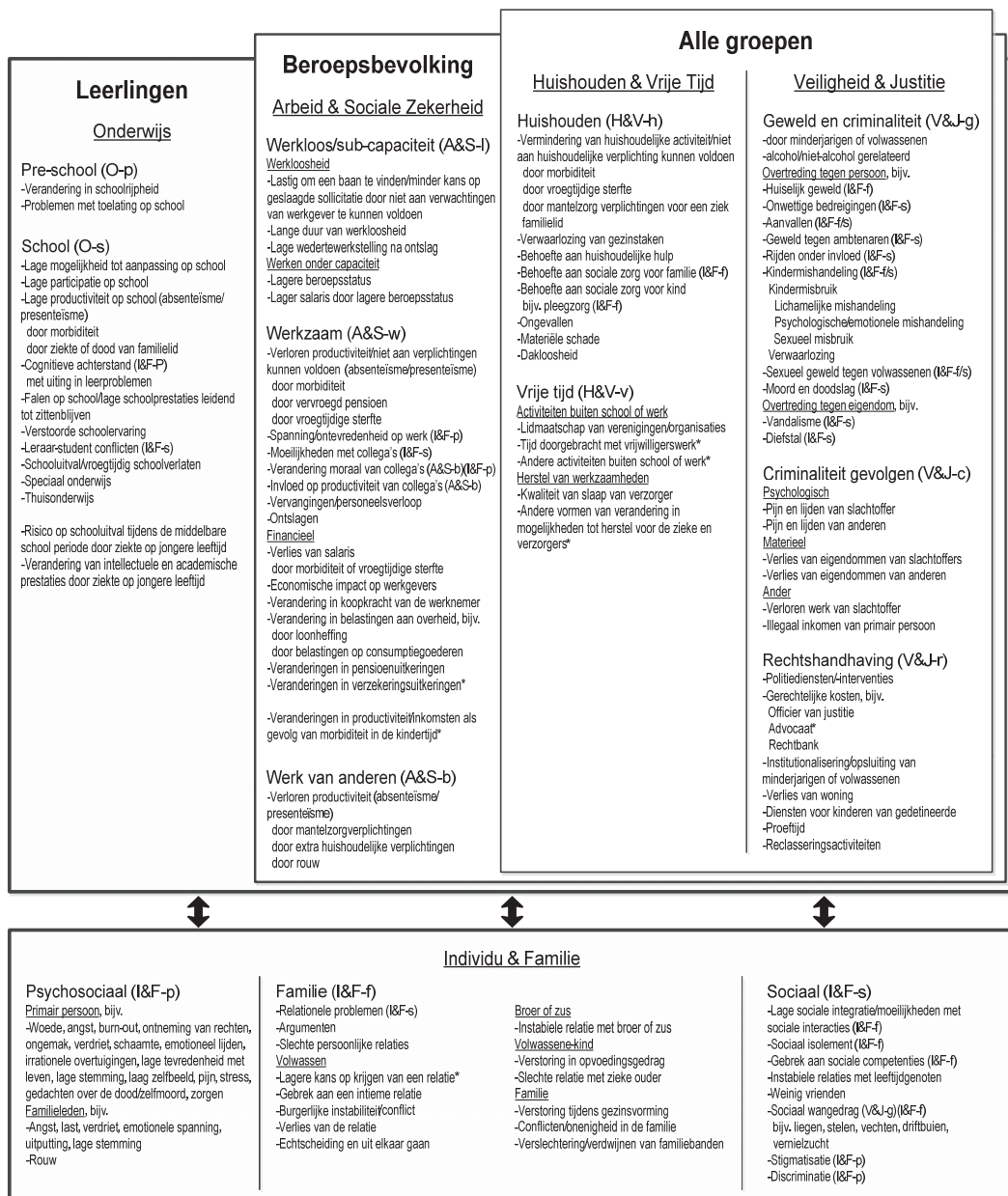
Ontwikkeling van het classificatieschema

Voor het ontwikkelen van het classificatieschema is er een aantal fasen doorlopen. De invulling van de term 'sector' vormde het startpunt van het proces. Deze term is een ruim begrip en wordt zowel op generiek als op kleinschaliger niveau gebruikt om een groep activiteiten met een economische overeenkomstigheid te bundelen. Dit biedt mogelijkheden tot een flexibele toepassing van het begrip; sectoren worden al naar gelang de behoefte op verschillende manieren afgebakend. Zo kan bijvoorbeeld 'arbeid en sociale zekerheid' als sector worden beschouwd, maar is in economisch opzicht ook een onderscheid te maken tussen de primaire sector (agrarisch), de secundaire sector (industriële), de tertiaire sector (commercieel) en quataire sector (niet-commercieel). Ook zijn op kleinere schaal sectoren te onderscheiden, zoals de 'IT-sector' en de 'toeristische sector'. Er moest voor de invulling van de term 'sector' dus een keuze worden gemaakt.

IKB'en en de gerelateerde sectoren zijn door middel van een literatuuronderzoek (zie Drost et al. 2013) bepaald. Voor bepaling van het niveau, de benamingen en afbakening van de sectoren is, met het oog op de eventuele beleidsimplicaties van IKB'en, rekening gehouden met de gangbare maatschappelijke beleidskaders en onderzoeksvelden buiten de zorg. Hiervoor is gekeken naar de bestuurlijke indelingen en onderzoekdomeinen die gehanteerd worden door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het CPB, het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) en de Rijksoverheid (20-23).

Op basis van de bevindingen uit de voorgaande fasen is een concept classificatieschema ontwikkeld. Dit schema is voor validatie voorgelegd aan experts op het gebied van gezondheidsbevordering en ziektepreventie. Daarnaast is het schema begin 2013 gepresenteerd en bediscussieerd op verschillende conferenties en workshops, waaronder een projectleidersbijeenkomst van ZonMw in Utrecht, de 'Eleventh Workshop on Costs and Assessment in Psychiatry' in Venetië, georganiseerd door de 'International Center of Mental Health Policy and Economics' (ICMPE) en een bijeenkomst in Nunspeet, georganiseerd door de 'Lowlands Health Economics Study Group' (LolaHESG). Op basis van opmerkingen zijn aanpassingen gemaakt en is het definitieve classificatieschema (*figuur 2.2*) opgesteld. Hoewel het schema is samengesteld op basis van literatuuronderzoek gericht op de IKB'en van preventie van psychische

aandoeningen, is het schema breder toepasbaar; dat wil zeggen voor alle vormen van preventieve en andere interventies binnen de gezondheidszorg (zie Drost et al. 2013).

Figuur 2.2 Classificatieschema intersectorale kosten en baten van preventie (17)

Karakteristieken van het classificatieschema

In het classificatieschema worden vier sectoren onderscheiden. Dit zijn de sectoren ‘onderwijs’ (O), ‘arbeid en sociale zekerheid’ (A&S), ‘huishouden en vrije tijd’ (H&V) en ‘veiligheid en justitie’ (V&J) (figuur 2.2). IKB’en behoren tot één van deze vier sectoren. Voorbeelden van IKB’en die binnen een sector vallen zijn bijvoorbeeld veranderingen in ‘schoolprestaties’ (O), ‘productiviteit’ (A&S), ‘huishoudelijke activiteit’ (H&L) en ‘het aantal wetsovertredingen’ (V&J). De mix van neutrale en negatieve formuleringen van de IKB’en in het schema houdt verband met de meest voorkomende manieren van formulering zoals ze in de literatuur gevonden zijn. De IKB’en zijn kosten- en batenposten. Een toe- of afname van het aantal gevallen per post leidt tot een stijging of daling van de daadwerkelijk gemaakte kosten. Men spreekt dan respectievelijk over intersectorale kosten (IK’en) en intersectorale baten (IB’en).

De keuze voor een indeling van IKB’en in vier sectoren kent twee redenen. De eerste reden heeft betrekking op het niveau waarop de geïdentificeerde IKB’en in de literatuur stonden geformuleerd. De in de literatuur gevonden IKB’en waren generiek van aard. Zo werden in de literatuur voornamelijk termen als ‘verloren arbeidsproductiviteit’ en ‘schoolprestaties’ gebruikt, terwijl specifieke termen zoals ‘arbeidsproductiviteit binnen de toeristische sector’ en ‘onderwijsprestaties in het lager middelbaar onderwijs’ nauwelijks stonden genoemd. De tweede reden is van praktische aard. Het schema moet generiek genoeg zijn om ook internationaal toegepast te kunnen worden. Sectoren en IKB’en zijn daarom gepresenteerd als generieke internationaal herkenbare aandachtsgebieden; een specificatie aan de hand van landelijke of regionale bestuurlijke indelingen zou de internationale toepasbaarheid van het classificatieschema hebben beperkt.

De indeling van IKB’en die betrekking hebben op het huishouden bleek complex. Reden hiervoor is dat hulp in het huishouden naast een IKB ook een vorm van informele zorg is. Het behoort daarom niet alleen tot de sector H&V, maar kan ook als een onderdeel van de gezondheidszorg worden gezien. Deze verschillen in manieren van classificatie kunnen tot verwarring leiden. In deze handleiding is er voor gekozen om hulp in het huishouden te classificeren als IKB. De reden hiervoor is dat a) een toe- of afname van huishoudelijke hulp door preventie ook zal leiden tot IK’en of IB’en buiten de gezondheidszorg en b) het vaak gaat om betaalde hulp die geboden wordt aan personen die zelf niet zorgbehoevend zijn, maar door vermindering in beschikbaarheid (bijvoorbeeld door mantelzorg) hulp inschakelen voor de eigen thuissituatie.

Om het verband tussen IKB’en en gezondheid te benadrukken is de categorie ‘Individu en Familie’ (I&F) toegevoegd als noemer voor IKB-gerelateerde (psycho)sociale gevolgen van preventie. Deze effecten zijn geen IKB’en en behoren niet tot een sector. Daarnaast kunnen, in verhouding tot IKB’en, veel van de effecten die onder I&F staan genoemd al zijn opgenomen in instrumenten voor het meten van gezondheid of kwaliteit van leven. Deze effecten dienen in dit geval niet los gewaardeerd te worden (zie paragraaf 2.4). Om deze redenen zijn ze binnen het classificatieschema los van de IKB’en in een aparte sectie geplaatst.

Effecten op individueel niveau (I&F-p), zoals angst en stress, zijn gescheiden van de sociale interactie-effecten tussen het individu en andere personen. Voor deze laatste categorie is er een onderscheid gemaakt tussen effecten die voornamelijk binnen de familie optreden (I&F-f), zoals relatieproblemen en effecten die met name optreden tussen het individu en een persoon buiten de familie, zoals problemen met het maken of behouden van vrienden (I&F-s). Pijlen zijn aan het schema toegevoegd om de relatie tussen (psycho)sociale effecten van preventie en IKB'ën te onderstrepen.

Het schema bevat naast een indeling op basis van sectoren meer eigenschappen die de gebruiker zullen ondersteunen tijdens de identificatiefase van het onderzoek naar IKB'ën (zie paragraaf 2.3).

2.3 Identificatie van intersectorale kosten en baten

IKB'ën zijn afhankelijk van meerdere factoren. Ten eerste zijn IKB'ën van interventies ter voorkoming van aandoeningen zowel interventie- als ziektespecifiek. Zo zal bijvoorbeeld een ernstige gedragsstoornis over het algemeen eerder leiden tot gewelddadig gedrag dan een hartaandoening. De kans op beroep op politie en de daarbij komende financiële gevolgen, is dan ook groter bij een gedragsstoornis. Gezien de hoeveelheid en diversiteit van bekende ziekten en aandoeningen - zie voor een overzicht de ICD-10 (24) - valt het buiten het bereik van deze handleiding informatie te verschaffen over ziektespecifieke IKB'ën.

Naast de ziektespecificiteit zijn IKB'ën ook afhankelijk van de demografische kenmerken van de doelgroep. Zo zullen kinderen meer IKB'ën genereren binnen de onderwijssector, terwijl binnen het kader van A&S het voornamelijk de volwassenen zijn die de kosten en baten zullen veroorzaken. Voor selectie van IKB'ën op overige demografische kenmerken biedt de handleiding geen informatie. De grootste kennis over ziektespecifieke en demografische kenmerken binnen een bepaalde doelgroep ligt immers bij de gebruiker van de handleiding. Toch doet het classificatieschema (*figuur 2.2*) een handreiking, zodat de gebruiker van de handleiding handvatten heeft tijdens de selectie van IKB'ën.

Om te beginnen bevat het classificatieschema een ruime lijst van belangrijke IKB'ën. Hoewel geen garantie kan worden gegeven dat alle IKB'ën zijn genoemd, is het, gezien het literatuuronderzoek en de expert interviews die aan de publicatie van dit schema vooraf gingen, aannemelijk dat de meeste belangrijke IKB'ën staan weergegeven. Het schema dient daarom als bron voor degenen die op zoek zijn naar antwoord op de vraag welke relevante IKB'ën het beste kunnen worden meegenomen nemen in een economische evaluatie en als een referentiekader voor degenen die een eerder genomen beslissing over de onderzoeksafbakening zullen beoordelen.

Daarnaast biedt het schema ondersteuning door middel van het noemen van drie populatiegroepen. Dit zijn de 'leerlingen', verwijzend naar iedereen die valt onder de onderwijsplicht of die ervoor heeft gekozen om het hoger onderwijs te volgen, 'beroepsbevolking', verwijzend naar iedereen die op dit moment werkt of op zoek is naar een baan, en 'alle groepen', verwijzend naar IKB'ën die gelden voor iedereen in de

algemene bevolking. Zo zullen bijvoorbeeld interventies gericht op volwassenen, mits effecten niet doorslaan op hun of andermans kinderen, geen gevolgen hebben op de onderwijssector. Verder zijn er subtitels ingevoegd in het schema, zodat het de gebruiker duidelijk zal zijn in welke context IKB'en opspelen. Voorbeelden zijn 'pre-school' (O-p), 'school' (O-o), 'werkzaam' (A&S-w), 'werk van anderen' (A&S-b) etc.

Vertaling naar deze handleiding

Het classificatieschema (*figuur 2.2*) fungeert als startpunt voor verder onderzoek naar IKB'en binnen sectoren die in deze handleiding worden behandeld. Aandacht gaat, zoals aangegeven in de inleiding (hoofdstuk 1), voornamelijk uit naar de sectoren 'onderwijs' en 'veiligheid en justitie'. Voor deze sectoren zijn checklists opgesteld (*tabellen 3.1 en 4.1*), die de gebruiker kan raadplegen voor de waardering van IKB'en. De checklists met IKB'en zijn, naast dat ze zijn gebaseerd op het classificatieschema, mede gevormd op basis van de structuren van het Nederlandse onderwijsstelsel en het Nederlandse justitieel systeem. Op die manier is er toegewerkt naar specifieke kostprijzen die nodig zijn voor de waardering van IKB'en binnen Nederland. Benodigde achtergrondinformatie hiervoor is gehaald uit de rapporten 'OCW Kerncijfers 2008-2012' (25) van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en 'Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012' (26) van het Ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ).

2.4 Waardering van intersectorale kosten en baten

Een doel van de handleiding is het leveren van methoden voor het waarderen van IKB'en. Prioriteit ligt bij IKB'en die in monetaire waarden zijn uit te drukken. Geld als uitkomstmaat biedt namelijk de mogelijkheid tot intersectorale vergelijking en het verrekenen van kosten en baten tussen sectoren (27). Ook met het oog op allocatie van financiële middelen is zicht op de financiële resultaten van een investering waardevolle informatie.

De kosten en baten van een preventieprogramma zijn te berekenen door gemeten hoeveelheden van middelen (materieel en diensten) te vermenigvuldigen met de relevante kostprijzen (10). De zoektocht naar deze kostprijzen kende meerdere fasen (A t/m E), die in een vaste volgorde zijn doorlopen (*figuur 2.3*). Kostprijzen zijn opgenomen in checklists (*tabellen 3.1 en 4.1*). Hierin staat door middel van de letters A t/m E aangegeven in welke fase een kostprijs is bepaald.

Figuur 2.3 Systematiek van kostprijsbepaling

A. Opportuïteitskosten

Eerst is de mogelijkheid onderzocht om IKB'en te waarderen aan de hand van opportuïteitskosten. Opportuïteitskosten staan gelijk aan de waarde van gemiste baten van een alternatieve investering ten opzichte van een gekozen investering (15, 28). Ze omvatten niet alleen financiële kosten, maar ook andere vormen van kosten, zoals verloren tijd en geluk. Waardering aan de hand van opportuïteitskosten berust hiermee op het economische principe van schaarste van goederen; middelen zijn schaars, wat inhoudt dat wanneer middelen voor een interventie worden ingezet, ze niet voor andere doeleinden zijn te gebruiken. Rekening houden met opportuïteitskosten is belangrijk voor een efficiënte inzet van schaarse middelen.

Opportuïteitskosten zijn te bepalen op basis van de marktwaarde van degene die handelingen uitvoert (29). Voor berekeningen is informatie nodig over de tijd die is gespendeerd aan het uitvoeren van deze handelingen. Hoewel deze methode in de literatuur is voorgesteld om informele zorg te waarderen, is een bredere toepassing van deze methode voor de waardering van alle IKB'en niet praktisch. Een reden hiervoor is het feit dat IKB'en niet alleen betrekking hebben op diensten, maar ook op materialen. Omdat de waardering uitsluitend plaatsvindt op basis van iemands marktwaarde, worden andere arbeidskosten, die hoog kunnen uitvallen, niet in de berekening meegenomen. Verder is er een gebrek aan methodologische kennis voor het in kaart brengen van alle dienstverleners en het meten van tijd die in deze dienstverlening is gestopt. Het achterhalen van de baten van de beste alternatieve investeringen is dus, mits haalbaar, een tijdrovend proces. Er is daarom gezocht naar alternatieve methoden om de IK'en en IB'en van een interventie te bepalen.

B. Overname van de kostprijs uit betrouwbare recente bronnen

De zoektocht naar kostprijzen begon in gerenommeerde openbare bronnen. Voor de sectoren 'onderwijs' en 'veiligheid en justitie' is er gezocht in de jaarrapporten 'OCW Kerncijfers' (25) en 'Criminaliteit en Rechtshandhaving' (26). Veel van de gevonden kostprijzen die in deze jaarrapporten staan weergegeven, bleken overgenomen uit jaarverslagen van betrokken instanties. Zo zijn bijvoorbeeld kostprijzen voor verschillende soorten rechtszaken in het rapport 'Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012' overgenomen uit het jaarverslag van de Raad voor de Rechtspraak. Deze en andere jaarverslagen waarnaar verwezen wordt zijn, indien openbaar, nagekeken. In geval van verschillen in kostprijzen zoals vermeld in rapporten van ministeries en jaarverslagen van instanties zijn, voor de lezer ter vergelijking, beide kostprijzen overgenomen. Naast het voordeel dat deze rapporten en verslagen openbaar zijn, verschijnt er van deze bronnen jaarlijks een nieuwe uitgave. De toegankelijkheid, betrouwbaarheid en 'verversing' van bronnen biedt in de toekomst mogelijkheden tot het actualiseren van de checklists in onderhavige handleiding. Overige bronnen staan in de checklists (*tabellen 3.1 en 4.1*) en bijbehorende bijlagen (appendices 1A, 1B en 2A t/m 2C) genoemd.

C. Berekening van de kostprijs op basis van totaalkosten voor bedrijfsvoering

Wanneer kostprijzen niet beschikbaar waren is er geprobeerd deze zelf te berekenen op basis van de totaalresultaten voor bedrijfsvoering van betrokken instanties. Hiervoor is naar informatie gezocht in jaarverslagen van grote instanties binnen de markt waarop de IKB betrekking heeft. Een voorbeeld is de berekening van de kostprijs per beroep op forensische diensten, waarbij de kostprijs is berekend op basis van de totale kosten voor bedrijfsvoering van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI). Berekeningen hielden in dat totaalkosten zijn gedeeld door een volumeaantal producten, zoals het aantal zaken/personen/werkzaamheden et cetera.

D. Bepaling van de kostprijs per uur dienstverlening

In het geval dat jaarverslagen onvoldoende informatie bevatten voor de overname of berekening van een kostprijs, dan is via Statline (de datawebsite van het CBS) gezocht naar de kostprijs per uur dienstverlening (30). Kosten per uur dienstverlening zijn gelijkgesteld aan de arbeidskosten per gewerkt uur binnen de relevante bedrijfstakken. Hieronder vallen alle kosten die samenhangen met het in dienst hebben van personeel, waaronder lonen, de werkgeverslasten in de vorm van sociale premies, opleidingskosten en een aantal overige kosten.

E. Kostprijzen zijn niet gevonden

Indien er via bovengenoemde methoden geen kostprijs kon worden overgenomen of berekend, dan is er in deze handleiding geen kostprijs geleverd.

Prijsindexcijfers

De gevonden of berekende kostprijzen hebben, in verband met de diversiteit aan informatiebronnen, niet allemaal betrekking op hetzelfde kalenderjaar. Kostprijzen uit verschillende jaren dienen daarom voor inflatie te worden aangepast aan het jaar waarop het onderzoek betrekking heeft (15). Een euro in 2013 heeft namelijk een andere waarde dan in 2014. De in de onderhavige handleiding gepresenteerde kostprijzen zijn, ten behoeve van uniformiteit, gelijkgesteld aan een vast jaartal. Aangezien het gros van de gevonden cijfers betrekking hebben op 2012, zijn ze aangepast voor dat jaar. Dit is gedaan door middel van prijsindexcijfers (tabel 2.1). Prijsindexcijfers zijn gevonden op de website Statline (statline.cbs.nl) (30), onder de zoekterm 'Consumentenprijzen; prijsindex 2006 = 100'. Het prijsindexcijfer voor 2014 is bij verschijnen van deze handleiding nog niet bekend.

Tabel 2.1 Prijsindexcijfers

Jaar	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Prijsindex	100	101,6	104,1	105,4	106,7	109,2	111,9	114,7

De kostprijs voor het evaluatiejaar – in deze handleiding ten behoeve van uniformiteit geïndexeerd voor het jaar 2012 – is te berekenen middels de volgende formule:

$$P = a \cdot \frac{b}{c}$$

Hierbij is de kostprijs in het evaluatiejaar (P) gelijk aan de kostprijs in het basisjaar (a) maal het prijsindexcijfer in het evaluatiejaar (b) gedeeld door het prijsindexcijfer in het basisjaar (c).

Eenheden en onzekerheid

Kostprijzen zijn idealiter afgestemd op de vraag van de gebruiker. Uiteindelijk moet voor de bruikbaarheid van deze handleiding een match zijn tussen de kostprijs die in deze handleiding staat genoemd en de meeteenheid die de onderzoeker gebruikt. Is deze koppeling er niet, dan kan dit tot problemen leiden. Wanneer een onderzoeker bijvoorbeeld het aantal contacten meet, maar er alleen een kostprijs per uur dienstverlening voor handen is (zie kostprijsbepaling methode D), moet er nog worden omgerekend. Bij gebrek aan informatie die nodig is voor deze omrekening is het niet mogelijk om IKB'en financieel te waarderen. Kostprijzen in deze handleiding zijn daarom, met het oog op toepassing, zo veel mogelijk afgestemd op de gebruikelijke meeteenheden voor IKB'en, opdat de gebruiker van de handleiding zelf geen kostprijzen hoeft om te zetten naar een andere eenheid. Naast een besparing in tijd en energie is dit ook ten behoeve van de standaardisatie van kostprijzen voor de waardering van IKB'en. Gebruikelijke meeteenheden zijn gezocht in algemene (inter)nationale gezondheidsvragenlijsten die vragen bevatten die betrekking hebben op onderwijs en/of veiligheid en justitie. Internationale vragenlijsten zijn gezocht via de 'Database of Instruments for Resource Use Measurement' (DIRUM) (31), via de tabbladen 'Search Instruments', 'Items of Resource Being Measured' en de twee onderwerpen 'criminal justice service' en 'educational'. Dit leverde drie vragenlijsten op, te weten de 'Client Service Receipt Inventory (CSRI)' (32), de 'CSRI Children's Version' (33) en de 'Client Sociodemographic and Service Receipt Inventory (CSSRI-EU)' (34). Verder is er gezocht in de 'Trimbos/iMTA questionnaire for Costs associated with Psychiatric Illness (TiC-P)' voor volwassenen (35) en voor kinderen (36) en de iMTA 'Vragenlijst Intensieve Jeugdzorg' (37). Tot slot zijn vragenlijsten gebruikt door collega wetenschappers werkzaam bij Context, de GGD en Universiteit Maastricht doorgenomen. De gevonden relevante eenheden zijn vergeleken met de eenheden van de eerder berekende en geïdentificeerde kostprijzen. Zo nodig en mogelijk zijn kostprijzen op de in vragenlijsten gevonden eenheden afgestemd (zie appendices voor specifieke afstemmingen).

In de handleiding is een illustratieve casus opgenomen, waarin aan de hand van in onderhavige handleiding geleverde kostprijzen de genoemde IKB'en zijn gewaardeerd. De casus, zoals opgenomen in deze handleiding, is gebaseerd op een casus geleverd door betrokkenen bij het SOOPP-project (38); een studie gericht op ondersteuning voor ouders met psychische problemen. Deze handleiding bevat een

geanonimiseerde versie van de casus, die als voorbeeld dient voor toepassing van de kostprijstabellen. De casus, de manier waarop de kostprijstabellen kunnen worden gehanteerd en het rekenvoorbeeld staan weergegeven in appendix 3.

Er zit mogelijk in meer of mindere mate een vorm van onzekerheid in de gevonden of berekende kostprijzen. Hier is als volgt mee omgegaan. Voor een aantal IKB'en waren er op basis van de gevonden informatie meerdere kostprijzen te bepalen en/of te berekenen. In deze handleiding zijn er in dit geval meerdere kostprijzen vermeld. Specifieke rekenmethoden voor losse IKB'en staan beschreven in de appendices. Daarnaast zijn kostprijzen voor validatie voorgelegd aan externe experts.

Experts

Deze handleiding, met daarin de tabellen met kostprijzen en methoden voor kostprijbepaling, is voor validatie voorgelegd aan zowel beleidsmakers als wetenschappers, waaronder gezondheidseconomen en HTA-experts. Er zijn een aantal één-op-één interviews gehouden en eind 2013 is er een expertbijeenkomst georganiseerd, waarin tussentijdse versies van de handleiding zijn besproken. Begin 2014 is een laatste tussentijdse versie gestuurd naar de deelnemers van de expertbijeenkomst voor schriftelijk commentaar. De handleiding zal worden gepresenteerd op een aantal (internationale) congressen, waaronder het 'Nederlands Congres Volksgezondheid 2014', de 'Lowland Health Economists' Study Group (LolaHESG) bijeenkomst 2014' en het '10th World Congress (2014)' van de 'International Health Economics Association' (iHEA).

Dubbeltelling

Gouden regel in economisch evaluatie onderzoek is het vermijden van dubbeltellingen. Een dubbele waardering leidt tot verkeerde informatie over de waarde van een preventieve interventie en kan vervolgens leiden tot verkeerde beslissingen van beleidsmakers (zie hoofdstuk 6). Wat in een economische analyse wordt meegenomen in de kosten mag daarom niet worden meegenomen aan de effectenkant, of dat nu is in monetaire waarden of in effecten zoals uitkomstmaten voor gezondheid of kwaliteit van leven. Met andere woorden, waardering mag alleen aan de 'inputkant' (kostenkant) of 'outputkant' (effectenkant) plaatsvinden (13). Een bekende discussie rondom dit onderwerp is het verschil in inzicht tussen de waardering van kosten bij productiviteitsverlies. Volgens het US-panel wordt de verandering in productiviteit al meegenomen bij de meting van kwaliteit van leven, terwijl in Europa als uitgangspunt geldt dat productiviteitsverliezen aan de kostenkant moeten worden gewaardeerd (9, 14, 19, 39).

Tijdshorizon en discontering

Gezondheidswinst door preventieve interventies leidt vaak zowel op korte als op lange termijn tot kosten en/of baten. Daarnaast kan een deel van deze kosten/baten eenmalig opkomen, terwijl een ander deel

over vele jaren is uitgesmeerd. Een belangrijk voorbeeld is het rijksvaccinatieprogramma (RVP) van het RIVM, dat een aantoonbaar positief gezondheidseffect heeft in de vorm van daling van zuigelingensterfte en morbiditeit. Kijkend naar de relatie tussen het RVP en IKB'en kan het voorkomen van gezondheidsschade bij kinderen onder andere tot een verbetering van schoolprestaties leiden. Illustratief is de inenting tegen meningokokken C, die in 2002 is opgenomen in het RVP (40). Een kind met meningokokken C kan een hersenvliesontsteking of bloedvergiftiging krijgen en zelfs overlijden. Leer- of gedragsproblemen zijn ook veel voorkomende gevolgen. Inenting voorkomt de ziekte, de daaruit volgende gezondheidsschade en negatieve gevolgen voor schoolprestaties. Dit kan kinderen in staat weer in staat stellen om op een hoger niveau onderwijs te volgen. Hierdoor zijn kinderen langer een financiële last voor de onderwijssector, maar zijn er op de nog langere termijn baten in de vorm van meer kansen op de arbeidsmarkt en een hoger salaris.

Belangrijk voor economisch evaluatieonderzoek is dus de periode waarin IKB'en te verwachten zijn en de periode waarin deze worden gemeten. Daarbij moet nog in acht worden genomen dat kosten en baten die op korte termijn opkomen een zwaarder gewicht krijgen in besluitvorming dan kosten en baten die verder in de toekomst liggen (15). Een belangrijke reden hiervoor is dat geld, zelfs gecorrigeerd voor inflatie, in de huidige tijd meer waard is dan in de toekomst. Dit komt omdat een vroege investering (belegging, lening tegen rente) eerder en dus meer rendabel is dan een investering in de toekomst. Berekening van totale IKB'en kan door middel het terugbrengen van de waarde van toekomstige IKB'en naar de waarde in het huidige jaar. Deze methode heet 'disconteren' en is toe te passen door gebruik te maken van een vooraf vastgestelde 'discontovoet'. Verdere uitleg over disconteren is terug te vinden in de 'Handleiding voor kostenonderzoek' van het CVZ (15) en de algemene leidraad voor maatschappelijke kosten-batenanalyse van het CPB en het PBL (16). In het rekenvoorbeeld in onderhavige handleiding (appendix 3) is discontering niet toegepast.

2.5 Kernbegrippen

Deze paragraaf bevat begrippen die van belang zijn bij onderzoek naar IKB'en. Ze komen regelmatig terug in deze handleiding en staan hieronder op alfabetische volgorde weergegeven. De sectoren buiten de gezondheidszorg die in deze handleiding aan bod komen zijn niet in de kernbegrippenlijst opgenomen; deze staan in de komende hoofdstukken uitvoerig beschreven.

Kernbegrippen

<i>Baten</i>	Positieve gevolgen, zowel materieel als immaterieel. Binnen deze handleiding gebruikt als term voor de vermindering in kosten door een nieuwe preventieve interventie ten opzichte van een alternatieve situatie (geen of alternatieve investering in gezondheid/andere allocatie van middelen)
<i>Eenheid</i>	Een maat om een meetbare grootte uit te drukken. Voorbeelden van eenheden die in deze handleiding gebruikt worden zijn 'per uur dienstverlening' en 'per leerling per jaar'
<i>Gezondheidszorg</i>	Geheel van zorgverleners (en ondersteunend personeel), instellingen, middelen en activiteiten gericht op de instandhouding en verbetering van de gezondheidstoestand en/of zelfredzaamheid en op het reduceren, opheffen, compenseren en voorkomen van tekorten daarin (preventief, curatief, verzorgend en verplegend) (41)
<i>Intersectoraal</i>	'Over de grenzen van de primaire sector', binnen deze handleiding gebruikt als term voor sectoren buiten de gezondheidszorg.
<i>Intersectorale baten (IB'en) van preventie</i>	De kostenverlaging (financieel) voor sectoren buiten de gezondheidszorg, veroorzaakt door het gezondheidseffect van een preventieve interventie in de gezondheidszorg ten opzichte van een alternatieve of geen investering in gezondheid/andere allocatie van middelen
<i>Intersectorale kosten (IK'en) van preventie</i>	De kostenverhoging (financieel) voor sectoren buiten de gezondheidszorg, veroorzaakt door het gezondheidseffect van een preventieve interventie in de gezondheidszorg ten opzichte van een alternatieve of geen investering in gezondheid/andere allocatie van middelen
<i>Intersectorale kosten en baten (IKB'en) van preventie</i>	De kosten- en baten(posten) voor sectoren buiten de gezondheidszorg, waarop preventieve interventies in de gezondheidszorg van invloed kunnen zijn (17)
<i>IKB'en (eerstegraads)</i>	Sectorspecifieke uitingen van functioneren en gedrag, veroorzaakt door preventieve interventies in de gezondheidszorg. Voorbeelden zijn veranderingen in de schoolprestaties, wetsovertredingen, arbeidsproductiviteit etc.
<i>IKB'en (tweedegraads)</i>	Sectorspecifieke reactieve handelingen, volgend op veranderingen in eerstegraads IKB'en. Voorbeelden zijn reactieve handelingen zoals naschoolse studiebegeleiding, ontslag, optreden van politie en justitie etc.

<i>Kosten</i>	Negatieve gevolgen, zowel materieel als immaterieel. De kosten van een eenheid worden berekend door het volume per persoon te vermenigvuldigen met de bijbehorende kostprijs. De totale kosten bestaan uit de som van de kosten van alle eenheden (15). Binnen deze handleiding gebruikt als term voor de additionele kosten door een nieuwe preventieve interventie ten opzichte van een alternatieve situatie (geen of alternatieve investering in gezondheid/andere allocatie van middelen)
<i>Kostprijs</i>	De financiële waardering van één eenheid. ²¹ Voorbeelden van waarderungen per eenheid zijn ‘kosten per uur dienstverlening’ of ‘onderwijskosten per leerling per jaar’
<i>Opportunitetskosten</i>	De waarde van gemiste baten van een alternatieve investering ten opzichte van de gekozen investering (10). In deze handleiding een genoemde methode voor de waardering van een preventieve interventie, onder andere voor de waardering van de tijdsinvestering in informele zorg en onbetaald werk.
<i>Preventie</i>	Handelingen met als doel dat mensen gezond blijven door gezondheid te bevorderen en te beschermen en ziekte te voorkomen ³
<i>Sector</i>	Een groep activiteiten met een economische overeenkomstigheid, al naar gelang de behoefte op verschillende manieren af te bakenen. Sectoren buiten de gezondheidszorg die in deze handleiding zijn opgenomen zijn de sectoren ‘onderwijs’, ‘veiligheid en justitie’, ‘arbeid en sociale zekerheid’ en ‘huishouden en vrije tijd’
<i>Sectorspecifiek</i>	‘Behorend tot een bepaalde sector’ Voorbeelden in deze handleiding zijn IKB’ en in de context van onderwijsprestaties, behorend tot de onderwijssector en IKB’ en in de context van wetsovertredingen, behorend tot de sector ‘veiligheid en justitie’
<i>Volume</i>	Het gebruik van eenheden uitgedrukt in getallen (15). Voorbeelden zijn het aantal contacten of het aantal uren. In combinatie met kostprijzen kunnen volumeaantallen gebruikt worden op preventieve interventies te waarderen.

³Preventie kan worden ingedeeld op basis van doelgroep (universeel, selectief, geïndiceerd of zorggerelateerd), fase van ziekte (primair, secundair of tertiair), type maatregel (ziektepreventie, gezondheidsbevordering of gezondheidsbescherming) en methode van uitvoering (inrichting van fysieke en sociale omgeving, regelgeving en handhaving, voorlichting en educatie, signalering en individueel advies, en ondersteuning). Zie voor uitleg de website van het Nationaal Kompas Volksgezondheid, via <http://www.nationaalkompas.nl/preventie/wat-is-preventie/>

3. De onderwijssector

Dit hoofdstuk levert kostprijzen voor de waardering van IKB'en in de onderwijssector. Het gaat niet alleen om onderwijsactiviteiten die de overheid bekostigt, maar ook om activiteiten binnen de onderwijssector die geheel of gedeeltelijk voor rekening van de leerling of ouder kunnen zijn. Een voorbeeld hiervan is extra studiebegeleiding na schooltijd.

In paragraaf 3.1 wordt een checklist met IKB'en in de onderwijssector en bijbehorende kostprijzen gepresenteerd. Het naslagwerk voor deze checklist, met daarin informatie over bronnen en kostprijsbepalingen, is terug te vinden in appendices 1A en 1B. Aanvullende informatie over het onderwijssysteem zal de gebruiker van deze checklist ondersteunen bij de bepaling van de IKB'en waarmee hij of zij rekening moet houden. Belangrijke bronnen van informatie zijn het rapport 'OCW Kerncijfers 2008-2012' (25) en de website www.50tien-oudersenrugzak.nl.

De impact van veranderingen in IKB'en op de toekomstige kansen van het kind op de arbeidsmarkt en de invloed die preventieve interventies in de gezondheidszorg hierop kunnen hebben, worden kort beschreven in paragraaf 3.2. Ook wordt hier de invloed op maatschappelijke welvaart besproken. Het hoofdstuk eindigt met een samenvatting (Paragraaf 3.3).

3.1 Checklist intersectorale kosten en baten in de sector 'onderwijs'

Op basis van het classificatieschema voor IKB'en van preventie (*figuur 2.2*) is er voor de sector 'onderwijs' een checklist samengesteld (*tabel 3.1*). De checklist bevat kostprijzen die de lezer kan gebruiken voor de waardering van IKB'en die tot deze sector behoren. Daarnaast bevat het verwijzingen naar de delen van appendix 1 waarin de onderliggende methoden voor kostprijsbepaling staan beschreven. De kostprijzen voor onderwijs die in deze handleiding staan genoemd zijn berekend of bepaald op basis van cijfers afkomstig uit secundaire bronnen. Deze bronnen zijn in appendices 1A en 1B terug te vinden. In de checklist zelf is, door middel van het gebruik van de letters A t/m E (zie paragraaf 2.4), aangegeven in welke fase de kostprijs is bepaald.

Tabel 3.1 Checklist IKB'en in de onderwijssector

Checklist	IKB	Soort onderwijs	Kostprijs (euro, 2012)*	Eenheid	Bron	Methode**
Onderwijs (kern)						
	Zittenblijven (appendix 1A.1)	Basisonderwijs (BAO)***	5.092,88**** 25,46 5,42	Per leerling per jaar Per leerling/schooldag Per leerling/lesuur	OCW kerncijfers 2007-2011 n.v.t. n.v.t.	B C C
		Voortgezet onderwijs (VO)***	7.800,00 39,00 8,30	Per leerling per jaar Per leerling/schooldag Per leerling/lesuur	OCW kerncijfers 2008-2012 n.v.t. n.v.t.	B C C
	Verandering onderwijsniveau en weigering toelating (appendix 1A.2)	Middelbaar beroepsonderwijs - beroepsbegeleidende leerweg (MBO-BBL)***	6.820,00 34,20 7,26	Per leerling per jaar Per leerling/schooldag Per leerling/lesuur	OCW kerncijfers 2008-2012 n.v.t. n.v.t.	B C C
		Middelbaar beroepsonderwijs - beroepsopleidende leerweg (MBO-BOL)***	9.790,00 48,95 10,41	Per leerling per jaar Per leerling/schooldag Per leerling/lesuur	OCW kerncijfers 2008-2012 n.v.t. n.v.t.	B C C
	Voortijds schoolverlaten of vrijstelling van leerplicht (appendix 1A.3)	Hoger beroepsonderwijs (HBO)***	10.550,00 52,75 11,22	Per leerling per jaar Per leerling/schooldag Per leerling/lesuur	OCW kerncijfers 2008-2012 n.v.t. n.v.t.	B C C
		Wetenschappelijk onderwijs (WO)***	10.650,00 53,25 11,33	Per leerling per jaar Per leerling/schooldag Per leerling/lesuur	OCW kerncijfers 2008-2012 n.v.t. n.v.t.	B C C
	Speciaal onderwijs (appendix 1A.4)	Speciaal basisonderwijs (SBAO)***	9.950,09**** 49,75 10,86	Per leerling per jaar Per leerling/schooldag Per leerling/lesuur	OCW kerncijfers 2007-2011 n.v.t. n.v.t.	B C C
		Voortgezet speciaal onderwijs (VSO)***	22.533,71**** 112,67 23,97	Per leerling per jaar Per leerling/schooldag Per leerling/lesuur	OCW kerncijfers 2007-2011 n.v.t. n.v.t.	B C C

Checklist	IKB	Soort onderwijs	Kostprijs (euro, 2012)*	Eenheid	Bron	Methode**
Onderwijs (overig)						
	Leerplichtambtenaren (appendix 1B.1)	n.v.t.	40,61****	Per uur arbeidskosten	Statline (CBS)	D
	Studiebegeleiding bij particuliere instellingen (appendix 1B.2)	n.v.t.	29,27	Per leerling per uur	Check5.nl	B
	Leerlingenvoer speciaal onderwijs (appendix 1B.3)	n.v.t.	2123,34**** 10,62****	Per leerling per jaar Per leerling per retourrit	CPB Zorg om zorgleerlingen CPB Zorg om zorgleerlingen	B B
	De Rugzak – leerlinggebonden financiering (appendix 1B.4)	n.v.t.	Divers, zie appendix*****	Per leerling per jaar	50ten.nl	B

*Kosten of baten zijn er ten opzichte van andere of geen preventieve interventie. Kosten en baten verspreid over meerdere jaren dienen verdisconteerd te worden. Voor methoden voor kostprijsbepaling: zie appendices 1A en 1B. Voor 'Onderwijs (kern)' geldt: Inclusief onderwijsuitgaven van OCW, inclusief studiefinanciering en tegemoetkoming van OCW, exclusief eigen bijdrage. Voor criteria en hoogte van eigen bijdragen, zie: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/volwassenenonderwijs/vraag-en-antwoord/wanneer-moet-ik-lesgeld-betalen.html> en <http://www.duo.nl/particulieren/studeren/collegegeld.asp>

** Zie paragraaf 2.4 voor specificatie

*** BAO = basisonderwijs, VO = voortgezet onderwijs, MBO-BBL = middelbaar beroepsonderwijs-beroepsbegeleidende leerweg, MBO-BOL = middelbaar beroepsonderwijs – beroepsopleidende leerweg, HBO = hoger beroepsonderwijs, WO = wetenschappelijk onderwijs, SBAO = speciaal basisonderwijs, VSO = voortgezet speciaal onderwijs. Dit zijn kostprijzen per vorm van onderwijs, niet per IKB. Onderwijskosten in de nieuwe situatie (preventieve interventie) dienen te worden verrekend met kosten in de alternatieve situatie (geen/alternatieve interventie).

**** Omgerekend op basis van toepassing prijsindexcijfer (zie paragraaf 2.4)

***** De hoogte van de Rugzak is afhankelijk van het type beperking. Het aantal kostprijzen is te groot voor deze tabel. Voor een overzicht, zie http://www.50ten-oudersenrugzak.nl/oudersenrugzak/rugzak/wat_zit_er_in

IKB'en in de onderwijssector zijn ingedeeld in twee categorieën, namelijk 'onderwijs (kern)' en 'onderwijs (overig)'. Onder de eerste categorie vallen de IKB'en die invloed hebben op de het niveau van kennisoverdracht binnen de onderwijssector, zoals 'zittenblijven', 'lager onderwijs en weigering toelating', 'voortijdig schoolverlaten en vrijstelling van de leerplicht', 'speciaal onderwijs'. Onder de tweede categorie vallen de overige IKB'en waarvoor kostprijzen zijn gevonden of berekend, zoals 'leerplichtambtenaren', 'studiebegeleiding bij particuliere instellingen', 'leerlingenvervoer speciaal onderwijs' en 'de Rugzak'; ook wel bekend als de leerling gebonden financiering (LGF). Voor IKB'en in de eerste categorie hangt de kostprijs af van de fase van onderwijs waar de leerling zich in bevindt en het niveau van onderwijs dat de leerling volgt. Het is aan de onderzoeker om specifieke informatie over deze karakteristieken van de onderzoekspopulatie te verzamelen.

Wat de gebruiker van de checklist mogelijk opvalt, is dat in de checklist geen eerstegraads IKB'en staan genoemd. Dit is vanwege het feit dat eerstegraads IKB'en, zoals 'schoolrijpheid', 'participatie op school', 'productiviteit op school', 'leraar-studentenconflicten' en 'verstoorde schoolervaring', niet gemakkelijk door middel van kostprijzen zijn te waarderen. Daarnaast geldt bijvoorbeeld dat een leerling die met een acht in plaats van een zes als gemiddeld rapportcijfer over gaat voor de onderwijssector geen financiële last is of in financiële zin meer oplevert. De kosten en baten die betrekking hebben op eerstegraads IKB'en zijn voornamelijk persoonlijk en immaterieel. Bovendien kan, aangezien deze IKB'en gerelateerd zijn aan de kwaliteit van leven van het kind en zijn of haar ouders, het waarderen door middel van kostprijzen naast een waardering in termen van kwaliteit van leven tot dubbeltelling leiden (zie voor uitleg paragraaf 2.4). De checklist bevat daarom alleen kostprijzen voor tweedegraads IKB'en.

Belangrijk is dat geleverde kostprijzen niet allemaal één-op-één aan IKB'en zijn gekoppeld, maar wel voor de berekening van de IKB'en kunnen worden gebruikt. Zo zijn de extra onderwijskosten door zittenblijven te berekenen op basis van onderwijskosten per leerling per schooljaar. Kosten en baten verschillen, afhankelijk van het soort onderwijs dat het kind volgt. Blijft een kind bijvoorbeeld binnen het regulier basisonderwijs (BAO) zitten, dan zijn de extra onderwijskosten voor de staat 5.092,88 euro. Gebeurt dit bijvoorbeeld binnen het regulier voortgezet onderwijs (VO), dan zijn deze extra kosten 7.800 euro (zie tabel 3.1 voor overige kostprijzen). Voor de waardering van zittenblijven dient men de kostprijs per jaar te hanteren. De kosten per schooljaar zijn echter ook omgerekend naar kosten per leerling per schooldag en kosten per leerling per lesuur. Gebruik van deze kostprijzen voor de waardering van absentie kan tot discussie leiden. Zie voor een toelichting appendix 1A.1.

Toepassing van de checklist

Genoemde kostprijzen kan de lezer gebruiken om, in combinatie met de door de onderzoeker bepaalde volumeaantallen, IK'en en/of IB'en te berekenen. Ter illustratie is er een rekenvoorbeeld opgesteld, gebaseerd op een fictieve casus (appendix 3). De casus is gemaakt in samenwerking met medewerkers van Parnassia die betrokkenen zijn bij het SOOPP-project (38), een studie gericht op ondersteuning voor ouders met psychische problemen. Voor het rekenvoorbeeld is aangenomen dat een slechtere gezondheid schoolprestaties negatief beïnvloedt en dat een effectieve preventieve interventie, gericht op het voorkomen van deze slechtere gezondheidstoestand, schoolprestaties positief beïnvloedt. Een verkeerde redenering is echter dat effectieve preventie hiermee automatisch leidt tot IB'en. Dit verschilt per IKB.

3.2 De impact op maatschappelijk niveau

Naast het feit dat onderwijs de maatschappij geld kost, levert onderwijs ook iets op. Een preventieve interventie in de gezondheidszorg kan, via een verbetering van onderwijsprestaties, de kansen op de arbeidsmarkt en een beter salaris vergroten. Dit heeft gevolgen voor de arbeidsproductiviteit en consumentenbestedingen. Betere onderwijsprestaties op individueel niveau dragen zo op maatschappelijk niveau bij aan de maatschappelijke welvaart. Preventie draagt op deze manier dus bij aan de effectiviteit van het onderwijssysteem. Een voorbeeld hiervan is een kind dat door een preventieve interventie een beter diploma kan halen. Dit heeft betrekking op de IKB'en 'lager onderwijs en weigering toelating', 'voortijdig schoolverlaten' en 'vrijstelling van onderwijs op scholen'. Naast deze effectiviteit heeft preventie mogelijk ook invloed op de efficiëntie van het onderwijssysteem, oftewel de hoeveelheid geld geïnvesteerd om een kind tot een bepaald niveau te brengen. Aangenomen dat een succesvolle(re) preventieve interventie via een gezondheidsverbetering de onderwijsprestaties positief beïnvloedt, dan kan in navolging hiervan de behoefte aan reactieve handelingen afnemen. Dit leidt tot kostenbesparingen en mogelijkheden tot alternatieve investeringen. Als bijvoorbeeld een kind niet hoeft te blijven zitten, dan zijn kostenbesparingen minstens 5.092,88 euro (zie tabel 3.1). Dit bedrag is voor andere doeleinden te gebruiken. Andere voorbeelden van IKB'en die binnen de context van efficiëntie een rol spelen zijn 'extra studiebegeleiding', 'leerplichtambtenaren' en de IKB'en onder categorie 2.

Dit hoofdstuk biedt geen informatie voor de waardering van effecten van onderwijsprestaties buiten de onderwijssector. Beoordeling of dit een impact heeft op het toekomstige arbeidsniveau is mogelijk te bepalen aan de hand van het diploma dat de leerling tijdens de uitstroom in zijn bezit heeft.

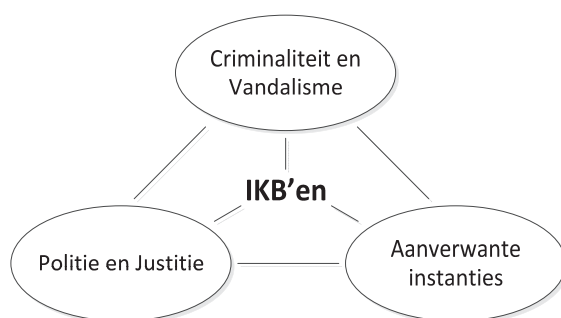
OCW streeft er naar dat zo veel mogelijk jongeren een startkwalificatie halen. Jongeren met een startkwalificatie hebben meer kans op een baan dan jongeren zonder (22). Een startkwalificatie is behaald met een diploma MBO-2, Havo of VWO. Tot de leeftijd van achttien moeten jongeren verplicht onderwijs volgen totdat de startkwalificatie is behaald. Dit kan voltijds, maar ook in combinatie met deeltijdwerken. Het wel of niet hebben van een startkwalificatie kan een indicatie geven of er nog IKB'en binnen de onderwijssector kunnen volgen of dat er arbeidsgerelateerde IKB'en kunnen worden verwacht. Zo geldt dat, hoe hoger het opleidingsniveau, des te hoger het salaris komt te liggen. Uit cijfers van het 'Research Centre for Education and the Labour Market' (ROA) blijkt bijvoorbeeld dat het gemiddelde maandsalaris onder schoolverlaters in 2011 varieerde tussen de 925 euro voor jongeren met een MBO-1 diploma en 2.525 euro voor starters met een WO opleiding op zak (42). Een aantal methoden voor de waardering van arbeidsproductiviteit staan vermeld in hoofdstuk 5.

3.3 Samenvatting

Binnen de onderwijssector zijn er eerste- en tweedegraads IKB'en, waarbij in dit hoofdstuk voor tweedegraads IKB'en kostprijzen zijn geleverd. Deze kan de lezer gebruiken voor de waardering van veranderingen in reactief optreden binnen de onderwijssector die veroorzaakt worden door preventieve interventies in de gezondheidszorg. Binnen de onderwijssector gaat het dan om zittenblijven of een verandering in het leertraject, het SO, maar ook handelingen binnen de onderwijssector zelf met als doel het voorkomen van zittenblijven en verlaging van onderwijsniveau (zoals studiebegeleiding). Verandering in reactief optreden kan op korte termijn binnen de onderwijssector tot IK'en, maar ook IB'en leiden. Op de langere termijn zullen effectievere interventies in de gezondheidszorg kunnen leiden tot meer mogelijkheden op de arbeidsmarkt, hogere salarissen en uiteindelijk meer maatschappelijke welvaart. Ook kunnen ze bijdragen aan een efficiënter onderwijssysteem.

4. Veiligheid en Justitie

Dit hoofdstuk beschrijft de IKB'en binnen het kader van 'veiligheid en justitie'. Er zijn binnen dit kader drie categorieën IKB'en (figuur 4.1). Onder de eerste categorie vallen IKB'en die veroorzaakt worden door de uitingen van gedrag die de vraag om reactieve handelingen vanuit politie en justitie oproepen, oftewel de eerstegraads IKB'en (zie paragraaf 2.1). Hieronder vallen materiële (diefstal, beschadiging) en immateriële (emotionele, psychische) schade van criminaliteit en vandalisme voor slachtoffers en diens vrienden en familie, maar ook de hieraan gerelateerde financiële gevolgen voor de wetsovertreder en de staat. Een tweede categorie betreft IKB'en die ontstaan door optreden van politie, het Openbaar Ministerie (OM) en de rechtelijke macht (tweedegraads IKB'en). Tot slot zijn er ook tweedegraads IKB'en voor aanverwante instanties die, naast politie en justitie, via reactieve handelingen een belangrijke rol vervullen in het creëren van een veiligere samenleving. Voorbeelden van dergelijke instanties zijn het Leger des Heils en overige reclasseringsinstellingen.

Figuur 4.1 IKB'en binnen 'veiligheid en justitie'

Met het oog op de inclusie van aanverwante instanties, is gekozen voor het ruimere begrip 'veiligheid en justitie' boven de titel 'justitiële sector'. De betekenis van het begrip 'veiligheid en justitie', zoals gebruikt in dit hoofdstuk, dient men niet te verwarren met het beleidskader van het Ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ). De verantwoordelijkheid voor en de financiering van een deel van de instanties besproken in dit hoofdstuk valt buiten dit beleidskader. Een voorbeeld is de justitiële jeugdinstellingen (JJI), waarvan delen van de verantwoordelijkheid sinds 2008 zijn overgeheveld naar het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (26).

Dit hoofdstuk levert en beschrijft een checklist met kostprijzen die de lezer kan gebruiken voor de waardering van IKB'en (Paragraaf 4.1). Het naslagwerk voor deze checklist, met daarin bronnen en kostprijsberekeningen, is terug te vinden in appendices 2A t/m 2C. Aanvullende informatie over het justitieel systeem kan de gebruiker van deze checklist ondersteunen bij de bepaling van de IKB'en

waarmee hij of zij rekening moet houden. Een belangrijke bron voor achtergrondinformatie is het rapport 'Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012' (26).

Hoewel IKB'en waaraan kostprijzen te koppelen zijn centraal staan, is er ook aandacht besteed aan de maatschappelijke impact van (het voorkomen van) reactieve handelingen binnen 'veiligheid en justitie' (Paragraaf 4.2). Aandacht voor deze IKB'en beperkt zich echter tot korte beschrijvingen van de impact op de maatschappelijke veiligheid en de invloed die gezondheidsinterventies hierop mogelijk kunnen hebben. Het hoofdstuk eindigt met een samenvatting (Paragraaf 4.3).

4.1 Checklist intersectorale kosten en baten in de sector 'veiligheid en justitie'

Op basis van het classificatieschema voor IKB'en van preventie (*figuur 2.2*) is er voor de sector 'veiligheid en justitie' een checklist samengesteld (*tabel 4.1*). De checklist bevat kostprijzen die de lezer kan gebruiken voor de waardering van IKB'en die tot deze sector behoren. Daarnaast bevat het verwijzingen naar de delen van appendix 2 waarin de onderliggende methoden voor kostprijsbepaling staan beschreven. De kostprijzen voor veiligheid en justitie die in deze handleiding staan genoemd zijn berekend of bepaald op basis van cijfers afkomstig uit secundaire bronnen. Deze bronnen zijn in appendices 2A, 2B en 2C terug te vinden. In de checklist zelf is, door middel van het gebruik van de letters A t/m E (zie paragraaf 2.4), aangegeven in welke fase de kostprijs is bepaald.

Tabel 4.1 Checklist IKB'en binnen veiligheid en justitie

Checklist	IKB	Onderverdeling	Kostprijs (euro, 2012)*	Eenheid	Bron	Methode**
Schade door criminaliteit en vandalisme						
		Ernstige schade door voertuig, geclaimd bij het WBF	1.688,57	Per geclaimd ernstig schadegeval	wbf.nl	C
		Ernstige schade door voertuig, niet geclaimd bij het WBF	1.564,74	Per niet geclaimd ernstig schadegeval	wbf.nl	C
		Ernstige schade door geweld, geclaimd bij het Schaderfonds Geweldsmisdrijven	3.438,76	Per geclaimd ernstig schadegeval (soort schade onbekend)	schadefonds.nl	C
	(lm)materiële schade (appendix 2A.1)*****	Ernstige schade door geweld, geclaimd bij het Schaderfonds Geweldsmisdrijven	689,76 + bedrag letsellijst (divers, zie appendix)	Per geclaimd ernstig schadegeval (soort schade bekend)	schadefonds.nl	C
		Ernstige schade door geweld, niet geclaimd bij het Schaderfonds Geweldsmisdrijven	2.749,00	Per niet geclaimd ernstig schadegeval (soort schade onbekend)	schadefonds.nl	B
		Ernstige schade door geweld, niet geclaimd bij het Schaderfonds Geweldsmisdrijven (alternatief)	Bedrag letsellijst (divers, zie appendix)	Per niet geclaimd ernstig schadegeval (soort schade bekend)	schadefonds.nl	B
		Hulp van Slachtofferhulp Nederland (minstens één contact na intake)	110,94	Per hulp	Slachtofferhulp.nl	C
	Verloren productiviteit van slachtoffer (appendix 2A.2)	n.v.t.	-	-	-	E
	Illegaal inkomen (appendix 2A.3)	n.v.t.	-	-	-	E

Checklist	IKB	Onderverdeling	Kostprijs (euro, 2012) *	Eenheid	Bron	Methode**
	Politie (appendix 2B.1), HALT- straf voor jeugdige crimineel (appendix 2B.2), Vervolg, en seponering en strafbeschikking (appendix 2B.3)	n.v.t.	40,61*** 69,04*** (alternatief)	Per uur arbeidskosten Per contact	Statline (CBS) Handleiding vragenlijst intensieve jeugdzorg	D -
		Strafzaken (verdachten), inclusief extra uren	1.455,00 + eigen bijdrage	Per rechtshulp	Raad voor Rechtsbijstand jaarslag 2012	B
		Strafzaken (verdachten), exclusief extra uren	998,00 + eigen bijdrage	Per rechtshulp	Raad voor Rechtsbijstand jaarslag 2012	B
		Strafzaken (overig), inclusief extra uren	597,00 + eigen bijdrage	Per rechtshulp	Raad voor Rechtsbijstand jaarslag 2012	B
		Strafzaken (overig), exclusief extra uren	573,00 + eigen bijdrage	Per rechtshulp	Raad voor Rechtsbijstand jaarslag 2012	B
		Strafzaken	1.080,57*** (alternatief)	Per rechtshulp	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	B
	Rechtshulp (appendix 2B.4)****	- Ambtshalve toevoeging	1.241,66*** (alternatief)	Per rechtshulp	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	B
		- Reguliere toevoeging	760,96*** (alternatief)	Per rechtshulp	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	B
		Piketdienst bij inverzekeringstelling	248,19***	Per rechtshulp	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	B
		Lichte advies toevoeging	231,00 + eigen bijdrage	Per rechtshulp	Raad voor Rechtsbijstand jaarslag 2012	B
		Mediation	544,00 + eigen bijdrage	Per rechtshulp	Raad voor Rechtsbijstand jaarslag 2012	B

Checklist	IKB	Onderverdeling	Kostprijs (euro, 2012)*	Eenheid	Bron	Methode**
Politie en justitie <vervolg>						
		Civiele zaak rechtbank	779,31	Per zaak	Jaarverslag rechtsspraak 2012	B
		kantonrecht	152,88	Per zaak	Jaarverslag rechtsspraak 2012	B
		Misdrijfzaak rechtbank	141,72*** (alternatief)	Per zaak	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	B
	Rechtszaken (appendix 2B.5)		980,50	Per zaak	Jaarverslag rechtsspraak 2012	B
			886,80*** (alternatief)	Per zaak	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	B
		Civiele zaak gerechtshof	4.003,10	Per zaak	Jaarverslag rechtsspraak 2012	B
		Misdrijfzaak gerechtshof	1.656,80	Per zaak	Jaarverslag rechtsspraak 2012	B
			1.335,01*** (alternatief)	Per zaak	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	B
	Beroep op forensische diensten (appendix 2B.6)	n.v.t.	1.420,05	Per afgeleverd product Nederlands Forensisch Instituut	Nederlands Forensisch Instituut Jaarverslag 2012	C
	Beroep op forensisch psychiatrische diensten (appendix 2B.7)	n.v.t.	40,61**	Per uur arbeidskosten	Statline (CBS)	D

Checklist	IKB	Onderverdeling	Kostprijs (euro, 2012)*	Eenheid	Bron	Methode**
Politie en justitie <vervolg>						
	Andere straffen (appendix 2B.10)	Bevoegdheidsbeperking Andere straf	- - - -	- - - -	- -	E E
Overig aanverwant						
	Verlies van werk en eigendommen van de dader (appendix 2C.1)	n.v.t.	- -	- -	-	E
	Reclassering (volwassenen en jeugd) (appendix 2C.2)	Reclassering Nederland Het Leger des Heils Raad voor de Kinderbescherming	1.837,50 2.042,74	Per product Per hulptraject	Reclassering Nederland jaarverslag 2012 Leger des Heils jaarverslag 2012 -	C C E
	Advies en Meldpunt Kinder mishandeling (appendix 2C.3)	n.v.t.	- -	- -	-	E

*Kostprijbronnen, referentiejaar: Zie bijlage. Kosten of baten zijn er ten opzichte van andere of geen preventieve interventie. Kosten en baten in de nieuwe situatie dienen te worden verrekend met kosten in de oude situatie. Kosten en baten dienen verdisconteerd te worden. Voor formules en rekenvoorbeelden: zie bijlage.

** Zie paragraaf 2.4 voor specificatie

*** Ongerekend op basis van prijsindexcijfer (zie hoofdrapport, paragraaf 2.4)

**** De hoogte van kosten voor de rechtsbijstand is onder andere afhankelijk van de financiële situatie van de aanvrager. Voor een overzicht, zie:

http://www.nvr.org/nl/subhome_rz/rechtsbijstandverlener_inkomensgrenzen.html

IKB'ën in de checklist (*tabel 4.1*) zijn, in lijn met de indeling in *figuur 4.1*, ingedeeld in drie categorieën. Categorie 1 omvat de (im)materiële gevolgen van criminaliteit en vandalisme (eerstegraads IKB'ën). Daarnaast zijn er tweedegraads IKB'ën in de vorm van reactieve handelingen binnen de rechtshandhaving (categorie 2) en IKB'ën bij overige aanverwante instanties (categorie 3). De IKB'ën in categorie 1 zijn 'sectorspecifieke uitingen van functioneren en gedrag' (voor beschrijving, zie paragraaf 2.1). IK'ën of IB'ën binnen deze context komen voort uit preventie-gerelateerde stijging of daling van materiële en immateriële schade door criminaliteit en vandalisme, maar ook uit de daarop volgende impact op de arbeidsproductiviteit van slachtoffers. Daarnaast zijn er ook financiële gevolgen van de invloed van preventie op illegaal inkomen van criminelen.

De gevolgen van criminaliteit en vandalisme staan aan de basis voor de IKB'ën in (categorie 2). Dit zijn sectorspecifieke reactieve handelingen van de rechtshandhaving; oftewel de tweedegraads IKB'ën, die vallen binnen het kader van optreden van politie en justitie. In de checklist staan een aantal instanties vermeld die betrokken zijn bij de uitvoering van desbetreffende handelingen. De noemer 'overig aanverwant' is toegevoegd voor de IKB'ën die opkomen tijdens werkzaamheden van instanties die officieel buiten het rechtssysteem vallen. Een voorbeeld is het Leger des Heils, dat naast reclasseringswerk ook andere taken vervult buiten het kader van veiligheid en justitie.

Een deel van deze instanties vallen onder de verantwoordelijkheid van en/of worden bekostigd door VenJ. Kosten en baten kunnen echter ook bij andere partijen terecht komen, zoals de primaire betrokkenen (dader en slachtoffer), familieleden en verzekeraars. Hoewel het vanuit een maatschappelijk perspectief voor de netto berekening niet uitmaakt wie voor de kosten opdraait of wie de baten ontvangt (onder de streep blijft het totaalbedrag gelijk), is er, met het oog op beleidsimplicatie van onderzoek naar IKB'ën, zo veel mogelijk in kaart gebracht welke partij welk deel van de kosten of baten ontvangt. Uitleg over IKB'ën, kostprijzen en betalende/ontvangende partijen is terug te vinden in appendices 2A t/m 2C.

Voor de IKB'ën is aangenomen dat een effectieve preventieve interventie gericht op het voorkomen van een slechte gezondheidstoestand gedrag positief beïnvloedt. Preventieve gezondheidsinterventies met als positief effect verlagings van de kwetsbaarheid van het slachtoffer of het verbeteren van het gedrag van risicogroepen zullen, door vermindering van criminaliteit en vandalisme, leiden tot een daling van de IK'ën. Belangrijk om in acht te nemen is dat bij wetsovertredingen veel IKB'ën niet alleen ontstaan door gedragsverandering van de wetsovertreder, maar ook door gedragsverandering van het slachtoffer kunnen worden veroorzaakt. Dit heeft te maken met invloed van preventie op de kans op uitlokken van geweld. Zo blijkt uit een studie van Hiday et al. (1999) dat personen met zware psychische aandoeningen zoals schizofrenie, bipolaire

stoornis of een psychose ten opzichte van de gehele populatie een 2,5 keer zo grote kans hebben te worden aangevallen, verkracht of bestolen (3).

Toepassing van de checklist

Genoemde kostprijzen kan de lezer gebruiken om, in combinatie met de door de onderzoeker bepaalde volumeaantallen, IK'en en/of IB'en te berekenen. Ter illustratie is er een rekenvoorbeeld opgesteld, gebaseerd op een fictieve casus (appendix 3). De casus is gemaakt in samenwerking met medewerkers van Parnassia die betrokkenen zijn bij het SOOPP-project (38), een studie gericht op ondersteuning voor ouders met psychische problemen. Voor het rekenvoorbeeld is aangenomen dat een slechtere gezondheid leidt tot meer criminaliteit en/of vandalisme en dat een effectieve preventieve interventie, gericht op het voorkomen van deze slechtere gezondheidstoestand, leidt tot een daling hiervan.

4.2 De impact op maatschappelijk niveau

Preventie heeft mogelijk invloed op de efficiëntie van het justitieel systeem, oftewel de hoeveelheid geld dat binnen deze sector moet worden geïnvesteerd om veiligheid (tot een aanvaarde hoogte) te garanderen. Aangenomen dat een succesvolle(re) preventieve interventie via een gezondheidsverbetering tot minder criminaliteit en vandalisme leidt, dan kan in navolging hiervan de behoefte aan reactieve handelingen van politie en justitie (zie tabel 4.1) afnemen. Dit leidt tot kostenbesparingen binnen de sector 'veiligheid en justitie', waardoor in principe geld beschikbaar komt voor alternatieve investeringen. Over de effectiviteit van preventieve interventies in de gezondheidszorg ten opzichte van reactief optreden vanuit het rechtssysteem doet deze handleiding, anders dan dat beide een positief effect kunnen hebben op de maatschappelijke veiligheid, geen uitspraken.

4.3 Samenvatting

Binnen de context van veiligheid en justitie zijn er eerste- en tweedegraads IKB'en, waarbij voor het gros van de genoemde IKB'en kostprijzen geleverd zijn. Deze kan de lezer gebruiken voor het waarderen van (im)materiële schade en veranderingen in reactief optreden binnen de sector veiligheid en justitie die veroorzaakt worden door preventieve interventies in de gezondheidszorg. Verandering in reactief optreden kan op korte termijn binnen veiligheid en justitie tot IK'en, maar ook IB'en leiden. Door de hoge kostprijzen voor een aantal IKB'en kunnen de IK'en of IB'en met slechts enkele gevallen hoog oplopen.

5. Overige sectoren

Naast IKB'en die op kunnen komen in de sectoren 'onderwijs' (zie hoofdstuk 3) en 'veiligheid en justitie' (zie hoofdstuk 4), zijn er meer IKB'en die van belang kunnen zijn voor economisch evaluatieonderzoek van preventieve interventies in de gezondheidszorg. Kijkend naar het classificatieschema (*figuur 2.2*) zijn dit de IKB'en die behoren tot de sectoren 'arbeid en sociale zekerheid' (paragraaf 5.1) en 'huishouden en vrije tijd' (paragraaf 5.2). Deze sectoren zullen, zoals eerder aangegeven in hoofdstuk 1, ten opzichte van de sectoren 'onderwijs' en 'veiligheid en justitie', kort worden besproken.

Naast IKB'en zijn er effecten van preventie die ook buiten de gezondheidszorg vallen, maar niet tot een sector behoren. Het gaat hierbij om de zogenaamde 'individuele en familie-effecten', waarbij het gaat om psychologische effecten (zoals schaamte, angst en stress) en effecten die spelen op familie- en sociaal niveau (zoals ruzies, pesterijen en relatieproblemen). Deze effecten van preventie kunnen significant zijn en bij de waardering hiervan zwaar wegen op de uitkomsten van een economische analyse. De handleiding besteedt daarom ook hier kort aandacht aan (paragraaf 5.3). Het hoofdstuk eindigt met een samenvatting (paragraaf 5.4).

5.1 Arbeid en sociale zekerheid

Het classificatieschema voor IKB'en van preventie (*figuur 2.2*) bevat een uitgebreide lijst van IKB'en voor de sector arbeid en sociale zekerheid. Deze zijn ingedeeld in drie subcategorieën. De eerste betreft de categorie 'werkloos/sub-capaciteit' (A&S-l), waarbij het gaat om IKB'en die ontstaan door veranderingen in de duur van de werkloosheid en beroepsstatus. De tweede categorie betreft IKB'en die ontstaan door verandering in productiviteit van de werkzame beroepsbevolking en de gevolgen hiervan op de langere termijn, zoals de kans op ontslag en bijkomende financiële gevolgen (A&S-w). Tot slot is er een derde categorie, die betrekking heeft op de productiviteit van vrienden en familieleden van personen in de doelgroep die de interventie ondergaan (A&S-b). Voor deze drie categorieën geldt dat het gaat om IKB'en in het kader van betaald werk. Onbetaald werk, zoals vrijwilligerswerk en huishoudelijke taken, staat geassocieerd binnen de sector huishouden en vrije tijd (paragraaf 5.2).

Hoewel de lijst IKB'en binnen het classificatieschema uitgebreid is, hebben veel IKB'en betrekking op of zijn veel IKB'en gerelateerd aan een verandering in productiviteit. Een groot deel van de IKB'en worden daarom (geclusterd) 'afgedekt' door methoden om productiviteit te waarderen. Een voorbeeld is de uitsplitsing van verloren productiviteit voor de doelgroep van de preventieve

interventie en productiviteit van vrienden en familieleden, die beiden door middel van dezelfde methode te waarderen zijn.

Voor het waarderen van productiviteitsverliezen zijn tenminste drie methoden beschikbaar. Dit zijn de 'Human Capital Approach' (HCA) (43), de 'frictiekostenmethode' (44) en de 'US Panel approach' (9, 14). De HCA waardeert productiviteitsverlies door de tijd die de patiënt verliest te vermenigvuldigen met het inkomen van de patiënt. De frictiekostenmethode waardeert productiviteitsverlies simpel gezegd met de tijd die de werkgever nodig heeft om een zieke werknemer te vervangen. Kosten die gepaard gaan met productiviteitsverliezen komen volgens de frictiekostenmethode daarom normaal gezien lager uit dan volgens de HCA. Hoewel beide methoden worden toegepast binnen economische evaluatiestudies, gaat de aanbeveling van het CVZ uit naar de frictiekostenmethode, omdat het de praktijk in de samenleving het beste zou benaderen (8). Binnen de derde methode, de US Panel approach (9, 14) zijn productiviteitsverliezen in de effectenkant meegenomen, zoals in de uitkomstmaat van kwaliteit van leven. Het is aan de betrokkenen bij de economische analyse om een goede afweging te maken ten aanzien van welke methode het meest geschikt is voor de waardering van productiviteitsverliezen. De literatuur waarnaar onderhavige handleiding verwijst ondersteunt hierbij. Nadere uitleg over en rekenvoorbeelden met de HCA en frictiekostenmethode is terug te vinden in de 'Handleiding voor Kostenonderzoek' van het CVZ (15).

Overige IKB'en die tot de sector arbeid en sociale zekerheid behoren, maar los staan van productiviteit, staan hier niet verder toegelicht. Hierbij moet wel vermeld worden dat IKB'en binnen deze sector, zoals 'spanning en ontevredenheid op het werk', niet gemakkelijk in geld zijn uit te drukken.

5.2 Huishouden en vrije tijd

De IKB'en binnen de sector 'huishouden en vrije tijd' zijn ingedeeld in twee subcategorieën (*Figuur 2.2*). De eerste subcategorie bevat IKB'en in de context van het huishouden (H&V-h). Een belangrijke IKB binnen deze subcategorie is huishoudelijke hulp. Huishoudelijke hulp is een breed begrip en omvat handelingen die als een vorm van informele zorg kunnen worden beschouwd. Dit betekent dat voor de waardering van huishoudelijke taken dezelfde methoden gebruikt kunnen worden als voor de waardering van informele zorg.

Voor de waardering van informele zorg zijn er een aantal methoden, binnen de Engelstalige literatuur bekend als 'the proxy good method', 'the opportunity cost method', 'the contingent valuation method', 'the conjoint measurement method', 'measurement of health effects (health related quality of life)' en 'measurement of well-being (subjective well-being)' (29). Om een dubbele

waardering aan zowel de 'inputkant' (kostenkant) als aan de 'outputkant' (gezondheid) te voorkomen (zie paragraaf 2.4) gaat de voorkeur in onderhavige handleiding uit naar methoden voor de waardering van huishoudelijk werk aan de inputkant van een economische analyse. Van bovengenoemde methoden kunnen de 'proxy good method' en de 'opportunity cost, indien dit niet tot dubbel telling leidt, naast een gezondheidsuitkomstmaat zoals de QALY worden toegepast.

Zowel de 'proxy good method' als de 'opportunity cost method' maken deel uit van de 'revealed preference methods'. Via deze methoden worden kostprijzen via observatie bepaald (15, 29, 45). Hierbij gaat het om wat personen daadwerkelijk betalen of inleveren voor een product of levering van een dienst. Via de 'proxy good method' vindt de berekening plaats op basis van het uurtarief in de markt. Waardering van huishoudelijke hulp kan, volgens deze methode, op basis van het wittewerkerstarief. In 2009 kwam dit uit op 12,50 euro per uur (15). Dit tarief is momenteel nog terug te vinden op websites van aanbieders van witte werk(st)ers, zoals de website www.ikzoekeenwittewerkster.nl. Via de 'opportunity cost method' vindt de berekening plaats op basis van het uurtarief van degene die de zorg/het huishouden verzorgt. Het gaat hier dus om de marktwaarde van de uitvoerder van de taken. Het uurtarief waarmee, volgens deze methode, gerekend moet worden kan dus sterk uiteen lopen.

De tweede subcategorie binnen de sector huishouden en vrije tijd omvat de IKB'en die te maken hebben met vrijetijdsbesteding (H&V-v). Hieronder vallen verschillende vormen van mentale en fysieke ontspanning (zoals slaap en rustpauzes), vrijwillige inspanning (zoals vrijwilligerswerk) en activiteiten die zowel inspannend zijn als ontspannend werken (zoals sporten en vakanties). Bij een toe- of afname van deze activiteiten als gevolg van een preventieve interventie in de gezondheidszorg zijn IKB'en te verwachten. Voor vrijwilligerswerk gelden dezelfde waarderingsmethoden als voor informele zorg. Dit zijn dezelfde methoden als voor de waardering van huishoudelijk werk/informele zorg. Preventieve gezondheidsinterventies kunnen er ook toe leiden dat personen meer zin en mogelijkheden hebben om te sporten en zich aan te sluiten bij een vereniging. Kosten zijn er dan onder andere in de vorm van contributie. Baten zijn er voornamelijk in niet-monetaire vorm. Het dan voornamelijk om plezier, positieve ervaringen en gezondheid. Ontspanning zelf is lastig in geld uit te drukken, maar geldt wel als een bate van een goede gezondheid. Zo leidt een goede nachtrust vaak tot een efficiëntere en effectievere inspanning op het werk, op school of op het sportveld.

5.3 Overige effecten

Naast IKB'en zijn er ook effecten van preventieve gezondheidsinterventies die buiten de gezondheidszorg vallen, maar niet tot een sector behoren. Een lijst met deze effecten staat in

figuur 2.2 genoemd onder de noemer 'individu en familie' (I&F). Het gaat hier om effecten die spelen op individueel niveau, waaronder de psychische/mentale effecten van preventie, zoals de impact op stress en angst en sociale interactie-effecten, zoals relatieproblemen en ruzies. Vormen van interactie tussen de personen in de doelgroep en anderen zijn verder onderverdeeld in interactie met personen binnen (I&F-f) en buiten de familie (I&F-s).

Veel van deze effecten zijn niet gemakkelijk door middel van kostprijzen te waarderen. Desalniettemin horen deze effecten ruimte te krijgen binnen de informatievoorziening aan beleidsmakers die gaan over de invoering en continuering van preventieve interventies in de gezondheidszorg. Het niet meenemen van deze effecten kan leiden tot een verkeerde inschatting van de impact van preventieve interventies. Aangezien waardering aan de inputkant van een analyse niet gemakkelijk is worden deze effecten binnen een economische evaluatie vaak aan de outputkant (effectenkant) opgenomen. Informatie hierover is terug te vinden in Drummond et al. (2005) (10). Het is wederom ook hier belangrijk dat de gebruiker rekening houdt met de regel dat gevolgen niet dubbel gewaardeerd mogen worden. Dit houdt in dat gevolgen óf alleen aan de kostenkant, óf alleen aan de effectenkant mogen worden meegenomen (zie paragraaf 2.4).

5.4 Samenvatting

De diversiteit in IKB'en en overige effecten geeft aan dat gezondheid op allerlei manieren verweven is met het functioneren van de maatschappij. In dit hoofdstuk is besproken dat naast de IKB'en in de sectoren 'onderwijs' en 'veiligheid en justitie' ook verscheidene IKB'en in de sectoren 'arbeid en sociale zekerheid' en 'huishouden en vrije tijd' zijn. Naast deze IKB'en zijn er ook andere effecten van ziekte en gezondheid, waarbij de mogelijkheid bestaat dat een preventieve gezondheidsinterventie ook hierin belangrijke veranderingen teweeg brengt. Het is uiteindelijk aan de gebruiker van de handleiding om te bepalen of de economische evaluatie van de preventieve gezondheidsinterventie compleet is en welke voor zijn of haar relevante IKB'en wel dan niet zijn meegenomen en waarom. Belangrijk hierbij is dat IKB'en niet dubbel gewaardeerd mogen worden.

6. Slothoofdstuk

Dit hoofdstuk bevat de conclusie (paragraaf 6.1) en adresseert een aantal discussiepunten rondom de classificatie, identificatie en waardering van IKB'en (paragraaf 6.2). Het hoofdstuk eindigt met een aantal belangrijke aandachtspunten voor onderzoekers en beleidsmakers (paragraaf 6.3).

6.1 Conclusie

Deze handleiding biedt een instrument dat onderzoekers ondersteunt bij het classificeren, identificeren en waarderen van IKB'en van preventieve interventies in de gezondheidszorg. Het startpunt hiervoor ligt in de presentatie van een nieuw classificatieschema (*figuur 2.2*), waarmee er een gestructureerde basis is gelegd voor onderzoek naar een relatief onontgonnen aandachtsgebied binnen de gezondheidseconomie. Voor de classificatie van IKB'en is er in deze handleiding, net als in het schema, uitgegaan van vier brede sectoren, te weten 'onderwijs', 'veiligheid en justitie', 'arbeid en sociale zekerheid' en 'huishouden en vrije tijd'. Door de brede dekking van het schema en de hoeveelheid IKB'en (meer dan zeventig) is het schema geschikt als naslagwerk tijdens de identificatiefase binnen onderzoek naar IKB'en. Ook kunnen beleidsmakers achteraf aan de hand van het schema nagaan of relevante IKB'en zijn meegenomen in onderzoek. Het schema ondersteunt, door vermelding van populatiegroepen en contexten waarbinnen bepaalde IKB'en kunnen voorkomen, de gebruiker bij de identificatie van IKB'en.

Voor waardering van IKB'en lag de nadruk binnen deze handleiding op de sectoren 'Onderwijs' (hoofdstuk 3) en 'Veiligheid en Justitie' (hoofdstuk 4). Op basis van de huidige literatuur bleken dit de belangrijkste sectoren te zijn waarvoor waarderingsmethoden ontbraken. Voor beide sectoren is een checklist met IKB'en gepresenteerd (*tabellen 3.1 en 4.1*). De samenstellingen van de checklists zijn gebaseerd zijn op het classificatieschema voor IKB'en van preventie (*figuur 2.2*) en zijn aangepast op basis van de structuren van het Nederlandse onderwijssysteem en justitieel systeem. Hiermee zijn ze geschikt gemaakt voor toepassing binnen Nederland. Indien informatie beschikbaar was, zijn aan deze IKB'en kostprijzen gekoppeld die óf zijn overgenomen uit secundaire bronnen (zoals overheidswebsites, rapporten en Statline) óf op basis van informatie uit deze bronnen berekend. Uiteindelijk zijn er voor beide sectoren lijsten met kostprijzen geboden, die gebruikt kunnen worden voor het waarderen van IKB'en. Daarnaast levert de handleiding methoden voor het waarderen van IKB'en in de sectoren 'Arbeid en Sociale Zekerheid' en 'Huishouden & Vrije Tijd'. Samengevat geeft de handleiding een breed overzicht van IKB'en en methoden om deze te waarderen. Hiermee is een

belangrijke stap gezet richting een completere waardering van preventieve interventies in de gezondheidszorg.

6.2 Methodologische discussie

Classificatie en identificatie van IKB'en

Het classificatieschema voor IKB'en van preventie (*figuur 2.2*) bevat een ruime lijst van IKB'en. Door het gebruik van vier brede sectoren is geprobeerd alle relevante kosten- en batenposten die in sectoren buiten de gezondheidszorg vallen af te dekken. Daarnaast is door het afnemen van expert interviews geprobeerd het schema met de tot dan toe ontbrekende IKB'en aan te vullen en zo compleet mogelijk te maken (17). Toch kan het zijn dat ondanks deze strategie bepaalde IKB'en zijn gemist en daardoor niet in het classificatieschema zijn opgenomen. Mocht de gebruiker van deze handleiding IKB'en vinden die niet in het classificatieschema zijn opgenomen, dan is dat geen reden om deze kosten- en batenposten tijdens een economische analyse te negeren.

Het soort, het aantal en het relatieve en absolute gewicht van IKB'en binnen de totale kosten en baten van preventieve interventies zijn afhankelijk van verschillende factoren. Hieronder vallen onder andere het soort aandoening of beperking in kwestie en de demografische kenmerken van de doelgroep en betrokken vrienden/familieleden. Daarnaast zijn IKB'en afhankelijk van de effectiviteit van een interventie (46) en lokale factoren en situaties (28). Effectieve preventieve interventies kunnen aanzienlijk meer baten opleveren dan dat ze kosten genereren (4), maar dit hoeft niet altijd het geval te zijn. Zelfs succesvolle preventieprogramma's kunnen meer kosten genereren dan dat ze besparen (28). Met al deze onzekerheden is het voor een onderzoeker soms lastig te bepalen of het de moeite waard is om en zo ja, welke IKB'en in een economische analyse op te nemen. De onderzoeker zal hierin een juiste beslissing willen maken, want onderzoek naar IKB'en kan tijdsintensief zijn. Het classificatieschema is niet opgesteld om al deze onzekerheden weg te nemen. Welke IKB'en in een analyse worden opgenomen is daarom aan de onderzoeker zelf. Deze is immers in het bezit van de belangrijkste informatie op basis waarvan de beslissing te nemen valt. Desalniettemin biedt deze handleiding de onderzoeker ondersteuning bij dit proces. Zo komt het classificatieschema (*figuur 2.2*) de gebruiker tegemoet door het vermelden van populatiegroepen en contexten waarbinnen bepaalde IKB'en kunnen voorkomen.

Waardering van IKB'en

Bij de waardering van de IKB'en is de aandacht voornamelijk uitgegaan naar de sectoren 'onderwijs' en 'veiligheid en justitie'. Op basis van de huidige literatuur bleken 'onderwijs' en 'veiligheid en

justitie' echter de belangrijkste sectoren te zijn waarvoor waarderingsmethoden ontbraken. Daarnaast is voor een aantal van de IKB'en in deze sectoren niet de vereiste informatie gevonden of was een berekening op basis van gevonden informatie niet mogelijk. Mogelijk heeft strategie voor informatie-inwinning hier een rol in gespeeld. Desondanks zijn voor een ruim aantal IKB'en wel kostprijzen gevonden.

De resultaten van het kostprijsonderzoek waren divers; dat wil zeggen er is een beroep gedaan op verschillende methoden om kostprijzen te bepalen. Het naslagwerk laat zien dat de keuze voor informatiebron en methode voor kostprijsbepaling effect kunnen hebben gehad op de hoogte van kostprijzen. Dit brengt een bepaalde vorm van onzekerheid met zich mee. Daarentegen was het helaas niet mogelijk om via één methode een grote hoeveelheid kostprijzen te verzamelen; verschillende informatiebronnen en methoden voor kostprijsbepaling waren nodig om zo veel mogelijk relevante kostprijzen te kunnen bepalen of berekenen. Een deel van deze onzekerheid is weggenomen door de kostprijzen en het naslagwerk voor te leggen aan experts, waaronder gezondheidseconomen en HTA-experts. Feit blijft echter dat een deel van de kostprijzen die in deze handleiding zijn opgenomen door de auteurs zelf berekend zijn, wat betekent dat deze buiten deze handleiding niet officieel zijn erkend. Kostprijzen zijn daarnaast onderhevig aan mogelijke veranderingen in de structuren en bekostiging van het onderwijssysteem en het justitiële systeem. Dit betekent dat ze, indien nodig, in de loop der tijd zullen moeten worden aangepast.

De in de tabellen opgenomen kostprijzen zijn zo veel mogelijk afgestemd op de meeteenheden die zijn gevonden in de geraadpleegde vragenlijsten (zie paragraaf 2.4), maar dit bleek niet altijd mogelijk; voor een aantal IKB'en ontbrak informatie om de vertaalslag te maken naar kostprijzen die de gebruiker meteen kan toepassen. Hierdoor is het mogelijk dat de gebruiker van de handleiding zelf additionele informatie zal moeten verzamelen om het gat tussen de in deze handleiding geleverde kostprijs en de door de onderzoeker gebruikte meeteenheid te overbruggen. Desondanks wordt voor het merendeel van de in de tabellen gepresenteerde IKB'en verwacht dat kostprijzen voldoende zijn afgestemd op de vraag van de gebruiker.

6.3 Aandachtspunten voor onderzoekers en beleidsmakers

Aandachtspunten voor onderzoekers

IKB'en kunnen een belangrijk deel uitmaken van de totale kosten en baten die gepaard gaan met preventieve interventies in de gezondheidszorg. Voor een economische evaluatie is het, wanneer deze wordt uitgevoerd vanuit een maatschappelijk perspectief, belangrijk alle relevante kosten en baten in de berekeningen mee te nemen, ongeacht wie de lasten draagt of van de baten profiteert.

Gebeurt dit niet, dan loopt de onderzoeker het risico een belangrijk deel van de kosten en/of baten te missen. Onvolledigheid leidt tot een verkeerde schatting van totale kosten en baten. Deze handleiding biedt met het leveren van kostprijzen voor belangrijke IKB'en de onderzoeker een opstap naar een completer beeld van de positieve gevolgen (baten) en negatieve gevolgen (kosten) van een specifieke interventie. Onderzoekers dienen er echter rekening mee te houden dat IKB'en slechts een deel uitmaken van de totale kosten en baten die gepaard gaan met een preventieve interventie in de gezondheidszorg; naast IKB'en kunnen er meer kosten en baten in een economische evaluaties worden opgenomen. Onderzoekers kunnen voor de bepaling van laatstgenoemde kosten en baten gebruik maken van de in de leeswijzer vermelde literatuursuggesties.

Economische evaluaties ondersteunen bij het maken van keuzes tussen twee of meerdere alternatieven (28). Binnen de economische analyse van preventieve interventies in de gezondheidszorg worden kosten uitgezet tegenover een uitkomstmaat (8, 10). Hieruit volgt een kosten-effectiviteitsratio, een kosten-utiliteitsratio of een netto bate/kosten, die ten opzichte van de benchmark of alternatieve investering positief of negatief uitvalt. De keuze voor het soort analyse, evenals de keuze voor inclusie of exclusie van kosten- en batenposten, beïnvloedt de uitkomsten van economisch evaluatieonderzoek. Wanneer de uitkomsten van dit soort onderzoek meewegen in beleidsprocessen, dan loopt men het risico dat wanneer een analyse verkeerd wordt uitgevoerd verkeerde beslissingen worden gemaakt. Voor onderzoek naar de IKB'en van preventie is het dus belangrijk te weten welke uitkomstmaat het meest geschikt is en welke uitkomstmaten beter niet gebruikt kunnen worden.

Een veelgebruikte uitkomstmaat binnen de gezondheidszorg is de 'Quality Adjusted LifeYear' (QALY), vrij vertaald naar 'kwaliteits-gewogen levensjaar' (10). De QALY combineert veranderingen in kwaliteit en kwantiteit van leven in een samengestelde maat en is de meest gangbare uitkomstmaat binnen de kosten-utiliteitsanalyse (KUA), waarbij verschillkosten (incrementele kosten) worden vergeleken met het verschil in gezondheidseffecten gemeten in voor kwaliteit van leven gecorrigeerde levensjaren. Net als binnen de kosten-effectiviteitsanalyse (KEA), waarin incrementele kosten worden vergeleken met incrementele effecten, zoals de kwantitatieve uitkomstmaten gewonnen levensjaren of bloeddruk, ligt de focus binnen de QALY op gezondheidswinst of -verlies. Dit is gelijk een belangrijke limitatie van de KEA en KUA (7); gezondheidsuitkomstmaten zoals de QALYs en geassocieerde meetinstrumenten zoals de 'EQ-5D' (47) en de 'SF-6D' (48) lopen het risico de relatieve baten van interventies in de gezondheidszorg te onderschatten. Dit risico wordt, vergeleken met interventies zoals behandelingen, verondersteld over het algemeen nog groter te zijn voor interventies gericht op de publieke gezondheid (7, 28). Het gebruik van alleen de QALY binnen 'public health' interventies is mede daarom problematisch (28). Hoewel een CVZ richtlijn voor

farmaco-economisch onderzoek aangeeft dat utiliteiten de waardering van kwaliteit van leven gemeten vanuit het maatschappelijk perspectief moet weergeven (8), is de toepassing van alleen een KUA binnen de public health (en daarmee vele preventieve interventies) ontoereikend. De inclusie van niet-gezondheidsuitkomsten, zoals IKB'en, vereist daarom een andere benadering (7).

Een alternatief voor de KEA en KUA is de kosten-consequentie analyse (KCA). In een KCA worden alle kosten, baten en effecten van een interventie afzonderlijk bepaald, maar niet bij elkaar opgeteld of met elkaar verrekend (49). Dit is voor de verdere verwerking van IKB'en binnen een analyse nadelig, aangezien er op die manier geen beeld ontstaat van de netto maatschappelijke waarde van een preventieve interventie. Dit bemoeilijkt een vergelijking met een alternatieve investering, met name de alternatieve investering buiten de gezondheidszorg.

Een laatste vorm van analyse is de kosten-batenanalyse (KBA). Deze analyse houdt in principe met alle kosten en baten rekening, daar waar binnen een standaard KUA de gevolgen voor sectoren buiten de gezondheidszorg worden genegeerd (27). Uitkomsten binnen een KBA worden in monetaire waarden uitgedrukt, waardoor deze te verrekenen zijn met de kosten die gepaard gaan met de ontwikkeling en uitvoering van de interventie. In tegenstelling tot de KCA kan door middel van een KBA, op basis van een verrekening van alle monetaire kosten en baten van een preventieve interventie - dus ook inclusief de kosten en baten binnen de gezondheidszorg - een netto bate/kosten van een interventie worden bepaald. Valt deze positief uit ten opzichte van een andere situatie (alternatieve of geen investering), dan zou de interventie vanuit een economisch oogpunt groen licht moeten krijgen. Een belangrijk voordeel van een monetaire uitkomst boven de QALY is de mogelijkheid tot intersectorale vergelijkingen tussen investeringen binnen de gezondheidszorg en investeringen in andere sectoren. Met het oog op de positionering van IKB'en binnen economische evaluaties zou het daarom aantrekkelijker zijn deze op te nemen in een KBA dan in een KUA.

Het is voor IKB'en belangrijk om na te gaan wie de betalende en ontvangende partij(en) zijn. Zijn de financiële consequenties voor de persoon waarbij kwalitatief gewogen gezondheidseffecten, zoals QALY's, worden gemeten, dan hebben IKB'en mogelijk invloed gehad op de gemeten uitkomsten. Pas wanneer IKB'en bij een derde partij terecht komen, zoals de overheid, is dit waarschijnlijk uit te sluiten.

De handleiding heeft zich tot nu toe toegespitst op IKB'en van preventieve interventies in de gezondheidszorg. De handleiding is echter ook te gebruiken voor de classificatie, identificatie en waardering van IKB'en die voortkomen uit andere interventies die van invloed zijn op gezondheid. IK'en en IB'en van preventie zijn namelijk de kosten en baten die voortkomen uit een gezondheidsverandering. Of het nu een preventieve of juist een andere interventie is die deze

gezondheidsverandering teweeg brengt maakt niet uit. Om over IKB'en te kunnen spreken geldt wel dat een verandering in gezondheid aan de basis moet staan van kosten en/of baten. Daarnaast moeten deze kosten en/of baten vallen onder sectoren waar beleid over het algemeen niet primair gericht is op het verbeteren van gezondheid, maar waarvoor er wel een kans bestaat dat gezondheid hierop van invloed is. Hieronder vallen dus alleen sectoren buiten de gezondheidszorg.

Aandachtspunten voor beleidsmakers

De handleiding faciliteert beleidsmakers bij de beoordeling van onderzoek naar IKB'en. Zo geeft de handleiding inzicht in de verscheidenheid van IKB'en, maar ook in de sectoren die zijn belast met kosten of baten van preventieve interventies. Beleidsmakers kunnen aan de hand van deze handleiding een beeld krijgen of er tijdens een economische evaluatie rekening is gehouden met relevante IKB'en en de evaluatie op dit gebied beoordelen.

Steeds belangrijker voor beleidsmakers is de zogenaamde 'maatschappelijke kosten-baten analyse' (MKBA). De MKBA is een ex ante vorm van de KBA, waarin voor een maatregel alle kosten en baten voor de maatschappij als geheel worden opgenomen, ongeacht waar deze terecht komen (16). Het staat daarom min of meer gelijk aan wat we in de gezondheidseconomie verstaan onder een 'KBA uitgevoerd vanuit een maatschappelijk perspectief'. Doel van een MKBA is echter het geven van een antwoord op de vraag of een beleidsmaatregel zal leiden tot meer maatschappelijke welvaart en zo ja, in welke mate.

De MKBA als op zichzelf staande term is afkomstig van buiten de gezondheidszorg en kent als instrument een toepassingsverleden voor grote infrastructurele projecten. In de afgelopen jaren is echter ook het nut van een goed uitgevoerde MKBA voor andere beleidsterreinen onderkend. MKBA's zijn immers niet alleen geschikt voor evaluaties van grote infrastructurele projecten, maar zijn ook binnen andere beleidsterreinen toepasbaar, zoals voor de analyse van gerichte preventieve interventies in de gezondheidszorg. Met deze groeiende aandacht voor de MKBA als instrument voor verschillende beleidsterreinen steeg de vraag om methodologische uniformiteit en de wens om een algemene leidraad en werkwijzers voor deze verschillende beleidsterreinen. De meest recente leidraad is de 'Algemene Leidraad voor Maatschappelijke Kosten-Batenanalyse' van het CPB en PBL (16). Principes uit deze leidraad zijn overgenomen in nieuwe themarapporten, waaronder de 'Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV) 2014' van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) (50).

Een methode om door middel van een MKBA de invloed van een maatregel op de maatschappelijke welvaart te bepalen is door de individuele welvaart van alle inwoners bij elkaar op te tellen. Deze

methode, hoewel aan discussie onderhevig, krijgt in de leidraad van het CPB en PBL de voorkeur boven andere methoden. Een probleem met deze methode is echter dat de maatschappelijke welvaart niet valt te bepalen als de individuele welvaart en kosten en baten die hier van invloed op zijn niet bekend zijn. In het kader van interventies in de gezondheidszorg geldt dat er vaak weinig kennis is over IKB'en, met in het bijzonder de IKB'en binnen de sectoren 'onderwijs' en 'veiligheid en justitie'. Onderhavige handleiding ondersteunt onderzoek naar IKB'en in deze sectoren door het leveren van kostprijzen. Deze ondersteunen bij het bepalen van kengetallen die nodig zijn voor een MKBA. Aan de hand van onderhavige handleiding worden kosten en baten op individueel niveau bepaald, hetgeen kan bijdragen aan een betere bepaling van de individuele welvaart, maatschappelijke welvaart en een completere en dus betrouwbaardere MKBA. Is een MKBA completer en betrouwbaarder, dan kan de waarde van MKBA's binnen beleidsprocessen toenemen.

Indicatoren voor individuele welvaart en veiligheid zelf, zoals koopkracht en veiligheidsgevoel, staan in deze handleiding niet genoemd. Wel zal de gebruiker van deze handleiding na berekening van IKB'en een indicatie kunnen geven of een preventieve interventie een positieve of negatieve invloed heeft op de maatschappelijke welvaart en/of veiligheid (zie paragrafen 3.2 en 4.2). Deze handleiding werkt daarom in die zin ook beleidsondersteunend als het gaat om investeringen in (preventieve) interventies in de gezondheidszorg.

Beleid rondom de invoering of continuering van (preventieve) interventies in de gezondheidszorg wordt echter niet alleen gevoerd op basis van de uitkomsten van een economische evaluatie (zoals een MKBA), hoe compleet en degelijk deze ook is uitgevoerd. Beslissingen worden mede bepaald op basis van budgetrestricties, politieke agenda's en de algehele institutionele omgeving (51). Echter ook onder deze condities kunnen economische evaluaties beleidsondersteunend werken. Goederen zijn schaars en met toenemende concurrerende belangen bieden economische evaluaties de mogelijkheid na te gaan waar men het beste in kan investeren (7). Hoe degelijker en uitgebreider economische evaluaties zijn uitgevoerd, des te groter de kans dat beleidsmakers hier waarde aan zullen hechten. Inclusie van IKB'en is daarom niet alleen een belangrijk stuk van de puzzel op weg richting waarheidsgetrouwe economische evaluaties, maar ook een bouwsteen voor meer ruimte voor economische evaluaties binnen besluitvorming. Hierbij moet aangemerkt worden dat deze handleiding informatie aanlevert die kan bijdragen aan een efficiënte allocatie van schaarse middelen, maar verder geen informatie bevat over andere aspecten die een rol spelen bij de bepaling van verdelingsfactoren, zoals bijvoorbeeld de redelijkheid/billijkheid ('equity') van een investering. Zo kan een bepaalde investering in de gezondheid van populatiegroepen met een lagere sociaal-economische status (SES) ten opzichte van een alternatieve investering redelijker zijn, ook al is dit misschien niet de meest efficiënte investering. Hieruit volgt dat de meest redelijke optie niet altijd de

meest efficiënte optie hoeft te zijn (28). Efficiëntie blijkt echter binnen huidige economische evaluaties een belangrijk criterium. Pogingen om equity binnen de kaders van economische evaluaties op te nemen is tot op heden nog niet succesvol gebleken (5).

Het onder de aandacht brengen van het belang van gezondheid in sectoren buiten de gezondheidszorg is belangrijk. Ook beleidsmakers in sectoren buiten de gezondheidszorg dienen hun bijdrage te leveren aan de publieke gezondheid (46). De doelstelling om het gezondheidsaspect op te nemen in beleid binnen beleidsterreinen die over het algemeen niet primair gericht zijn op het bevorderen van de gezondheid staat internationaal bekend onder de term ‘health in all policies’ (HiAP) (52). Hoewel gezondheid als een belangrijke algemene maatschappelijke waarde wordt beschouwd (52), is dit gegeven op zichzelf voor beleidsmakers vaak niet voldoende om HiAP te stimuleren of te ondersteunen. Voor HiAP is namelijk een intersectorale investering nodig, waarvoor vaak de financiële prikkel en daarmee ook de interesse ontbreekt (46). Lage interesse kan mede worden verklaard door gebrek aan kennis over hoe een investering in gezondheid leidt tot IKB’en, zeker als bij beleidsmakers onbekend is welke en hoe groot de IKB’en in hun eigen sector zijn. Een overzicht van de financiële gevolgen van gezondheidswinst kan bij beleidsmakers buiten de gezondheidszorg interesse wekken voor gezondheid en beleid dat daar verbetering in brengt. Door middel van onderzoek naar IKB’en kunnen de financiële gevolgen in kaart worden gebracht. Deze handleiding hoopt onderzoekers hierin te ondersteunen en via deze weg HiAP bij beleidsmakers te stimuleren.

Het gebruik van aparte hoofdstukken in deze handleiding om sectoren af te bakenen past niet in het gedachtegoed van HiAP. HiAP is namelijk gebaseerd op het principe dat beleid in een sector invloed heeft op de uitkomsten in een andere sector. Om grenzen tussen de gezondheidszorg en andere sectoren te laten vervagen lijkt daarom een ‘schottenloze’ benadering meer op zijn plaats te zijn. Voor de indeling in sectoren – in onderhavige handleiding in aparte hoofdstukken – is echter een belangrijke reden. Beleidsmakers werken namelijk binnen beleidskaders, waarin de meeste doelstellingen betrekking hebben op sectorspecifieke zaken. Zo zet een beleidsmaker binnen de sector ‘onderwijs’ zich bijvoorbeeld in voor betere onderwijsprestaties, terwijl een beleidsmaker binnen de sector ‘veiligheid en justitie’ zich bijvoorbeeld richt op veiligheid op straat. Het halen van doelstellingen binnen de eigen sector heeft nog vaak prioriteit, terwijl de intersectorale invloed van beleid buiten de sector waarin beleidsmakers operationeel zijn vaak minder zwaar meewegen bij toetsing of beleid goed is uitgevoerd. Kortom, zolang beleid niet ‘schottenloos’ is blijft het belangrijk om goed aan te kunnen geven welke IKB’en in welke sector (en dus welk beleidsterrein) terecht komen. Intersectoraal beleid past in lijn met HiAP. Deze handleiding kan hier mogelijk uiteindelijk aan bijdragen.

Referenties

1. O'Connell ME, Boat T, Warner KE. *Preventing Mental, Emotional, and Behavioral Disorders Among Young People: Progress and Possibilities*. Washington (DC): National Academies Press (US), 2009.
2. Suhrcke M and Paz Nieves C. *The impact of health and health behaviours on educational outcomes in high-income countries: a review of evidence*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2011.
3. Hiday VA, Swartz MS, Swanson JW, Borum R, Wagner HR. Criminal victimization of persons with severe mental illness. *Psychiatr Serv* 1999; **50**: 62-8.
4. Aos S, Lieb R, Mayfield J, Miller M, Pennucci A. *Benefits and costs of prevention and early intervention programs for youth*. Olympia, WA: Washington State Institute for Public Policy, 2004.
5. Chalkidou K, Culyer A, Naidoo B, Littlejohns P. Cost-effective public health guidance: asking questions from the decision-maker's viewpoint. *Health Econ* 2008; **17**: 441-8.
6. Karoly LA, Kilburn MR, Bigelow JH, Caulkins JP, Cannon JS, Chiesa JR. *Assessing Costs and Benefits of Early Childhood Intervention Programs: Overview and Application to the Starting Early Starting Smart Program*. Santa Monica: RAND, 2001.
7. Lorgelly PK, Lawson KD, Fenwick EA, Briggs AH. Outcome measurement in economic evaluations of public health interventions: a role for the capability approach? *Int J Environ Res Public Health* 2010; **7**: 2274-89.
8. *Richtlijnen voor farmaco-economisch onderzoek, geactualiseerde versie*. Diemen: College voor Zorgverzekeringen, 2006.
9. Gold MR, Siegel JE, Russel LB, Weinstein MC, *Cost-Effectiveness in Health and Medicine*. 1996, New York: Oxford University Press.
10. Drummond M, O'Brien BJ, Stoddart G, Torrance GW, *Methods for the Economic Evaluation of Health Care Programmes*. 2005, New York: Oxford University Press.
11. Luce BR and Elixhauser A. Estimating costs in the economic evaluation of medical technologies. *Int J Technol Assess Health Care* 1990; **6**: 57-75.
12. French MT, Rachal JV, Hubbard RL. Conceptual framework for estimating the social cost of drug abuse. *J Health Soc Policy* 1991; **2**: 1-22.
13. Johannesson M. Avoiding double-counting in pharmacoeconomic studies. *Pharmacoeconomics* 1997; **11**: 385-8.

14. Oostenbrink JB, Koopmanschap MA, Rutten FF. Standardisation of costs: the Dutch Manual for Costing in economic evaluations. *Pharmacoeconomics* 2002; **20**: 443-54.
15. Hakkaart-van Roijen L, Tan SS, Bouwmans CA. *Handleiding voor kostenonderzoek. Methoden en referentieprijzen voor economische evaluaties in de gezondheidszorg. Geactualiseerde versie 2010*. Diemen: College voor Zorgverzekeringen, 2011.
16. Romijn G and Renes G. *Algemene leidraad voor maatschappelijke kosten-batenanalyse*. Den Haag: Centraal Planbureau/Planbureau voor de Leefomgeving, 2013.
17. Drost RM, Paulus AT, Ruwaard D, Evers SM. Inter-sectoral costs and benefits of mental health prevention: towards a new classification scheme. *J Ment Health Policy Econ* 2013; **16**: 179-86.
18. Jonsson B. Ten arguments for a societal perspective in the economic evaluation of medical innovations. *Eur J Health Econ* 2009; **10**: 357-9.
19. Knies S, Severens JL, Ament AJ, Evers SM. The transferability of valuing lost productivity across jurisdictions. differences between national pharmacoeconomic guidelines. *Value Health* 2010; **13**: 519-27.
20. Centraal Bureau voor de Statistiek, via <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/default.htm> [geraadpleegd september 2013].
21. Centraal Planbureau, via <http://www.cpb.nl/onderwerpen> [geraadpleegd september 2013].
22. Rijksoverheid, via <http://www.rijksoverheid.nl/ministeries> [geraadpleegd september 2013].
23. Sociaal Cultureel Planbureau, via <http://www.scp.nl/Organisatie/Onderzoekssectoren> [geraadpleegd september 2013].
24. World Health Organization, via <http://www.who.int/classifications/icd/en/> [geraadpleegd september 2013].
25. *OCW Kerncijfers 2008-2012*, beschikbaar via <http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/jaarverslagen/2013/05/08/ocw-kerncijfers-2008-2012/onderwijs-cultuur-en-wetenschap-kerncijfers-2008-2012.pdf>
26. *Criminaliteit en rechtshandhaving 2012*, beschikbaar via <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/83165864-9367-4034-B588-C398C623E462/0/2013criminaliteitrechtshandhaving2012pub.pdf>
27. Weatherly H, Drummond M, Claxton K, Cookson R, Ferguson B, Godfrey C, Rice N, Sculpher M, Sowden A. Methods for assessing the cost-effectiveness of public health interventions: key challenges and recommendations. *Health policy* 2009; **93**: 85-92.
28. Hale J. What contribution can health economics make to health promotion? *Health Promot Int* 2000; **15**: 341-348.

29. Koopmanschap MA, van Exel JN, van den Berg B, Brouwer WB. An overview of methods and applications to value informal care in economic evaluations of healthcare. *Pharmacoeconomics* 2008; **26**: 269-80.
30. Statline (CBS), via <http://statline.cbs.nl/statweb/> [geraadpleegd september 2013].
31. Database of Resource Use Measurement, via <http://www.dirum.org/> [geraadpleegd december 2013].
32. Beecham J and Knapp M. *Client Service Receipt Inventory (CSRI)*. 1992, beschikbaar via <http://www.dirum.org/assets/downloads/634462388066137028-CSRI.pdf>.
33. Beecham J. *Client Service Receipt Inventory - Children's version*. 1999, beschikbaar via <http://www.dirum.org/assets/downloads/634462397526425351-CSRI%20-%20Childrens%20Version.pdf>.
34. Beecham J and Knapp M. *Client Sociodemographic and Service Receipt Inventory (CSSRI-EU)*. 1997, beschikbaar via <http://www.dirum.org/assets/downloads/634462380166178864-CSSRI%20-%20EU.pdf>.
35. Bouwmans CA and Hakkaart-van Roijen L. *Trimbos/iMTA questionnaire for Costs associated with Psychiatric Illness (TiC-P adults). Update 2012*. 2012, beschikbaar via http://www.bmg.eur.nl/fileadmin/ASSETS/bmg/english/iMTA/Publications/Manuals___Questionnaires/Vragenlijsten_2013/Questionnaire_TiC-P_initial_version_in_English.pdf.
36. Bouwmans CA. *Trimbos/iMTA questionnaire for Costs associated with Psychiatric Illness (TiC-P children)*. 2012, beschikbaar via http://www.bmg.eur.nl/fileadmin/ASSETS/bmg/english/iMTA/Publications/Manuals___Questionnaires/Vragenlijsten_2013/Vragenlijst_TiC_P_kinderen_excl_optionele_vragen.pdf.
37. Bouwmans CAM, Schawo SJ, Jansen DEMC, Vermeulen KM, Reijneveld SA, Hakkaart-van Roijen L. *iMTA Questionnaire Intensive Youth Care*. 2012, beschikbaar via https://www.bmg.eur.nl/fileadmin/ASSETS/bmg/Onderzoek/Onderzoeksrapporten___Working_Papers/2012.06_-_Handleiding_Vragenlijst_Intensieve_Jeugdzorg.pdf.
38. *Studie naar Ondersteuning voor Ouders met Psychische Problemen*, via <http://www.soopp.nl/> [geraadpleegd september 2013]
39. Shiroiwa T, Fukuda T, Ikeda S, Shimozuma K. QALY and productivity loss: empirical evidence for "double counting". *Value Health* 2013; **16**: 581-7.
40. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) *Rijksvaccinatieprogramma*, via <http://www.rivm.nl/Onderwerpen/R/Rijksvaccinatieprogramma> [geraadpleegd december 2013].
41. *Nationaal Kompas Volksgezondheid*, via <http://www.nationaalkompas.nl/zorg/wat-is-gezondheidszorg/> [geraadpleegd december 2013].

42. Research Centre for Education and the Labour Market. *Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2011*. 2012, beschikbaar via http://www.roa.nl/pdf_publications/2012/ROA_R_2012_2.pdf.
43. Weisbrod BA, *Economics of Public Health: Measuring the Economic Impact of Diseases*. 1961: University of Pennsylvania Press.
44. Koopmanschap MA, Rutten FF, van Ineveld BM, van Roijen L. The friction cost method for measuring indirect costs of disease. *J Health Econ* 1995; **14**: 171-89.
45. van den Berg B, Brouwer W, van Exel J, Koopmanschap M, van den Bos GA, Rutten F. Economic valuation of informal care: lessons from the application of the opportunity costs and proxy good methods. *Soc Sci Med* 2006; **62**: 835-45.
46. Johansson P and Tillgren P. Financing intersectoral health promotion programmes: some reasons why collaborators are collaborating as indicated by cost-effectiveness analyses. *Scand J Public Health* 2011; **39**: 26-32.
47. EuroQol G. EuroQol--a new facility for the measurement of health-related quality of life. *Health Policy* 1990; **16**: 199-208.
48. Ware JE, Jr. and Sherbourne CD. The MOS 36-item short-form health survey (SF-36). I. Conceptual framework and item selection. *Med Care* 1992; **30**: 473-83.
49. Mauskopf JA, Paul JE, Grant DM, Stergachis A. The role of cost-consequence analysis in healthcare decision-making. *Pharmacoeconomics* 1998; **13**: 277-88.
50. Pomp M, Schoemaker CG, Polder JJ. *Themarapport Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV). Op weg naar maatschappelijke kosten-baten analyses voor preventie en zorg*. Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2014.
51. Robinson R. Limits to rationality: economics, economists and priority setting. *Health Policy* 1999; **49**: 13-26.
52. Ståhl T, Wismar M, Ollila E, Lahtinen E, Leppo K. *Health in all policies. Prospects and potentials*. Finland, 2006.

Appendix 1A: Onderwijs (kern)

Appendix 1A bevat informatie over de kostprijsbronnen en -bepalingen voor de IKB'en 'zittenblijven' (*deel 1A.1*), 'lager onderwijsniveau en weigering toelating' (*deel 1A.2*), 'voortijdig schoolverlaten en vrijstelling leerplicht' (*deel 1A.3*) en 'speciaal onderwijs' (*deel 1A.4*). Allereerst zal de betreffende IKB worden toegelicht, gevolgd door een vermelding van de kostprijzen en een weergave van de bepaling van deze kostprijzen. Indien van toepassing, volgt hierna een beschrijving van hoe de eventuele afstemming op een relevante meeteenheid heeft plaatsgevonden.

1A.1 Zittenblijven

Een kind zal door zittenblijven een jaar langer deel uitmaken van de leerlingenpopulatie. Dit leidt tot extra onderwijskosten. Een effectieve preventieve interventie in de gezondheidszorg kan een positief effect hebben prestaties in het onderwijs, waardoor de kans op zittenblijven afneemt. Kostenbesparingen door voorkomen van zittenblijven zijn in dit geval tweedegraads IB'en van preventie. Blijkt een nieuwe interventie in de gezondheidszorg t.o.v. een alternatieve situatie minder effectief was in het voorkomen van zittenblijven, dan zijn verschillen in kosten die gepaard gaan met zittenblijven IK'en van de nieuwe interventie.

Kostprijzen

Soort onderwijs	Kostprijs* (euro, 2012)	Eenheid	Bron	Methode
Basisonderwijs (BAO)	5.092,88**	Per leerling per jaar	OCW kerncijfers 2007-2011	Overgenomen
	25,46	Per leerling per dag	n.v.t.	Kosten per jaar/200
	5,42	Per leerling per uur	n.v.t.	Kosten per jaar/940
Voortgezet onderwijs (VO)	7.800,00	Per leerling per jaar	OCW kerncijfers 2008-2012	Overgenomen
	39,00	Per leerling per dag	n.v.t.	Kosten per jaar/200
	8,30	Per leerling per uur	n.v.t.	Kosten per jaar/940
Middelbaar beroepsonderwijs - beroepsbegeleidende leerweg (MBO-BBL)	6.820,00	Per leerling per jaar	OCW kerncijfers 2008-2012	Overgenomen
	34,20	Per leerling per dag	n.v.t.	Kosten per jaar/200
	7,26	Per leerling per uur	n.v.t.	Kosten per jaar/940
Middelbaar beroepsonderwijs - beroepsopleidende leerweg (MBO-BOL)	9.790,00	Per leerling per jaar	OCW kerncijfers 2008-2012	Overgenomen
	48,95	Per leerling per dag	n.v.t.	Kosten per jaar/200
	10,41	Per leerling per uur	n.v.t.	Kosten per jaar/940
Hoger beroepsonderwijs (HBO)	10.550,00	Per leerling per jaar	OCW kerncijfers 2008-2012	Overgenomen
	52,75	Per leerling per dag	n.v.t.	Kosten per jaar/200
	11,22	Per leerling per uur	n.v.t.	Kosten per jaar/940
Wetenschappelijk onderwijs (WO)	10.650,00	Per leerling per jaar	OCW kerncijfers 2008-2012	Overgenomen
	53,25	Per leerling per dag	n.v.t.	Kosten per jaar/200
	11,33	Per leerling per uur	n.v.t.	Kosten per jaar/940

Soort onderwijs	Kostprijs* (euro, 2012)	Eenheid	Bron	Methode
Speciaal basisonderwijs (SBAO)	9.950,09**	Per leerling per jaar	OCW kerncijfers 2007-2011	Overgenomen
	49,75	Per leerling per dag	n.v.t.	Kosten per jaar/200
	10,86	Per leerling per uur	n.v.t.	Kosten per jaar/940
Voortgezet speciaal onderwijs (VSO)	22.533,71**	Per leerling per jaar	OCW kerncijfers 2007-2011	Overgenomen
	112,67	Per leerling per dag	n.v.t.	Kosten per jaar/200
	23,97	Per leerling per uur	n.v.t.	Kosten per jaar/940

* Inclusief directe onderwijsuitgaven van OCW, studiefinanciering en tegemoetkoming van OCW, exclusief eigen bijdrage

** Omgerekend op basis van prijsindexcijfer (zie paragraaf 2.4)

Kostprijsbepaling

Berekeningen van financiële IKB'en die gepaard gaan met zittenblijven kunnen worden uitgevoerd op basis van kostprijzen. Aangezien het Nederlands onderwijsstelsel verschillende vormen van onderwijs kent en kosten per leerling per jaar hierdoor uiteen kunnen lopen, zijn er voor de bepaling van de financiële gevolgen van zittenblijven verschillende kostprijzen. Deze staan hierboven genoemd onder het kopje 'Kostprijzen' en zijn opgenomen in de checklist voor IKB'en binnen de onderwijssector (tabel 3.1). Gemiddelde kostprijzen per jaar voor verschillende onderwijsvormen zijn terug te vinden in het rapport 'Kerncijfers OCW'.⁴ De meest recente versie van dit rapport verscheen in mei 2013 en beschrijft de onderwijscijfers en trends van de jaren 2008 tot 2012. Deze laatste editie doet, in tegenstelling tot de editie uit 2012⁵, geen vermelding van specifieke kosten per leerling voor regulier basisonderwijs (BAO), speciaal basisonderwijs (SBAO) en voortgezet speciaal onderwijs (VSO), maar bundelt ze onder de noemer 'primair onderwijs' (PO). Deze zijn door middel van prijsindexcijfers omgerekend naar 2012. Het rapport 'Kerncijfers OCW 2008-2012' is de 17^e editie op rij en de verwachting is er dat ook de komende jaren de nieuwe edities van 'Kerncijfers OCW' - wellicht met uitzondering van BAO, SBAO en VSO - wederom vermelding zullen doen van kostprijzen voor specifieke vormen van onderwijs.

De kostprijzen voor onderwijs per leerling per jaar zijn samengestelde kostprijzen. Ze zijn opgebouwd uit drie onderdelen. Het eerste deel betreft de directe onderwijsuitgaven van OCW per leerling per

⁴ Kerncijfers 2008-2012, via <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/jaarverslagen/2013/05/08/ocw-kerncijfers-2008-2012.html> (tabel 2.24, p.27))

⁵ Kerncijfers 2007-2011, via <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/jaarverslagen/2012/05/16/kerncijfers-2007-2011.html> (tabel 2.21, p.27)

jaar. Het tweede deel betreft studiefinanciering en tegemoetkoming van OCW per leerling per jaar. In dezelfde tabel zijn deze opgenomen onder de noemer 'Uitgaven WSF/WTOS per onderwijsdeelnemer'. Deze afkortingen verwijzen naar de wetten waarin regels betreffende studiefinanciering en tegemoetkoming zijn vastgelegd, respectievelijk de 'wet studiefinanciering' (WSF)⁶ en de 'wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten' (WTOS).⁷ Bij beide delen gaat het om de gesaldeerde uitgaven per persoon. Dit houdt in dat uitgaven van OCW zijn verminderd met een deel van de ontvangsten van OCW, oftewel terugbetalingen en afrekeningen van de door OCW teveel uitgekeerde bedragen.⁸ Kosten per leerling zijn vervolgens berekend door totale gesaldeerde uitgaven te delen door het aantal deelnemers in de onderwijssector op een peildatum in hetzelfde jaar. Alleen de kosten voor educatie zijn in de berekening opgenomen; dat wil zeggen niet de aanvullende uitgaven voor huisvesting. Ze omvatten verder wel de lesgelden voor VO en MBO, onderzoek en academische ziekenhuizen voor WO, maar niet collegegelden voor HBO en WO, studiefinanciering en overige programma-uitgaven en apparaatskosten. Het derde deel betreft de eigen bijdrage per leerling per jaar, zoals collegegelden en vrijwillige eigen bijdragen voor het BAO en VO. In bovenstaande kostprijzentabel staan de samengestelde kostprijzen bestaande uit de eerste twee onderdelen, oftewel alleen de kosten voor OCW. Eigen bijdragen kunnen verschillen. Informatie over de hoogte van eigen bijdragen is terug te vinden via de websites van de Rijksoverheid⁹ en de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)¹⁰, dat onderdeel is van OCW. Zijn er eigen bijdragen betaald, maar valt voor de onderzoeker niet te achterhalen hoe hoog deze eigen bijdragen waren, dan kunnen de in de tabel opgenomen bedragen als minimumkostprijzen worden beschouwd.

Afstemming van kostprijzen op meeteenheden

In geen van de geraadpleegde vragenlijsten kwam zittenblijven aan bod. Wel wordt in de vragenlijsten Tic-P voor Kinderen¹¹ en twee vragenlijsten van collega's gevraagd naar afwezigheid. Eenheden hiervoor waren dagen, dagdelen of uren. Het is voor de gebruiker van de handleiding mogelijk interessant om te weten wat zittenblijven omgerekend per dag of per uur kost. Omrekening naar kosten per dag is gedaan door totaalkosten per jaar te delen door het aantal schooldagen per jaar. Er is hiervoor uitgegaan van 200 schooldagen.¹² Voor kosten per uur zijn de kosten per leerling

⁶ Wet Studiefinanciering, via http://wetten.overheid.nl/BWBR0011453/geldigheidsdatum_12-02-2014

⁷ Wet Tegemoetkoming Onderwijsbijdrage en Schoolkosten, via http://wetten.overheid.nl/BWBR0012438/geldigheidsdatum_12-02-2014

⁸ Kerncijfers 2008-2012, via <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/jaarverslagen/2013/05/08/ocw-kerncijfers-2008-2012.html> (p.198))

⁹ Rijksoverheid, via <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/volwassenenonderwijs/vraag-en-antwoord/wanneer-moet-ik-lesgeld-betalen.html>

¹⁰ Dienst Uitvoering Onderwijs, via <http://www.duo.nl/particulieren/studeren/collegegeld.asp>

¹¹ Trimbos/iMTA questionnaire for Costs associated with Psychiatric Illness (TiC-P) voor kinderen, via http://www.bmg.eur.nl/fileadmin/ASSETS/bmg/english/iMTA/Publications/Manuals___Questionnaires/Manuals_2013/Handleiding_TiC_P_kinderen_februari_2013_.pdf

¹² CPB 'Zorg om zorgleerlingen' (2009), via <http://www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/download/zorg-om-zorgleerlingen-een-blik-op-beleid-aantal-en-kosten-van-jonge-zorgleerlingen.pdf>

per jaar gedeeld door de uren norm voor onderwijs per leerling per jaar. Deze staat op 940 uur.¹³ Het is aan de onderzoeker om de hieruit volgende kostprijzen van verschillende vormen van onderwijs ook te gebruiken voor absentisme. Redenen om dit niet te doen is dat leerlingen tijdens de schooltijd nog niet (significant) bijdragen aan de maatschappelijke welvaart en kosten pas worden gemaakt als een kind ook daadwerkelijk blijft zitten.¹⁴ Anderzijds is het volgen van lessen op school ten opzichte van ziek thuis zijn een waardevolle tijdsinvestering, die anders niet te waarderen zou zijn.

1A.2 Lager onderwijsniveau en weigering toelating

Zoals gezondheid via schoolprestaties de klassenovergang van leerlingen binnen een onderwijsinstelling kan beïnvloeden, zo beïnvloedt gezondheid ook de kans op toelating tot en continuering van een gewenst onderwijsniveau. Belangrijke voorbeelden van een negatieve impact van ziekte binnen dit kader zijn:

- Slechte prestaties op de basisschool, waardoor kinderen niet naar hoger VO kunnen
- Ontzegging van continuering op een hoger onderwijsniveau, waardoor de leerling op een lager niveau onderwijs moet volgen
- Suboptimale afronding van de middelbare school, waardoor kans op toelating tot sommige vormen van hoger vervolgonderwijs lager is (onder andere lagere kans op toelating bij een numerus fixus)

Wanneer preventie leidt tot gezondheidswinst kunnen kansen op hoger en beter onderwijs en het daaruit volgend arbeidsperspectief toenemen.

Een verandering van het huidige of verwachte onderwijsniveau kan financiële gevolgen hebben voor de onderwijssector. IKB'en in deze context worden niet alleen bepaald door onderwijskosten per jaar, maar ook door het aantal jaren dat het gemiddeld duurt om het niveau met succes af te ronden; de duur van verschillende niveaus binnen het middelbaar- en beroepsonderwijs kan immers verschillen. Hierdoor is de financiële impact van een wijziging in het leertraject vaak lastig vast te stellen.

Een limiterende factor bij berekeningen van IKB'en rondom verandering in toelating is de grote tijdshorizon waarin IKB'en kunnen opspelen; een effectieve preventieve interventie op jonge leeftijd kan het pad van de leerling door het onderwijsstelsel doen veranderen. Zo kan het voorkomen van

¹³ Rijksoverheid, via www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/schoolvakanties/aantal-vakantiedagen-onderwijs

¹⁴ Handleiding vragenlijst intensieve jeugdzorg: zorggebruik en productieverlies (iBMG), via https://www.bmg.eur.nl/fileadmin/ASSETS/bmg/Onderzoek/Onderzoeksrapporten___Working_Papers/2012.06_-_Handleiding_Vragenlijst_Intensieve_Jeugdzorg.pdf

een ernstige aandoening op zeer jonge leeftijd over een tijdspad van 20 tot 25 jaar uiteindelijk leiden tot een geslaagde academische carrière, hoewel het directe verband tussen ziekte en schoolprestaties in de praktijk niet (gemakkelijk) is vast te stellen. Daarnaast kunnen leerlingen die goed presteren op de basisschool falen in het VO en andersom leerlingen met een VMBO-advies het onderwijssysteem uiteindelijk uitstromen met een academische graad. Illustratief voor deze onzekerheid zijn de schema's met percentages leerlingenstromen binnen het Nederlands onderwijssysteem, welke zijn terug te vinden in het rapport 'Kerncijfers OCW 2008-2012'.¹⁵

Kostprijzen

Voor dit deel gelden dezelfde kostprijzen als de kostprijzen die gebruikt worden voor de berekening van IKB'en die gepaard gaan met een verandering in het aantal zittenblijvers. Zie voor een overzicht van deze kostprijzen appendix 1A.1.

1A.3 Voortijdig schoolverlaten en vrijstelling van leerplicht

Onder voortijdige schoolverlaters vallen alle jongeren tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijssysteem verlaten.¹⁶ Er is voor deze handleiding een onderscheid gemaakt tussen aandoeningen die het volgen van onderwijs bemoeilijken, waardoor leerlingen zelf willen stoppen en aandoeningen die leerlingen/studenten een dusdanige beperking opleggen dat het volgen van onderwijs niet (meer) mogelijk is. Risicofactoren voor schoolverlaten uit eigen beweging zijn omgevingsfactoren, zoals een slechte opvoeding of negatieve houding van de ouders, maar ook individuele factoren, zoals een negatieve houding die ontstaat vanuit het kind zelf. Een negatieve houding kan vele oorzaken hebben, waarvan sommige ziekte-gerelateerd zijn. Voorbeelden zijn aandoeningen die leiden tot fysieke beperkingen of schaamte voor een beperking. Ook kunnen beperkingen leiden tot pesterijen op school, waardoor zin om naar school te gaan afneemt en kinderen niet meer naar school gaan. Andere aandoeningen, die leiden tot gedragsstoornissen, kunnen schoolverzuim in de hand werken. Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) classificeert personen die een maand verzuimen naar school te komen al als voortijdig schoolverlater.¹⁷ Voor berekeningen verstaan we onder voortijdige schoolverlaters gemakshalve ook leerlingen die na deze maand schoolverzuim niet meer terug komen op school.

Anders dan bij voortijdig schoolverlaten uit eigen beweging, gaat het bij vrijstelling van de leerplicht om personen die niet meer in staat zijn regulier of speciaal onderwijs te volgen. Vaak is het dan zo

¹⁵ Kerncijfers 2008-2012, via <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/jaarverslagen/2013/05/08/ocw-kerncijfers-2008-2012.html> (p. 8, figuur 2.1)

¹⁶ Nederlands Jeugdinstituut, via <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/05/941.html>

¹⁷ Nederlands Jeugdinstituut, via <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/47/963.html>

dat het kind door lichamelijke of psychische oorzaken geen onderwijs kan volgen, of dat de ouders vanwege levensbeschouwelijke redenen hun kind thuis een alternatieve vorm van onderwijs geven. Voor kinderen die om psychische of lichamelijke redenen geen onderwijs kunnen volgen kan een verzoek om de leerplicht op scholen te laten vervallen, worden ingediend. Een leerplichtambtenaar van de woongemeente honoreert het verzoek of wijst deze af. Wanneer de vrijstelling is gehonoreerd is deze voor een jaar geldig; ieder volgend jaar van vrijstelling vereist een verzoek om verlenging.

Een vrijstelling op basis van psychische of lichamelijke beperkingen betekent dat een kind niet alleen geen regulier onderwijs kan volgen, maar ook niet in staat is SO te volgen. Dit betekent dat, anders dan bij gezonde kinderen en kinderen die ondanks gezondheidsklachten toch onderwijs kunnen volgen, er voor deze kinderen geen onderwijskosten zijn. Een preventieve interventie die, beter dan het alternatief of geen interventie, de psychische of lichamelijke beperking voorkomt of de ernst ervan vermindert, kan er toe leiden dat meer kinderen in staat zijn onderwijs te volgen. Hiermee nemen de IK'en van preventie voor de onderwijssector dus toe.

Kostprijzen

Voor dit deel gelden dezelfde kostprijzen als de kostprijzen die gebruikt worden voor de berekening van IKB'en die gepaard gaan met een verandering in het aantal zittenblijvers. Zie voor een overzicht van deze kostprijzen appendix 1A.1.

1A.4 Speciaal onderwijs

Speciaal onderwijs (SO) is er voor kinderen die niet in staat zijn zonder speciale ondersteuning onderwijs te volgen. SO is er in de vorm van gespecialiseerde speciale scholen, die zijn ingericht op de behoefte van de leerling door aangepast materiaal en extra begeleiding. Binnen het SO wordt een onderscheid gemaakt tussen speciaal basisonderwijs (SBAO) en voortgezet speciaal onderwijs (VSO).¹⁸ Ter bevordering van de overdracht van kennis zijn klassen in het SBAO kleiner dan in het BAO en zijn er meer deskundigen aanwezig om de leerlingen te begeleiden. Het aanbod van lesstof in het SBAO is echter gelijk aan het aanbod in regulier basisonderwijs. Na het SBAO gaan kinderen naar het VMBO, praktijkonderwijs of VSO. Zowel SBAO als VSO is per leerling per jaar duurder dan de equivalenten binnen het reguliere onderwijs: het regulier basisonderwijs (BAO) en het regulier voortgezet onderwijs (VO).

¹⁸ Rijksoverheid, via <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/vraag-en-antwoord/wat-is-speciaal-onderwijs.html>

Per 1 augustus 2014 verandert het systeem voor SO.¹⁹ Dit heeft mogelijk gevolgen voor de hoogte van kostprijzen binnen SO en de leerling-gebonden financiering (LGF) (appendix 1B.4). Hier dient rekening mee te worden gehouden tijdens de berekening van IKB'en die betrekking hebben op SO of de LGF.

Kostprijzen

Soort onderwijs	Kostprijs* (euro, 2012)	Eenheid	Bron	Methode
Speciaal basisonderwijs (SBAO)	9.950,09**	Per leerling per jaar	OCW kerncijfers 2007-2011	Overgenomen
	49,75	Per leerling per dag	n.v.t.	Kosten per jaar/200
	10,86	Per leerling per uur	n.v.t.	Kosten per jaar/940
Voortgezet speciaal onderwijs (VSO)	22.533,71**	Per leerling per jaar	OCW kerncijfers 2007-2011	Overgenomen
	112,67	Per leerling per dag	n.v.t.	Kosten per jaar/200
	23,97	Per leerling per uur	n.v.t.	Kosten per jaar/940
Extra kosten SBAO ten opzichte van BAO	4.857,21	Per leerling per jaar	n.v.t.	Eigen berekening
	24,29	Per leerling per dag	n.v.t.	Kosten per jaar/200
	5,44	Per leerling per uur	n.v.t.	Kosten per jaar/940
Extra kosten VSO ten opzichte van VO	14.733,71	Per leerling per jaar	n.v.t.	Eigen berekening
	73,67	Per leerling per dag	n.v.t.	Kosten per jaar/200
	15,67	Per leerling per uur	n.v.t.	Kosten per jaar/940

* Inclusief directe onderwijsuitgaven van OCW, inclusief studiefinanciering en tegemoetkoming van OCW, exclusief eigen bijdrage

**Omgerekend op basis van prijsindexcijfer (zie paragraaf 2.4)

Kostprijsbepaling en afstemming van kostprijs op meeteenheid

Voor dit deel gelden grotendeels dezelfde kostprijzen als de kostprijzen die gebruikt worden voor de berekening van IKB'en die gepaard gaan met een verandering in het aantal zittenblijvers. Zie voor de bepaling van deze kostprijzen appendix 1A.1. Wel nieuw in bovenstaande tabel is een overzicht van de extra kosten van SO t.o.v. regulier onderwijs. Deze kostprijzen zijn zelf berekend op basis van de kostprijstabel uit appendix 1A.1.

¹⁹ Rijksoverheid, via <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/passend-onderwijs-vanaf-schooljaar-2014-2015>

Appendix 1B: Onderwijs (overig)

Appendix 1B bevat informatie over de kostprijsbronnen en -bepalingen voor overige IKB'en die tot de onderwijssector behoren. Het gaat hierbij om 'leerplichtambtenaren' (*deel 1B.1*), 'studiebegeleiding bij particuliere instellingen' (*deel 1B.2*), 'leerlingenvervoer speciaal onderwijs' (*deel 1B.3*) en 'de Rugzak' (*deel 1B.4*). Allereerst zal de betreffende IKB worden toegelicht, gevolgd door een vermelding van de kostprijzen en een weergave van de bepaling van deze kostprijzen. Indien van toepassing, volgt hierna een beschrijving van hoe de eventuele afstemming op een relevante meeteenheid heeft plaatsgevonden.

1B.1 Leerplichtambtenaren

Wanneer een leerling door een beperking of ziekte geen onderwijs kan volgen komt hij of zij vaak in aanmerking voor een vorm van vervangende leerplicht. Hiervoor moet bij de gemeente een leerplichtambtenaar worden ingeschakeld. Ligt de oorzaak van inschakeling van een leerplichtambtenaar bij een ziekte of beperking van de leerling in kwestie, dan zijn voorkomen kosten voor inschakeling van de leerplichtambtenaar IB'en van een interventie in de gezondheidszorg die deze ziekte of beperking voorkomt.

Kostprijzen

IKB	Kostprijs (euro, 2012)	Eenheid	Bron*	Methode
Leerplichtambtenaren	40,61**	Per uur per ambtenaar	Statline.cbs.nl	Overgenomen

*Statline, via <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=81774NED&D1=a&D2=2,5-9,12-17,19-20,23-25,2728&D3=a&HD=1402141509&HDR=T&STB=G1,G2>

** Omgerekend op basis van prijsindexcijfer (zie paragraaf 2.4)

Kostprijsbepaling

Inzet van leerplichtambtenaren is door middel van een kostprijs in geld uit te drukken. Berekening van de kostprijs kan op basis van arbeidskosten. Onder arbeidskosten verstaat het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) 'de lonen van werknemers (inclusief direct loon en bijzondere beloningen),

de ten laste van werkgevers komende sociale premies, en overige kosten in verband met werknemers'.²⁰ Overige kosten omvatten opleidingskosten, werkgeversbijdragen in kosten van kantines en van sociale, culturele en medische voorzieningen, kosten van werving en selectie van personeel, eindheffingen van de fiscus op bepaalde loonbestanddelen. In 2011 bedroegen de arbeidskosten voor openbaar bestuur en overheidsdiensten 39,63 euro per uur. Deze is terug te vinden via de website <http://statline.cbs.nl>.²¹ Arbeidskosten specifiek voor werk van leerplichtambtenaren zijn niet gevonden. De arbeidskosten voor 2012 zijn nog niet beschikbaar. Het bedrag voor 2011 is door middel van prijsindexcijfers omgerekend naar 2012 (zie hoofdhandleiding paragraaf 2.4).

Afstemming kostprijs op meeteenheid

Van de geraadpleegde vragenlijsten wordt alleen in de 'Vragenlijst Intensieve Jeugdzorg'²² specifiek gevraagd naar de inzet van leerplichtambtenaren. De hierin gehanteerde meeteenheid is het 'aantal contacten'. Voor deze eenheid is geen kostprijs gevonden. Er is daarom in de vragenlijsten gekeken hoe de inzet van andere personen wordt gemeten. De 'CSRI Children's version'²³ bevat vragen betreffende het beroep op assistenten in de klas en coördinatoren voor SO. Hierin wordt gevraagd naar het aantal contacten, maar ook naar de gemiddelde duur van een contact. Met name deze tweede vraag is belangrijk voor de afstemming op de in onderhavige handleiding geleverde kostprijs, aangezien deze ook aan een tijdseenheid is gekoppeld. Als de onderzoeker meet hoeveel tijd het een leerplichtambtenaar heeft gekost, dan kunnen op basis van deze duur en de arbeidskosten per uur de IB'en en/of IK'en worden berekend. Meten van alleen het aantal contacten is, door gebrek aan de juiste kostprijzen, niet voldoende om de berekening te kunnen maken.

1B.2 Studiebegeleiding bij particuliere instellingen

Wanneer een kind door een beperking of ziekte binnen het reguliere onderwijs moeite heeft om goed mee te komen op school en schoolprestaties achter liggen bij de verwachtingen, dan kan de leerling, mits er mogelijkheid en bereidheid is hiervoor te betalen, kiezen voor naschoolse studiebegeleiding. Ligt de oorzaak van behoefte aan studiebegeleiding bij een ziekte of beperking van de leerling in kwestie, dan zijn voorkomen kosten voor gebruik van studiebegeleiding IB'en van een preventieve interventie in de gezondheidszorg die deze ziekte of beperking voorkomt.

²⁰ Centraal Bureau voor de Statistiek, via <http://www.cbs.nl/nl-nl/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=2599>

²¹ Statline, via <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=5LNL&PA=81774NED&D1=a&D2=2,5-9,12-17,19-20,23-25,2728&D3=a&HD=1402141509&HDR=T&STB=G1,G2>

²² Vragenlijst Intensieve Jeugdzorg, via https://www.bmg.eur.nl/fileadmin/ASSETS/bmg/Onderzoek/Onderzoeksrapporten___Working_Papers/2012.06_-_Handleiding_Vragenlijst_Intensieve_Jeugdzorg.pdf

²³ Client Service Receipt Inventory (CSRI) – Children's Version, via <http://www.dirum.org/assets/downloads/634462397526425351-CSRI%20-%20Childrens%20Version.pdf>

Kostprijzen

IKB	Kostprijs (euro, 2012)	Eenheid	Bronnen	Methode
Studiebegeleiding bij particuliere instellingen	29,27*	Per uur studiebegeleiding	Check5.nl**, Studiekring.nl***	Overgenomen

*Omgerekend op basis van prijsindexcijfer (zie hoofdrapport paragraaf 2.4)

** Check5 studiebegeleiding, via <http://www.check5.nl/prijzen/Prijzen%20Maastricht/>

*** Studiekring, via <http://www.studiekring.nl/tarieven/tarieven>

Kostprijsbepaling

Berekeningen van financiële IKB'en die gepaard gaan met studiebegeleiding kunnen worden uitgevoerd op basis van een standaard kostprijs. Het rapport OCW Kerncijfers 2008-2012²⁴ bevat geen kostprijzen voor studiebegeleiding. Er is daarom een beroep gedaan op andere betrouwbare recente bronnen. Voor bepaling van de kostprijs van studiebegeleiding is er naar de uurtarieven gekeken van twee (grotere) organisaties die studiebegeleiding verzorgen: Studiekring²⁵ en Check5²⁶ studiebegeleiding. Er is uitgegaan van het laagste uurtarief. Prijzen op de website gelden voor 2014. Het prijsindexcijfer voor 2014 is nog niet bekend. Het uurtarief over 2014 is daarom door middel van het prijsindexcijfer over 2013 omgezet naar de kostprijs voor 2012 (zie hoofdhandleiding paragraaf 2.4).

Afstemming kostprijs op meeteenheid

In de geraadpleegde vragenlijsten is niet specifiek gevraagd naar studiebegeleiding bij particuliere instellingen. De verwachting is, aangezien er in het kader van regulier of speciaal onderwijs ook in tijdseenheden wordt gemeten, dat een kostprijs per uur zal aansluiten bij de meeteenheid in specifieke vragenlijsten. Het is aan de onderzoeker om naar het aantal uren studiebegeleiding te vragen, niet alleen het aantal contacten.

²⁴ Kerncijfers 2008-2012, via <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/jaarverslagen/2013/05/08/ocw-kerncijfers-2008-2012.html>

²⁵ Studiekring, via <http://www.studiekring.nl/tarieven/tarieven>

²⁶ Check 5, via <http://www.check5.nl/prijzen/Prijzen%20Maastricht/>

1B.3 Leerlingenvervoer speciaal onderwijs

Kinderen die door een beperking niet zelfstandig naar school kunnen hebben recht op leerlingenvervoer. Dit speciale leerlingenvervoer valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente en is door ouders van kinderen met een beperking bij de gemeente aan te vragen. Deze beslist uiteindelijk over het recht op speciaal vervoer. Financiering voor speciaal vervoer komt vanuit de overheid. Ouders van kinderen die door een beperking niet zelfstandig naar school kunnen reizen hoeven geen eigen bijdrage te betalen.²⁷

Kosten voor leerlingenvervoer zijn complementair aan de directe onderwijskosten, maar staan toch hier beschreven omdat deze een onderdeel zijn van de maatregelen om SO te kunnen faciliteren. Daarnaast valt leerlingenvervoer onder de verantwoordelijkheid van OCW en is mede daarom binnen deze sector geïnclassificeerd.

Kostprijzen

IKB	Kostprijs (euro, 2012)*	Eenheid	Bron**	Methode
Leerlingenvervoer	10,62	Per leerling per retourrit	CPB, 'Zorg om zorgleerlingen'	Overgenomen
speciaal onderwijs	2.123,34	Per leerling per jaar	CPB, 'Zorg om zorgleerlingen'	Overgenomen

* Omgerekend op basis van prijsindexcijfer (zie paragraaf 2.4)

** CPB 'Zorg om zorgleerlingen' (2009), via <http://www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/download/zorg-om-zorgleerlingen-een-blik-op-beleid-aantal-en-kosten-van-jonge-zorgleerlingen.pdf>

Kostprijsbepaling

Het rapport OCW Kerncijfers 2008-2012²⁸ bevat geen kostprijzen voor speciaal leerlingenvervoer. Er is daarom een beroep gedaan op een andere betrouwbare bron. Het CPB heeft een raming

²⁷ Rijksoverheid, via <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/vraag-en-antwoord/wanneer-komt-mijn-kind-voor-leerlingenvervoer-in-aanmerking.html>

²⁸ Kerncijfers 2008-2012, via <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/jaarverslagen/2013/05/08/ocw-kerncijfers-2008-2012.html>

gemaakt²⁹, waarbij de vervoerskosten per leerling per jaar zijn bepaald op basis van een schatting van de vervoerskosten per leerling per dag en het aantal dagen per jaar dat leerlingen naar school moeten reizen. Kosten voor speciaal vervoer per leerling per dag raamt het CPB in 2009 op tien euro. Hierbij vermeldt het CPB dat dit bedrag hoger is geraamd dan vervoer voor regulier vervoer, aangezien leerlingen die gebruik maken van SO specifiek vervoer met daarvoor getrainde chauffeurs nodig hebben. Op de schatting dat leerlingen zo'n 200 dagen per jaar naar school moeten komt het CPB in 2009 uit op een kostenpost van 2000 euro per leerling per jaar. Kostprijzen zijn niet heel recent, maar komen van een gerenommeerd instituut en zijn daarom in de handleiding opgenomen. De bedragen voor 2009 zijn door middel van prijsindexcijfers omgerekend naar 2012 (zie hoofdhandleiding paragraaf 2.4).

Let op dat bij het gebruik van deze kostprijzen de kosten voor niet-gebruikt regulier vervoer van de kosten voor speciaal vervoer moeten worden afgetrokken. Als een preventieve interventie effectiever is dan het alternatief, dan is het verschil in kosten voor vervoer voor regulier onderwijs en kosten die gemaakt zouden worden voor vervoer voor SO uit te drukken als IB'en van preventie. Bij een lagere effectiviteit van een preventieve ten opzichte van een alternatief zal het aantal hulpbehoevende kinderen met een beperking op zijn minst toenemen en zijn verschillen in kosten IK'en van preventie.

Afstemming kostprijs op meeteenheid

In de geraadpleegde vragenlijsten is niet specifiek gevraagd naar speciaal leerlingenvervoer. De verwachting is dat kostprijzen per retourrit of per jaar zullen aansluiten op de meeteenheden in specifieke vragenlijsten. De onderzoeker kan eventueel vragen naar het aantal dagen waarop gebruik is gemaakt van speciaal leerlingenvervoer. De prijs per dag is gelijk aan de prijs per retourrit.

1B.4 De Rugzak – leerlinggebonden financiering

Als een kind door een beperking niet in staat is zonder ondersteuning regulier onderwijs te volgen zijn er mogelijkheden om dit kind deze extra ondersteuning te bieden. Dit kan door middel van een leerlinggebonden financiering (LGF), ook wel de 'Rugzak' genoemd. De overheid stelt in dit geval een budget beschikbaar aan de school waarop deze leerling zit. Door de extra investering in begeleiding of aangepast lesmateriaal kan het kind binnen het reguliere onderwijs functioneren. De hoogte van de LGF is afhankelijk van het soort onderwijs dat de leerling volgt en het soort beperking. De bepaling

²⁹ CPB 'Zorg om zorgleerlingen' (2009), via <http://www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/download/zorg-om-zorgleerlingen-een-blik-op-beleid-aantal-en-kosten-van-jonge-zorgleerlingen.pdf>

van de hoogte van de LGF gaat aan de hand van een clusterindeling van aandoeeningen. Binnen de clusters zijn er, afhankelijk van de ernst van de beperking, specifieke budgetten beschikbaar. Een overzicht van de budgetten is terug te vinden op de website http://www.50tien-oudersenzugzak.nl/oudersenzugzak/rugzak/wat_zit_er_in.

Per 1 augustus 2014 verandert het systeem voor SO.³⁰ Dit heeft mogelijk gevolgen voor de hoogte van kostprijzen binnen SO (appendix 1A.4) en de LGF. Hier dient rekening mee te worden gehouden tijdens de berekening van IKB'en die betrekking hebben op SO of de LGF.

Kostprijzen

IKB	Kostprijs (euro, 2012)	Eenheid	Bron*	Methode
De Rugzak – leerling gebonden financiering	Divers*	Per Rugzak per jaar	50tien.nl	Zie bron

* Divers, zie voor clusterindeling http://www.50tien-oudersenzugzak.nl/oudersenzugzak/rugzak/wat_zit_er_in

Kostprijsbepaling

Het rapport OCW Kerncijfers 2008-2012³¹ bevat geen kostprijzen voor de LGF. Er is daarom een beroep gedaan op een andere betrouwbare bron. Kostprijzen voor de verschillende clusters beperkingen zijn terug te vinden via de website www.50tien.nl.³² Deze zijn vanwege de grote hoeveelheid aparte bedragen (meer dan vijftig) niet overgenomen in deze handleiding. De LGF per leerling per schooljaar loopt uiteen van 3.137,67 euro (MBO-1/2 deeltijd student, zeer moeilijk lerend) tot 26.076,57 euro (basisschoolleerling, doof).

Afstemming kostprijs op meeteenheid

In de geraadpleegde vragenlijsten is niet specifiek gevraagd naar de LGF. De verwachting is dat een kostprijs per LGF zal aansluiten op de meeteenheid in specifieke vragenlijsten. De onderzoeker dient echter acht te nemen van het feit dat er verschillende Rugzakken zijn voor verschillende aandoeeningen en dat budgetten voor deze Rugzakken sterk uiteen lopen. Men dient dus niet alleen

³⁰ Rijksoverheid, via <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/passend-onderwijs-vanaf-schooljaar-2014-2015>

³¹ Kerncijfers 2008-2012, via <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/jaarverslagen/2013/05/08/ocw-kerncijfers-2008-2012.html>

³² 50tien.nl, via http://www.50tien-oudersenzugzak.nl/oudersenzugzak/rugzak/wat_zit_er_in

te vragen naar óf wel of niet gebruik wordt gemaakt van een Rugzak, maar ook voor welke beperking deze is aangevraagd.

Appendix 2A: Schade door criminaliteit en vandalisme

Appendix 2A bevat informatie over de kostprijsbronnen en -bepalingen voor de IKB'en '(im)materiële schade' (*deel 2A.1*), 'verloren productiviteit van slachtoffer' (*deel 2A.2*) en 'illegaal inkomen' (*deel 2A.3*). Allereerst zal de betreffende IKB worden toegelicht, gevolgd door een vermelding van de kostprijzen en een weergave van de bepaling van deze kostprijzen. Indien van toepassing, volgt hierna een beschrijving van hoe de eventuele afstemming op een relevante meeteenheid heeft plaatsgevonden.

2A.1 (Im)materiële schade

Criminaliteit en vandalisme leiden vaak tot schade, die grofweg is in te delen in materiële en immateriële schade. Materiële schade, in de vorm van beschadiging of verlies van producten, geld of ander materiaal, leidt tot een (tijdelijke) daling van het vermogen van de eigenaar. De financiële schade voor de eigenaar of verzekeraar is opgemaakt uit de dagwaarde van het verloren product of kosten voor reparatie van het beschadigde product, plus een eventuele immateriële waarde die in financiële zin is uit te drukken. Verlaging van vermogen van de eigenaar is tijdelijk als het verlies of de beschadiging wordt gecompenseerd door een verzekeraar of andere partij. Vanuit een maatschappelijk perspectief maakt het echter niet uit wie voor de schade opdraait; de cumulatieve financiële last van het verlies of beschadiging van dit product blijft vanuit een maatschappelijk perspectief gelijk.

Ernstige immateriële schade is er in de vorm van fysieke en/of psychische schade. Immateriële schade is vaak niet of slechts gedeeltelijk te verhelpen en is daarnaast niet gemakkelijk aan de hand van een marktprijs in financiële zin te waarderen. Is de (im)materiële schade het resultaat van vandalisme of criminaliteit veroorzaakt door een aandoening van dader of slachtoffer (zoals een gedragsstoornis), dan zijn deze kosten IK'en van de aandoening. Voorkomt een preventieve interventie in de gezondheidszorg deze aandoening, dan zijn de voorkomen kosten IB'en van de interventie.

Een gemiddelde kostprijs over alle soorten schade van criminaliteit en vandalisme is niet op te maken. Kosten van schade lopen namelijk te sterk uiteen. Zo zijn bijvoorbeeld de kosten voor renovatie van een beklad meesterwerk veel groter dan de vervangingskosten van een gesloopt bushokje. Ook is bijvoorbeeld een psychisch trauma niet te vergelijken met een kwetsuur aan de kleine teen. Er is daarom selectief gezocht naar kostprijzen die gebruikt kunnen worden voor de waardering van vormen van schade waarbij het slachtoffer een beroep kan doen op instanties die zich richten op financiële compensatie of professionele slachtofferhulp. Hiervoor is gekeken naar de

gemiddelde uitgekeerde bedragen en kosten voor bedrijfsvoering van drie instanties, te weten het Waarborgfonds Motorverkeer (WBF)³³, het Schadefonds Geweldsmisdrijven³⁴ en Slachtofferhulp Nederland.³⁵ Er gelden bepaalde criteria om een beroep te mogen doen op deze instanties. Criteria staan hieronder beschreven. Afhankelijk van het soort schade en de context waarin schade is aangericht zijn genoemde kostprijzen te gebruiken als schaduwkostprijzen om IB'en of IK'en te berekenen. Is de schade niet 'ernstig' genoeg om aan deze criteria te voldoen, dan is het advies om schade niet met deze kostprijzen te waarderen.

Kostprijzen

Vergoeding/hulp	Kostprijs (euro, 2012)	Eenheid	Bronnen	Methode
Vergoeding van Waarborgfonds Motorverkeer	1.688,57	Per geclaimd ernstig schadegeval	wbf.nl*	Berekend
	1.564,74	Per niet geclaimd ernstig schadegeval	wbf.nl*	Berekend
Vergoeding van Schadefonds Geweldsmisdrijven	3.438,76	Per geclaimd ernstig schadegeval (soort schade onbekend)	schadefonds.nl**	Berekend
	689,76	Per geclaimd ernstig schadegeval (soort schade bekend)	schadefonds.nl**	Berekend
	+ bedrag letsellijst			
	2.749,00	Per niet geclaimd ernstig schadegeval (soort schade onbekend)	schadefonds.nl**	Overgenomen
	bedrag letsellijst	Per niet geclaimd ernstig schadegeval (soort schade bekend)	schadefonds.nl**	Overgenomen
Slachtofferhulp Nederland	110,94	Per hulp, minstens één contact na intake	Slachtofferhulp.nl***	Berekend

* Waarborgfonds Motorverkeer, via <http://www.wbf.nl/NL/Organisatie/Jaarverslagen/WBF%20jaarverslag%202012.pdf>

** Schadefonds Geweldsmisdrijven, via <https://schadefonds.nl/images/pdf/2012%20in%20cijfers.pdf>

*** Slachtofferhulp Nederland, via, <http://www.slachtofferhulp.nl/Documents/Corporate/Jaarverslag2012/>

Kostprijsbepaling

Het Waarborgfonds Motorverkeer

Het Waarborgfonds Motorverkeer (WBF) regelt tegemoetkoming voor verkeersslachtoffers uit ongelukken veroorzaakt door niet-verzekerde, onbekende of gestolen motorrijtuigen. De stichting

³³ Waarborgfonds Motorverkeer, via <http://www.wbf.nl/NL/Paginas/default.aspx>

³⁴ Schadefonds Geweldsmisdrijven, via <https://schadefonds.nl/>

³⁵ Slachtofferhulp Nederland, via <http://www.slachtofferhulp.nl/>

wordt gefinancierd vanuit een deel van WA-premies van Nederlandse motorrijtuigverzekeraars. De tegemoetkoming is voor materiële schade, zoals schade aan een auto, fiets of huis, maar ook voor letselschade. Er geldt voor de tegemoetkoming een eigen risico van 250 euro, maar deze vervalt bij letselschade of wanneer de schade is veroorzaakt door een onverzekerde of gestolen motorvoertuig.

Om in aanmerking te komen voor een vergoeding vanuit het WBF moeten aan een aantal criteria worden voldaan.³⁶ Om te beginnen moet de schade zijn toegebracht door een motorvoertuig; schade door vandalisme, een aanrijding met een fiets of een aanrijding met een dier komen niet in aanmerking voor vergoeding. Daarnaast kan een gestolen auto niet worden opgegeven bij het WBF. Stel dat een preventieve interventie in de gezondheidszorg een ongeluk met een motorvoertuig voorkomt en dat wanneer deze schade er wel zou zijn geweest een claim bij het WBF zou zijn toegewezen. In dit geval zijn de voorkomen kosten van de interventie IB'en die ten goede komen aan het WBF.

Het gemiddelde uitgekeerde bedrag dat als kostprijs kan dienen is bepaald op basis van cijfers gepresenteerd in het jaarverslag 2012,³⁷ pagina 50. Hiervoor is het totaal uitgekeerde bedrag over 2012 (58.991.000 euro) gedeeld door het totaal aantal toegewezen claims (37.704). Het gemiddelde bedrag per toegewezen claim in 2012 bedroeg 1.564,74 euro. Naast de schadelast heeft het WBF ook kosten voor personeel en beheer. In 2012 kwamen deze bedrijfskosten uit op 6.003.000 euro.³⁸ Dit bedrag, gedeeld door het aantal claims dat in behandeling is genomen (48.467), betekent dat de gemiddelde bedrijfskosten per claim uitkomen op 123,83 euro. Dit zou betekenen dat het voorkomen van het soort schade dat aan criteria voldoet gemiddeld zou leiden tot een besparing van 1.688,57 euro.

Als is aangenomen dat er wel aan de criteria wordt voldaan, maar het slachtoffer in het geval van een geweldsmisdrijf géén claim bij het WBF zou hebben ingediend, dan vervallen bedrijfskosten en is 1.564,74 euro het bedrag dat als intersectorale bate van preventie bij het 'slachtoffer' of bij een andere partij terecht komt. Of er nu wel of niet aan de criteria wordt voldaan; er zijn vaak nog aanvullende baten van preventie voor het slachtoffer. Dit komt omdat het WBF schade slechts gedeeltelijk vergoedt. Het is dus aannemelijk dat wanneer er geen aanvraag zou zijn gedaan, het bedrag van 1.564,74 euro niet dekkend is voor de totale schade. Dit bedrag kan wel als een minimum worden beschouwd.

³⁶ Waarborgfonds Motorverkeer, via <http://www.wbf.nl/NL/Particulier/Paginas/Veelgestelde-vragen.aspx>

³⁷ Waarborgfonds Motorverkeer, via <http://www.wbf.nl/NL/Organisatie/Jaarverslagen/WBF%20jaarverslag%202012.pdf> (pagina 50)

³⁸ Waarborgfonds Motorverkeer, via <http://www.wbf.nl/NL/Organisatie/Jaarverslagen/WBF%20jaarverslag%202012.pdf> (Pagina 31)

Het Schadefonds Geweldsmisdrijven

Het Schadefonds Geweldsmisdrijven regelt een financiële tegemoetkoming voor letsel dat bij ernstige geweldsmisdrijven is toegebracht. Het fonds wordt gefinancierd door en legt verantwoording af aan VenJ. Verder handelt het schadefonds als een zelfstandige organisatie en bestaat het uit een commissie en een bureau. De commissie behandelt bezwaarschriften en zet beleid uit. Het bureau gaat over de aanvraag, zet onderzoeken uit, ondersteunt de commissie, vertegenwoordigt het Schadefonds Geweldsmisdrijven bij de rechter en zorgt uiteindelijk voor het overmaken van de financiële tegemoetkoming. De tegemoetkoming voor materiële schade is maximaal 25.000 euro, de tegemoetkoming voor immateriële schade maximaal 10.000 euro. De materiële schade moet voortkomen uit het letsel dat het slachtoffer heeft opgelopen. Onder materiële schade vallen onder andere medische kosten, verlies van inkomsten, kosten voor beschadigde kleding en vervoerskosten. Voor de vaststelling van de hoogte van de tegemoetkoming voor immateriële schade is er een letsellijst³⁹, waarin bedragen zijn gekoppeld aan fysieke en psychische letselcategorieën. Deze lopen uiteen van 600 euro voor categorie 1 (licht letsel) tot 10.000 euro voor categorie 8 (zwaar letsel).

Er geldt een aantal criteria om in aanmerking te komen voor een vergoeding vanuit het Schadefonds Geweldsmisdrijven.⁴⁰ Om te beginnen moet er sprake zijn van opzet en moet het lichamelijk of geestelijk letsel 'ernstig' zijn (voor de minimum ernst zie letsellijst). Daarnaast mag het geweld niet voortkomen uit een criminele activiteit waar de aanvrager bij betrokken is geweest en mag de aanvrager geen actieve bijdrage hebben geleverd bij het uitlokken van het geweld. Tot slot moet het misdrijf op Nederlandse bodem zijn gepleegd en is de schade niet via de dader of een verzekeraar te vergoeden.

Stel dat een preventieve interventie in de gezondheidszorg een letsel voorkomt en dat een claim in geval van letsel bij het Schadefonds Geweldsmisdrijven zou zijn toegewezen, dan zijn de voorkomen kosten IB'en voor het schadefonds. Het gemiddelde uitgekeerde bedrag in 2012 bedroeg 2.749 euro.⁴¹ Heeft de gebruiker van de handleiding specifieke informatie over het soort schade, dan wordt geadviseerd de letsellijst te hanteren en het bedrag van 2.749 euro niet als kostprijs te gebruiken, maar te vervangen door een specifiek bedrag uit de letsellijst. Naast de vergoeding heeft het Schadefonds Geweldsmisdrijven ook kosten voor bedrijfsvoering (in jaarverslag onder de term 'bureaunkosten'). De gemiddelde bureaunkosten per aanvraag zijn berekend door de totale bureaunkosten te delen door het totaal aantal aanvragen. Totale bureaunkosten kwamen in 2012 uit op

³⁹ Schadefonds Geweldsmisdrijven, via https://schadefonds.nl/images/Letsellijst_2013_DEF.pdf

⁴⁰ Schadefonds Geweldsmisdrijven, via <https://schadefonds.nl/aanvraag-indienen/ik-ben-slachtoffer/onze-criteria-slachtoffer>

⁴¹ Schadefonds Geweldsmisdrijven, via <https://schadefonds.nl/images/pdf/2012%20in%20cijfers.pdf>

5.514.670 euro.⁴² Het totaal aantal aanvragen (primaire beslissingen) kwam in dat jaar uit op 7.995. De gemiddelde bureaunkosten per aanvraag waren 689,76 euro. De gemiddelde kosten per gehonoreerde aanvraag kwam uit op 3.438,76 euro. Deze samengestelde kostprijs kan de gebruiker van deze handleiding als kostprijs gebruiken voor berekeningen binnen de context van het beroep op het Schadefonds Geweldsmisdrijven.

Als wordt aangenomen dat de schade ernstig genoeg is om een beroep te mogen doen op het fonds, maar het slachtoffer in het geval van een geweldsmisdrijf géén aanvraag zou hebben gedaan, dan vervallen de bureaunkosten en is 2.749 het bedrag dat als intersectorale bate van preventie bij het 'slachtoffer' zelf of een andere partij terecht komt. Overige criteria die het Schadefonds Geweldsmisdrijven hanteert, zoals de locatie van het misdrijf en de rol van het slachtoffer, zijn in dit geval niet relevant. Vanuit maatschappelijk oogpunt zijn kosten er alleen wel of niet, onafhankelijk wie er voor betaalt. Of er nu wel of niet aan de criteria wordt voldaan; er zijn vaak nog aanvullende baten van preventie voor het slachtoffer. Dit komt omdat het schadefonds schade slechts gedeeltelijk vergoed. Het is dus aannemelijk dat het bedrag van 2.749 euro niet dekkend is voor de totale (im)materiële schade. Dit bedrag kan in geval van schade als een minimum worden beschouwd. Als schade niet 'ernstig' genoeg is, dan is het advies deze schade niet door middel van een van de genoemde kostprijzen te waarderen.

Slachtofferhulp Nederland

Slachtofferhulp Nederland⁴³ is een vrijwilligersorganisatie die slachtoffers, getuigen en nabestaanden ondersteunt bij het verwerken van ernstige gebeurtenissen en het herstellen of verlichten van materiële en immateriële schade. Herstel- en verlichtingswerkzaamheden vinden vaak plaats in samenwerking met het schadefonds geweldsmisdrijven. Ondersteuning is divers; er wordt ondersteuning geboden op juridisch, praktisch en emotioneel gebied. Slachtofferhulp Nederland is direct door slachtoffers te benaderen, maar wordt ook regelmatig door politie ingeschakeld.

Slachtofferhulp Nederland wordt gefinancierd door VenJ, gemeenten, het Fonds Slachtofferhulp en overige subsidies. Uit het jaarverslag 2012 (pagina 81) blijkt dat Slachtofferhulp Nederland sterk afhankelijk was van subsidies van VenJ (80 procent) en gemeenten (13 procent).⁴⁴ Het Fonds Slachtofferhulp zorgde voor vier procent van het totale subsidiebedrag. De laatste drie procent van de inkomsten viel in de categorie overig. Deze percentages zijn van belang bij het doorberekenen van IKB'en naar de partijen die uiteindelijk voor kosten opdraaien of daar de baten van zouden moeten

⁴² Schadefonds Geweldsmisdrijven, via <https://schadefonds.nl/images/pdf/2012%20in%20cijfers.pdf>

⁴³ Slachtofferhulp Nederland, via <http://www.slachtofferhulp.nl/>

⁴⁴ Slachtofferhulp Nederland, via <http://www.slachtofferhulp.nl/Documents/Corporate/Jaarverslag2012/index.html#/81/zoomed>

ondervinden. Slachtofferhulp Nederland is een organisatie zonder winstoogmerk en fungeert als een organisatie die geldstromen van de subsidiegevers omzet in ondersteuning voor slachtoffers. De percentages geven aan welk deel van monetaire IKB'en dat Slachtofferhulp Nederland maakt uiteindelijk voor de rekening van welke subsidiegever komt. Dit geldt voor het totaal, maar in principe ook voor elk geval apart.

Lasten zijn er in de vorm van hulpverleningskosten, personele kosten en organisatiekosten. Kosten per persoon zijn gebaseerd op de totale lasten voor deze drie categorieën. Totale hulpverleningskosten 2012 kwamen uit op 1.144.648 euro. Het totaal aantal meldingen lag op 220.346.⁴⁵ Dit betekent dat hulpverleningskosten per geholpen persoon gemiddeld op 5,19 euro uitkwam. Dit is zo laag omdat ondersteuning voornamelijk in de vorm van advies plaatsvindt, waardoor een groter deel van de kosten opgaan in het personele deel. Totale personele kosten over 2012 kwamen uit op 16.053.337 euro. De personele kosten per geholpen persoon waren 72,86 euro. Totale organisatiekosten over 2012 kwamen uit op 7.247.521 euro. De organisatiekosten per geholpen persoon waren daarmee 32,89 euro. Totale gemiddelde lasten per geholpen slachtoffer kwamen uit op 110,94 euro. Hiervan was tachtig procent (88,75 euro) voor rekening van VenJ en veertien procent (14,42 euro) voor de rekening van de gemeente. Deze samengestelde kostprijs kan de gebruiker van de handleiding als kostprijs gebruiken voor berekeningen van IB'en of IK'en binnen de context van het beroep op Slachtofferhulp Nederland. Kosten in het jaarverslag zijn niet uitgesplitst naar de verschillende taken van Slachtofferhulp Nederland. De kostprijs is berekend op basis van het totaal aantal meldingen. Dit betekent dat de kostprijs hoger zou zijn uitgevallen wanneer er gebruik was gemaakt van het totaal aantal intakes of het totaal aantal personen dat gebruik maakt van vervolghulp. In het geval van een contact na de intake en in het geval van eventuele vervolghulp zullen kosten waarschijnlijk boven deze kostprijs liggen. Dit bedrag kan daarom als een minimum worden beschouwd. Als er sprake is van slechts een melding, maar er verder geen contact meer is tussen het slachtoffer en Slachtofferhulp Nederland, is het advies deze kostprijs niet te gebruiken.

Afstemming van kostprijzen op meeteenheden

In de geraadpleegde vragenlijsten is niet specifiek gevraagd naar (im)materiële schade. Onderhavige handleiding biedt op basis van berekeningen van kosten die instanties die betrokken zijn bij (financiële) hulpverlening maken methoden om ernstige (im)materiële schade te waarderen. De verwachting is dat deze kostprijzen goed aansluiten bij de meeteenheden die onderzoekers kunnen opnemen in vragenlijsten. Het is, gezien de criteria die gelden voor het gebruik van deze kostprijzen,

⁴⁵ Slachtofferhulp Nederland, via <http://www.slachtofferhulp.nl/Documents/Corporate/Jaarverslag2012/index.html#/12/zoomed>

belangrijk om niet alleen na te gaan óf er schade is opgelopen, maar ook hoe ernstig deze was en in welke context deze schade is opgelopen. Het advies is om, in geval van meting van schade, de door de behandelde instanties genoemde criteria over te nemen in vragenlijsten.

2A.2 Verloren productiviteit van slachtoffer

Indien een slachtoffer van een geweldsmisdrijf door fysieke of psychische schade niet meer in staat is te werken of gedeeltelijk arbeidsongeschikt raakt, dan heeft dit zijn effect op zijn of haar financiële situatie. Ook zijn er vaak financiële gevolgen voor de werkgever, de overheid, verzekeraars, vrienden en familie. Financiële schade door (tijdelijke) vermindering in arbeidsproductiviteit valt onder materiële schade en kan tot een bedrag van maximaal 25.000 euro worden vergoed door het Schadefonds Geweldsmisdrijven⁴⁶ (zie appendix 2A.1).

De kosten die gepaard gaan met verloren arbeidsproductiviteit door toedoen van fysieke of psychische schade opgelopen tijdens een geweldsmisdrijf staan gelijk aan de baten wanneer dit geweldsmisdrijf zou zijn voorkomen. Is dit misdrijf het resultaat van een gedrag dat voortkomt uit de psychische of fysieke aandoening van dader en/of slachtoffer, dan zijn deze kosten dus IB'en van preventie wanneer de aandoening door een interventie wordt voorkomen.

Kostprijsbepaling

IKB'en zijn te berekenen op basis van vermindering in arbeidsproductiviteit en arbeidskosten. Voor het berekenen van kosten die verband houden met productiviteitsverliezen zijn er een aantal methoden beschikbaar, waaronder de 'Human Capital Approach', de 'Friciekostenmethode' en de 'US Panel Approach'.^{47,48,49,50} De eerste twee methoden zijn het meest gangbaar binnen Nederland en staan, inclusief rekenvoorbeelden, beschreven in de 'Handleiding voor kostenonderzoek' (CVZ, 2010).⁵¹ Korte beschrijvingen staan in hoofdstuk 5 van onderhavige handleiding.

⁴⁶ Schadefonds Geweldsmisdrijven, via <https://schadefonds.nl/>

⁴⁷ Drummond MF, O'Brien B, Stoddart GL et al. Methods for the economic evaluation of health care programmes. Oxford University Press, 1999.

⁴⁸ Drummond MF, McGuire A. Economic evaluation in health care; merging theory with practice. Oxford University Press, 2001

⁴⁹ Gold MR, Siegel JE, Russell LB et al. Cost-effectiveness in health and medicine. Oxford University Press, 1996

⁵⁰ Koopmanschap MA, Rutten FFH, van Ineveld BM, et al. The friction cost method for measuring indirect costs of disease. Journal of Health Economics 1995;14(2):171-89.

⁵¹ Hakkaart- van Roijen, (2010), Handleiding voor kostenonderzoek. <http://www.cvz.nl/binaries/content/documents/zinl->

www.cvz.nl/binaries/content/documents/zinl-
www.documenten/publicaties/overige-publicaties/1007-handleiding-voor-kostenonderzoek/Handleiding+voor+kostenonderzoek.pdf

2A.3 Illegaal inkomen

Door illegaal inkomen gaat het vermogen van een crimineel en/of zijn of haar omgeving er op vooruit, terwijl andere partijen nadelen van ondervinden. In het geval van illegaal inkomen, zoals bij de handel in drugs, zal bijvoorbeeld de staat inkomsten⁵² en/of vermogensbelasting⁵³ mislopen. Onbestrafte illegaal verkregen geld en goederen schaden dus de overheidsfinanciën, maar het bestraffen van illegaal verkregen vermogen ook. Een belangrijke straf voor personen waarbij is bewezen dat inkomsten zijn vergaard uit strafbare feiten is de ontnemingsmaatregel.⁵⁴ Kosten voor de uitvoering van deze straf zijn hoog, onder andere omdat het soms nodig is om pressiemiddelen toe te passen. De ontnemingsmaatregel is een straf binnen de rechtshandhaving en staat daarom verder uitgelegd in appendix 2B.9.

Kostprijsbepaling

Er is voor de berekening van IKB'en die gepaard gaan met illegaal inkomen (nog) geen kostprijs gevonden, noch is er een methode gevonden om op basis van andere cijfers en berekeningen een kostprijs te bepalen.

⁵² Belastingdienst, via

<http://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/prime/inkomstenbelasting/inkomstenbelasting>

⁵³ Belastingdienst, via <http://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/prime/vermogen/vermogen>

⁵⁴ Centraal Justitiele Incassobureau, via <http://www.cjib.nl/onderwerpen/ontnemingsmaatregel/>

Appendix 2B: Politie en justitie

Appendix 2B bevat informatie over de kostprijsbronnen en -bepalingen voor de IKB'en 'politie' (*deel 2B.1*), 'HALT-straf voor jeugdige criminelen' (*deel 2B.2*), 'vervolgving, seponering en strafbeschikking' (*deel 2B.3*), 'rechtshulp' (*deel 2B.4*), 'rechtszaken' (*deel 2B.5*), 'beroep op forensische diensten' (*deel 2B.6*), 'beroep op forensisch psychiatrische diensten' (*deel 2B.7*), 'opsluiting' (*deel 2B.8*), 'boetes en transacties' (*deel 2B.9*) en 'overige straffen' (*deel 2B.10*). Allereerst zal de betreffende IKB worden toegelicht, gevolgd door een vermelding van de kostprijzen en een weergave van de bepaling van deze kostprijzen. Indien van toepassing, volgt hierna een beschrijving van hoe de eventuele afstemming op een relevante meeteenheid heeft plaatsgevonden.

2B.1 Politie

Binnen de ordehandhaving is er een belangrijke taak weggelegd voor politie. Werkzaamheden bestaan voornamelijk uit aanhoudingen, sporenonderzoeken, horen van getuigen en het opzetten van processen-verbaal. Politieke verantwoordelijkheid ligt bij de minister van Veiligheid en Justitie.⁵⁵

Door vermindering van criminaliteit en vandalisme kan de vraag om optreden van politie dalen. Is vermindering van criminaliteit en/of vandalisme het resultaat van een preventieve interventie in de gezondheidszorg, dan is de vermindering in kosten die gepaard gaan met de verminderde inzet van politie intersectoraal. De bespaarde kosten zijn dan IB'en van preventie.

Kostprijzen

IKB	Kostprijs (euro, 2012)*	Eenheid	Bron	Methode
Politie	40,61 69,04 (alternatief)	Per uur per agent Per contact met politie	Statline.cbs.nl** Handleiding vragenlijst intensieve jeugdzorg***	Overgenomen Overgenomen

* Omgerekend op basis van prijsindexcijfer (zie paragraaf 2.4)

**Statline, via <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=81774NED&D1=a&D2=2,5-9,12-17,1920,23-25,2728&D3=a&HD=1402141509&HDR=T&STB=G1,G2> (zie paragraaf 2.4)

*** Handleiding vragenlijst intensieve jeugdzorg, geraadpleegd voor afstemming op meeteenheden, via https://www.bmg.eur.nl/fileadmin/ASSETS/bmg/Onderzoek/Onderzoeksrapporten___Working_Papers/2012.06_-_Handleiding_Vragenlijst_Intensieve_Jeugdzorg.pdf (zie afstemming van kostprijs op meeteenheid)

⁵⁵ Rijksoverheid, via <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/politie/organisatie-politie>

Kostprijsbepaling

Het jaarrapport Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012⁵⁶ noemt geen kostprijs voor politie-inzet. Voor dit deel geldt eenzelfde kostprijs als de kostprijs voor de berekening van IKB'en die gepaard gaan met een verandering in inzet van leerplichtambtenaren (40,61 euro per uur arbeid). Zie voor de bepaling van deze kostprijs appendix 1B.1. Er is echter ook een tweede kostprijs in de tabel opgenomen. Dit heeft te maken met de afstemming op de meeteenheid.

Afstemming van kostprijs op meeteenheid

In de geraadpleegde vragenlijsten komt de vraag naar inzet van politie veelvuldig naar voren. Maar liefst vijf van de vragenlijsten meten inzet van politie, te weten de 'CSRI'⁵⁷, de 'CSSRI – EU'⁵⁸, de 'Vragenlijst Intensieve Jeugdzorg'⁵⁹ en twee vragenlijsten van collega's. Opmerkelijk is dat in alle vijf de vragenlijsten wordt gevraagd naar het aantal contacten en niet het aantal uren. In de 'Vragenlijst Intensieve Jeugdzorg' staat ook een specifieke vraag over Bureau HALT, met hier eveneens de meeteenheid 'per contact'. Deze eenheid komt niet overeen met de eenheid waar in onderhavige handleiding een kostprijs aan is gekoppeld. Er is daarom via de vragenlijsten gezocht naar alternatieve kostprijzen. Via de handleiding van de 'Vragenlijst Intensieve Jeugdzorg' is een alternatieve kostprijs gevonden, waarbij het ging om de kostprijs per contact met politie of Bureau HALT. Deze kostprijs is afgeleid van de kostprijs voor maatschappelijk werk, wat waarschijnlijk betekent dat de auteurs van deze vragenlijst geen goede alternatieve bron hebben kunnen vinden voor de kostprijs per contact met politie.

2B.2 HALT-straft voor jeugdige criminelen

Jongeren die in overtreding gaan, kunnen door politie een straf opgelegd krijgen. Deze straf is een alternatief voor straffen die volgen op vervolging door justitie. Begeleiding tijdens de uitvoering van

⁵⁶ Criminaliteit en rechtshandhaving 2012, via <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/83165864-9367-4034-B588-C398C623E462/0/2013criminaliteitrechtshandhaving2012pub.pdf>

⁵⁷ Client Service Receipt Inventory (CSRI), via <http://www.dirum.org/assets/downloads/634462388066137028-CSRI.pdf>

⁵⁸ Client Sociodemographic and Service Receipt Inventory (CSSRI-EU), via <http://www.dirum.org/assets/downloads/634462380166178864-CSSRI%20-%20EU.pdf>

⁵⁹ Vragenlijst Intensieve Jeugdzorg, via https://www.bmg.eur.nl/fileadmin/ASSETS/bmg/Onderzoek/Onderzoeksrapporten___Working_Papers/2012.06_-_Handleiding_Vragenlijst_Intensieve_Jeugdzorg.pdf

deze straffen wordt gecoördineerd door Bureau HALT.⁶⁰ Deze ligt onder de verantwoordelijkheid van het OM en wordt gefinancierd door VenJ. De HALT-straf kent vijf vormen. Dit zijn 1) gesprekken met jongere, ouders en HALT-medewerker, 2) vergoeding van schade, 3) aanbieden van excuses, 4) maken van leeropdrachten en 5) een werkstraf. Als de straf goed wordt uitgevoerd, komen de jongeren niet in aanraking met justitie.

De kosten die gepaard gaan met HALT-straffen zijn baten wanneer deze HALT-straf wordt voorkomen. Is deze HALT-straf het resultaat van een gedrag dat voortkomt uit de psychische of fysieke aandoening van dader en/of slachtoffer, dan zijn deze kosten IB'en van preventie wanneer de aandoening door een interventie wordt voorkomen.

Kostprijsbepaling

Er is voor de berekening van IKB'en die gepaard gaan met HALT-straffen via de in de handleiding genoemde standaard methoden geen geschikte specifieke kostprijs gevonden of berekend. Wel kunnen kosten bepaald worden op basis van de hoeveelheid uren ingezet per HALT-straf door politie en andere ambtenaren, zoals ambtenaren werkzaam bij het Openbaar Ministerie (OM). Kostprijsbepalingen zijn te vinden in deel 2B.1.

2B.3 Vervolging, seponering en strafbeschikking

De strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde is in handen van het Openbaar Ministerie (OM). Het OM valt onder verantwoordelijkheid van VenJ. Onder strafrechtelijke handhaving vallen vervolging, seponering en strafbeschikking. In geval van seponering en strafbeschikking wordt er niet overgegaan tot beroep op de rechtelijke macht (appendix 2B.5). Wanneer iemand wordt vervolgd, dan zal deze persoon wel voor de rechter moeten verschijnen.

Door vermindering van criminaliteit en vandalisme kan de vraag om optreden van het OM dalen. Is vermindering van criminaliteit en/of vandalisme het resultaat van een preventieve interventie in de gezondheidszorg, dan is de vermindering in kosten die gepaard gaan met de verminderde inzet van het OM intersectoraal. De bespaarde kosten zijn dan IB'en van preventie.

⁶⁰ Bureau HALT, via <http://www.halt.nl/>

Kostprijzen

IKB	Kostprijs (euro, 2012)*	Eenheid	Bron	Methode
Vervolgning, seponering en strafbeschikking	40,61	Per uur per OM medewerker	Statline.cbs.nl**	Overgenomen

* Omgerekend op basis van prijsindexcijfer (zie paragraaf 2.4)

**Statline, via <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=81774NED&D1=a&D2=2,5-9,12-17,1920,23-25,2728&D3=a&HD=1402141509&HDR=T&STB=G1,G2> (zie paragraaf 2.4)

Kostprijsbepaling

Het jaarrapport Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012⁶¹ noemt geen kostprijs voor werkzaamheden van het OM. Voor dit deel gelden dezelfde kostprijzen als de kostprijzen die gebruikt worden voor de berekening van IKB'en die gepaard gaan met een verandering in inzet van leerplichtambtenaren. Zie voor de bepaling van deze kostprijzen appendix 1B.1.

Afstemming van kostprijzen op meeteenheden

In de geraadpleegde vragenlijsten is niet specifiek gevraagd naar inzet van het OM. Meten van alleen het aantal contacten met het OM is niet voldoende om op basis van de geleverde kostprijs een berekening te kunnen maken. Het is voor de onderzoeker die geïnteresseerd is in de kosten die het OM maakt belangrijk om na te gaan hoeveel uur het OM bezig is geweest.

2B.4 Rechtshulp

Rechtshulp is de term voor hulp van een advocaat of juridisch deskundige. Deze is in te schakelen wanneer een geschil of misdrijf niet onderling afgehandeld kan of mag worden. Rechtshulp brengt kosten met zich mee. Kosten lopen uiteen afhankelijk van het soort hulp, de aanbieder en de hoeveelheid rechtshulp.

⁶¹ Criminaliteit en rechtshandhaving 2012, via <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/83165864-9367-4034-B588-C398C623E462/0/2013criminaliteitrechtshandhaving2012pub.pdf>

Door vermindering van criminaliteit en vandalisme kan de vraag om rechtshulp dalen. Is vermindering van criminaliteit en/of vandalisme het resultaat van een preventieve interventie in de gezondheidszorg, dan is de vermindering in kosten die gepaard gaan met de verminderde inzet van rechtshulp intersectoraal. De bespaarde kosten zijn dan IB'en van preventie.

Kostprijzen

Rechtshulp	Kostprijs (euro, 2012)	Eenheid	Bron	Methode
Strafzaken (verdachten), inclusief extra uren	1.455,00 + eigen bijdrage	Per rechtshulp	Raad voor Rechtsbijstand jaarverslag 2012*	Overgenomen
Strafzaken (verdachten), exclusief extra uren	998,00 + eigen bijdrage	Per rechtshulp	Raad voor Rechtsbijstand jaarverslag 2012*	Overgenomen
Strafzaken (overig), inclusief extra uren	597,00 + eigen bijdrage	Per rechtshulp	Raad voor Rechtsbijstand jaarverslag 2012*	Overgenomen
Strafzaken (overig), exclusief extra uren	573,00 + eigen bijdrage	Per rechtshulp	Raad voor Rechtsbijstand jaarverslag 2012*	Overgenomen
Strafzaken	1.080,57***	Per rechtshulp	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012**	Overgenomen
- Ambtshalve toevoeging	1.241,66***	Per rechtshulp	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012**	Overgenomen
- Reguliere toevoeging	760,96***	Per rechtshulp	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012**	Overgenomen
Piketdienst bij inverzekeringstelling	248,19***	Per rechtshulp	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012**	Overgenomen
Lichte advies toevoeging	231,00 + eigen bijdrage	Per rechtshulp	Raad voor Rechtsbijstand jaarverslag 2012*	Overgenomen
Mediation	544,00 + eigen bijdrage	Per rechtshulp	Raad voor Rechtsbijstand jaarverslag 2012*	Overgenomen

* Raad voor Rechtsbijstand, via <http://rvr.turnpages.nl/DS/public/slot00010/pdf/compleet.pdf> (p. 40)

** Criminaliteit en rechtshandhaving 2012, via <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/83165864-9367-4034-B588-C398C623E462/0/2013criminaliteitrechtshandhaving2012pub.pdf>

*** Omgerekend op basis van prijsindexcijfer (zie paragraaf 2.4)

Kostprijsbepaling

Werkzaamheden van adviesbureaus en advocaten zijn door middel van kostprijzen in geld uit te drukken. Aangezien kosten tussen verschillende adviesbureaus en advocatenkantoren sterk uiteen lopen, is het lastig kostprijzen te noemen die breed gebruikt kunnen worden voor de berekening van

IB'en en/of IK'en van preventieve interventies. Daarom is gezocht naar kostprijzen van instanties die relatief goedkoop verschillende vormen van rechtshulp aanbieden. Bij gebruik van lage kostprijzen daalt namelijk de kans op overschatting van IB'en en/of IK'en van preventie. Daarom is er gekeken naar de gemiddelde rechtsbijstandskosten voor de Raad voor Rechtsbijstand (RvR). Hoewel er voorwaarden⁶² zijn om beroep te mogen doen op de RvR, kunnen deze kostprijzen gebruikt worden als minimumkostprijzen voor de berekening van de IB'en en/of IK'en van verschillende vormen van rechtshulp. Afhankelijk van de financiële toestand van de hulpvrager wordt door het RvR om een bijdrage gevraagd. Zie hiervoor de voorwaarden.⁶³

De Raad voor Rechtsbijstand

De RvR⁶⁴ is een zelfstandig bestuursorgaan. Dit betekent dat het overheidstaken uitvoert en onder de verantwoordelijkheid valt van VenJ. De RvR regelt gesubsidieerde rechtsbijstand voor mensen die door een laag inkomen rechtsbijstand zelf niet kunnen betalen. Rechtzoekenden krijgen tegen gehele of gedeeltelijke kostendekking een rechtshulpverlener toegewezen.

Een deel van de kostprijzen per rechtshulp van de RvR zijn afkomstig uit het rapport 'Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012'⁶⁵ van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van VenJ. Dit rapport verschijnt jaarlijks, is vrij toegankelijk via de website van het CBS en bevat naast een uitvoerige beschrijving van het rechtssysteem ook criminaliteitscijfers en trends van de afgelopen jaren. De prijzen hierin zijn nacalculatorische kostprijzen, wat inhoudt dat het gaat om kostprijzen die zijn berekend door totale kosten te delen door het totaal aantal producten; in dit geval het aantal rechtszaken. De kostprijzen uit het rapport Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012 hebben betrekking op het jaar 2011 en zijn door middel van prijsindexcijfers omgezet naar het jaar 2012. Via de website van de Raad voor Rechtsbijstand⁶⁶ is het 'Jaarverslag 2012 Raad voor Rechtsbijstand' gevonden.⁶⁷ De hierin vermelde kostprijzen hebben wel betrekking op 2012, hoefden niet door middel van prijsindexcijfers te worden omgezet en wijken mede daarom af van de kostprijzen zoals gepresenteerd door het WODC. Voor berekening van IB'en en IK'en die gepaard gaan met rechtsbijstand is het voor een betrouwbaar overzicht van kosten en baten van belang recente kostprijzen te hanteren. Voorkeur gaat uit naar gebruik van kostprijzen die zijn overgenomen uit het jaarverslag van de RvR, aangezien deze niet door middel van prijsindexcijfers hoefden te worden omgezet. Daarnaast biedt dit jaarverslag ook kostprijzen voor lichte advies toevoeging (LAT)

⁶² http://www.rvr.org/nl/subhome_rz/rechtsbijstandverlener,Voorwaarden.html

⁶³ Raad voor Rechtsbijstand, via http://www.rvr.org/nl/subhome_rz/rechtsbijstandverlener,Voorwaarden.html

⁶⁴ <http://www.rvr.org/>

⁶⁵ Criminaliteit en rechtshandhaving 2012, via <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/83165864-9367-4034-B588-C398C623E462/0/2013criminaliteitrechtshandhaving2012pub.pdf>

⁶⁶ Raad voor Rechtsbijstand, via <http://www.rvr.org/>

⁶⁷ Jaarverslag rechtsbijstand 2012, Via http://rvr.turnpages.nl/DS/public/slot00010/index_flash.html, (pagina 40)

en mediation, die beiden niet in het rapport Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012 zijn opgenomen. Kostprijzen voor rechtshulp bij strafzaken zijn vanuit het jaarverslag van de RvR in onderhavige handleiding overgenomen. Voor kostprijzen van overige vormen van rechtshulp, zie het jaarverslag.⁶⁸

Afstemming van kostprijzen op meeteenheden

In twee van de geraadpleegde vragenlijsten wordt gevraagd naar het aantal keer dat een persoon voor de rechtbank moet verschijnen. Dit zijn de 'Vragenlijst Intensieve Jeugdzorg'⁶⁹ en een vragenlijst van een collega. Deze bevatten vragen over het gebruik van advocaten, raadvrouwen en mediators. De eenheden in deze vragenlijsten zijn het 'aantal uren' of 'aantal contacten'. Er vanuit gaande dat het aantal contacten betrekking heeft op het aantal keer dat rechtshulp wordt gezocht, komt de eenheid goed overeen met de eenheid waaraan in onderhavige handleiding kostprijzen zijn gekoppeld.

2B.5 Rechtszaken

Wordt er na een wetsovertreding of geschil een beroep gedaan op de rechtspraak, dan leidt dit tot kosten. Verdeling van kosten is afhankelijk van het soort procedure, de uitkomst van de rechtszaak en de financiële situatie van de partijen die bij de rechtszaak betrokken zijn. Zo bestaan kosten voor een starter van een civielrechtelijke procedure uit griffierecht, kosten voor een deurwaarder, advocaat, getuigen en deskundigen. Bij de kantonrechter betaalt degene die naar de rechter stapt griffierecht, maar bij de rechtbank ook de gedaagde.⁷⁰ Tarieven voor griffierecht zijn terug te vinden op de website www.rechtspraak.nl.⁷¹ Via deze website zijn tarieven terug te vinden voor zowel natuurlijke personen (vermogend en onvermogend) en niet-natuurlijke personen, zoals verenigingen. Binnen een strafrechtelijke procedure zijn er alleen kosten voor een advocaat. Overige kosten zijn hier voor de staat. Onvermogene personen kunnen een beroep doen op de RvR⁷² (appendix 2B.4).

Volgt de rechtszaak op een wetsovertreding of geschil waarbij de oorzaak ligt in de gezondheidstoestand van een betrokkene, dan zal het voorkomen van de aandoening die de wetsovertreding veroorzaakt leiden tot het voorkomen van de rechtszaak. Voorkomen kosten die gepaard gaan met de rechtszaak zijn hiermee IB'en van preventie.

⁶⁸ Jaarverslag rechtsbijstand 2012, Via http://rvr.turnpages.nl/DS/public/slot00010/index_flash.html, (pagina 40)

⁶⁹ Vragenlijst Intensieve Jeugdzorg, via https://www.bmg.eur.nl/fileadmin/ASSETS/bmg/Onderzoek/Onderzoeksrapporten___Working_Papers/2012.06_-_Handleiding_Vragenlijst_Intensieve_Jeugdzorg.pdf

⁷⁰ Rijksoverheid, via <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/rechtspraak-en-geschiloplossing/kosten-rechtspraak>

⁷¹ Raad voor de Rechtspraak, via <http://www.rechtspraak.nl/Procedures/Tarieven-griffierecht/Pages/default.aspx>

⁷² Raad voor Rechtsbijstand, via <http://www.rvr.org/>

Kostprijzen

Rechtszaak	Kostprijs (euro, 2012)	Eenheid	Bron	Methode
Civiele zaak rechtbank	779,31	Per zaak	Raad voor de Rechtspraak*	Overgenomen
Kantonrecht	152,88	Per zaak	Raad voor de Rechtspraak*	Overgenomen
	141,72***	Per zaak	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012**	Overgenomen
Misdrifzaak rechtbank	980,50	Per zaak	Raad voor de Rechtspraak*	Overgenomen
	886,80***	Per zaak	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012**	Overgenomen
Civiele zaak gerechtshof	4.003,10	Per zaak	Raad voor de Rechtspraak*	Overgenomen
Misdrifzaak gerechtshof	1.656,80	Per zaak	Raad voor de Rechtspraak*	Overgenomen
	1.335,01***	Per zaak	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012**	Overgenomen

*Jaarverslag rechtsspraak 2012, via <http://www.jaarverslagrechtsspraak.nl/files/Jaarverslag%20Rechtspraak%202012.pdf>.

Voorkeur gaat uit naar deze kostprijzen

**Criminaliteit en rechtshandhaving 2012, via [http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/83165864-9367-4034-B588-](http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/83165864-9367-4034-B588-C398C623E462/0/2013criminaliteitrechtshandhaving2012pub.pdf)

C398C623E462/0/2013criminaliteitrechtshandhaving2012pub.pdf

***Omgerekend op basis van prijsindexcijfer (zie paragraaf 2.4)

Kostprijsbepaling

Een deel van de kostprijzen per rechtszaak zijn afkomstig uit het rapport 'Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012'⁷³ van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van VenJ. Dit rapport verschijnt jaarlijks, is vrij toegankelijk via de website van het CBS en bevat naast een uitvoerige beschrijving van het rechtssysteem ook criminaliteitscijfers en trends van de afgelopen jaren. De prijzen hierin zijn nacalculatorische kostprijzen, wat inhoudt dat het gaat om kostprijzen die zijn berekend door totale kosten te delen door het totaal aantal producten; in dit geval het aantal rechtszaken. De kostprijzen uit het rapport Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012 hebben betrekking op het jaar 2011 en zijn door middel van prijsindexcijfers omgezet naar het jaar 2012. Via de website van de Raad voor de Rechtspraak⁷⁴ is het 'Jaarverslag rechtsspraak 2012'

⁷³Criminaliteit en rechtshandhaving 2012, via <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/83165864-9367-4034-B588-C398C623E462/0/2013criminaliteitrechtshandhaving2012pub.pdf>

⁷⁴Raad voor de Rechtspraak, via <http://www.rechtspraak.nl/Pages/default.aspx>

gevonden.⁷⁵ De hierin vermelde kostprijzen hebben wel betrekking op 2012, hoefden niet door middel van prijsindexcijfers te worden omgezet en wijken mede daarom af van de kostprijzen zoals gepresenteerd door het WODC. Voor berekening van IB'en en IK'en die gepaard gaan met rechtszaken is het voor een betrouwbaar overzicht van kosten en baten van belang recente kostprijzen te hanteren. Voorkeur gaat uit naar gebruik van kostprijzen die zijn overgenomen uit het 'Jaarverslag rechtsspraak 2012', aangezien deze niet door middel van prijsindexcijfers hoefden te worden omgezet.

Afstemming van kostprijzen op meeteenheden

In vier van de geraadpleegde vragenlijsten wordt er gevraagd naar het aantal keer dat een persoon voor de rechtbank moet verschijnen. Dit zijn de 'CSRI'⁷⁶, de 'CSSRI – EU'⁷⁷, de 'Vragenlijst Intensieve Jeugdzorg'⁷⁸ en een vragenlijst van een collega. De CSRI en CSSRI – EU bevatten aparte vragen voor het aantal civiele zaken en het aantal strafrechtzaken. Deze eenheden komen overeen met de eenheden waaraan in onderhavige handleiding kostprijzen zijn gekoppeld. De twee overige vragenlijsten vragen naar het 'aantal contacten' met de rechtbank. Naar het aantal zaken voor het gerechtshof wordt in vragenlijsten niet gevraagd.

2B.6 Beroep op forensische diensten

Voor de zoektocht naar bewijs vanuit het OM of advocaten wordt er vaak een beroep gedaan op instanties die gespecialiseerd zijn in het leveren van forensische diensten. Een belangrijke instantie binnen Nederland die ingeschakeld kan worden voor forensisch onderzoek is het Nederlands Forensisch Instituut (NFI).⁷⁹ Het NFI is een agentschap met als missie het versterken van de (internationale) rechtsorde door het leveren van forensische diensten en producten. Hieronder vallen onder andere sporenonderzoek, medisch forensisch onderzoek en forensisch chemisch onderzoek. Het NFI voert zelf geen technisch onderzoek uit op plaats delict, maar adviseert de forensische opsporingsmedewerkers van politie, analyseert het verzamelde materiaal en rapporteert terug aan de opdrachtgever. Klanten van het NFI zijn onder andere politie en het OM, maar verzoeken om onderzoek kunnen ook vanuit de verdediging van de verdachte komen.

⁷⁵ Jaarverslag rechtsspraak 2012, Via <http://www.jaarverslagrechtspraak.nl/verslag/6-cijfers>

⁷⁶ Client Service Receipt Inventory (CSRI), via <http://www.dirum.org/assets/downloads/634462388066137028-CSRI.pdf>

⁷⁷ Client Sociodemographic and Service Receipt Inventory (CSSRI-EU), via <http://www.dirum.org/assets/downloads/634462380166178864-CSSRI%20-%20EU.pdf>

⁷⁸ Vragenlijst Intensieve Jeugdzorg, via https://www.bmg.eur.nl/fileadmin/ASSETS/bmg/Onderzoek/Onderzoeksrapporten___Working_Papers/2012.06_-_Handleiding_Vragenlijst_Intensieve_Jeugdzorg.pdf

⁷⁹ Nederlands Forensisch Instituut, via <http://www.nederlandsforensischinstituut.nl/>

Het NFI is niet het enige forensische instituut binnen Nederland, maar heeft met 99 procent van het marktaandeel een monopolistische positie op forensisch onderzoek en heeft door de organisatiestructuur een aparte positie in de markt.⁸⁰ Het valt organisatorisch onder VenJ, die het grootste deel van de kosten voor haar rekening neemt (89 procent in 2012).⁸¹ Aangezien politie en het OM ook onder VenJ vallen, kunnen deze ‘gratis’ een beroep doen op het NFI. Interdepartementale geldstromen zitten daardoor in dit percentage verpakt. Ook aanvragen voor verdediging, die via de rechter-commissaris bij het NFI terecht komen, zijn gratis. Overige aanvragen van derden bij het NFI moeten door partijen zelf worden bekostigd. In 2012 was 11 procent van de baten afkomstig van deze partijen. Deze percentages zijn van belang bij het doorberekenen van IKB'en naar de partijen die uiteindelijk voor kosten opdraaien of van baten profiteren. Het NFI is een agentschap van VenJ, wat betekent dat het een organisatie is zonder winstoogmerk en dat het in de basis fungeert als een organisatie die geldstromen van klanten omzet in producten voor klanten. De percentages geven aan welk deel van monetaire IKB'en die het NFI maakt uiteindelijk voor de rekening van welke klant komt. Dit geldt voor het totaal, maar in principe kan de verhouding ook gebruikt worden voor elk apart product.

Kostprijzen

IKB	Kostprijs (euro, 2012)	Eenheid	Bron*	Methode
Beroep op forensische diensten	1.420,05	Per afgeleverd product	Forensischinstituut.nl	Berekend

*Het Nederlands Forensisch Instituut, via http://www.nederlandsforensischinstituut.nl/Images/jaarverslag-nfi-2012_tcm119-496212.pdf

Kostprijsbepaling

Kostprijzen voor forensisch onderzoek stonden niet in het rapport ‘Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012’⁸² gemeld. Gezien de monopolistische positie van het NFI binnen de markt voor forensisch onderzoek is er voor forensische diensten alleen gezocht naar een kostprijs voor beroep op het NFI.

⁸⁰ The Maastricht Forensic Institute, via <http://www.tmf.nl/download.php?id=8>

⁸¹ Nederlands Forensisch Instituut, via http://www.nederlandsforensischinstituut.nl/Images/jaarverslag-nfi-2012_tcm119-496212.pdf (Pagina 4)

⁸² Criminaliteit en rechtshandhaving 2012, via <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/83165864-9367-4034-B588-C398C623E462/0/2013criminaliteitrechtshandhaving2012pub.pdf>

Een gemiddelde kostprijs is in het jaarverslag⁸³ van het NFI niet gevonden, maar kon wel op basis van gevonden gegevens zelf berekend worden. De kostprijs voor beroep op het NFI is daarom berekend op basis van het aantal afgeleverde producten en totale gerealiseerde lasten. Het totaal aan afgeleverde producten kwam in 2012 uit op 55.300. De totale lasten bestonden uit apparaatskosten, waaronder personele en materiële kosten (73.774.000 euro), afschrijvingskosten (4.410.000 euro) en rentelasten (345.000 euro). Totale kosten per afgeleverd product kwam hiermee uit op 1.420,05 euro. Hoewel kosten per product eigenlijk óf volledig bij VenJ terecht komen óf bij derden, is gemiddeld genomen 1.267 euro (89 procent) hiervan voor VenJ en 153 euro (elf procent) voor de rekening van andere partijen.

Afstemming van kostprijzen op meeteenheden

In de geraadpleegde vragenlijsten is niet specifiek gevraagd naar inzet van forensische diensten. Eenheden aangaande deze IKB stonden daarom niet gedefinieerd. De hier geleverde kostprijs heeft betrekking op de eenheid 'product'. Het advies is daarom voor koppeling van de meeteenheid aan de kostprijs het aantal producten te meten.

2B.7 Beroep op forensisch psychiatrische diensten

De rechtelijke macht vraagt in sommige gevallen forensisch psychiatrische diensten om advies. Een belangrijk instituut waarop een beroep wordt gedaan is het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP).⁸⁴ Het NIFP is een kennisinstituut dat de rechtelijke macht en TBS-sector (zie 2.13) adviseert op het gebied van de te volgen behandeling, toerekeningsvatbaarheid, kans op recidive en beveiliging. De Indicatiestelling Forensische Zorg van het NIFP legt niveaus van zorg en beveiliging vast in de indicatiestelling en zoekt onder de verantwoordelijkheid van de Directie Forensische Zorg een geschikte instelling voor de veroordeelde. Het is NIFP is ondergebracht bij de Dienst Justitiële Instellingen (DJI), wat onderdeel uitmaakt van VenJ. Het NIFP heeft een lijst met aanmeldingscriteria voor indicatiestelling voor en na het uitspreken van het vonnis.⁸⁵ Deze criteria kunnen van belang zijn bij het bepalen van de IKB'en die gepaard gaan met het beroep op het NIFP.

Stel, een gezondheidsgerelateerde wetsovertreding zou leiden tot het opleggen van een straf waarbij het NIFP de rechtelijke macht in het proces zou moeten adviseren. Kosten en baten in de context van de inzet van het NIFP die ontstaan na het voorkomen van de ziekte of aandoening die tot de wetsovertreding zou hebben geleid zijn dan IKB'en van preventie.

⁸³ Het Nederlands Forensisch Instituut, via http://www.nederlandsforensischinstituut.nl/Images/jaarverslag-nfi-2012_tcm119-496212.pdf

⁸⁴ Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie, via <https://www.nifpnet.nl/>

⁸⁵ Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie, via [https://www.nifpnet.nl/Portals/0/IFZ/13-01-28-Checklist%20Aanmeldingscriteria-Aangepaste%20versie-Verwijzers%20\(origineel\).pdf](https://www.nifpnet.nl/Portals/0/IFZ/13-01-28-Checklist%20Aanmeldingscriteria-Aangepaste%20versie-Verwijzers%20(origineel).pdf)

Kostprijzen

IKB	Kostprijs (euro, 2012)	Eenheid	Bron*	Methode
Beroep op forensisch psychiatrische diensten	40,61**	Per uur per medewerker	Statline.cbs.nl	Overgenomen

*Statline, via <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=81774NED&D1=a&D2=2,5-9,12-17,1920,23-25,2728&D3=a&HD=1402141509&HDR=T&STB=G1,G2>

** Omgerekend op basis van prijsindexcijfer (zie paragraaf 2.4)

Kostprijsbepaling

Kostprijzen voor forensisch onderzoek stonden niet in het rapport ‘Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012’⁸⁶ gemeld. Voor dit deel gelden dezelfde kostprijzen als de kostprijzen die gebruikt worden voor de berekening van IKB’en die gepaard gaan met een verandering in inzet van leerplichtambtenaren. Zie voor de bepaling van deze kostprijzen appendix 1B.1.

Afstemming van kostprijzen op meeteenheden

In de geraadpleegde vragenlijsten is niet specifiek gevraagd naar inzet van forensische diensten. Eenheden aangaande deze IKB stonden daarom niet gedefinieerd. De hier geleverde kostprijs heeft betrekking op de eenheid ‘arbeidskosten per uur’. Het is daarom voor koppeling van eenheid aan de kostprijs het beste te meten hoeveel uren het NIPF bezig is geweest met de behandeling van de zaak in kwestie.

2B.8 Opsluiting

Een bekende straf die de rechtelijke macht aan een persoon op kan leggen is de vrijheidsstraf in de vorm van opsluiting. Tenuitvoerlegging van deze straf ligt in handen van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI).⁸⁷ De DJI is een agentschap van VenJ en kent vier zogenaamde ‘sectoren’, namelijk het Gevangeniswezen, Directie Forensische Zorg, Justitiële Jeugdinstellingen en de Directie Bijzondere Voorzieningen. Binnen het Gevangeniswezen zijn er penitentiaire instellingen, waaronder

⁸⁶ Criminaliteit en rechtshandhaving 2012, via <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/83165864-9367-4034-B588-C398C623E462/0/2013criminaliteitrechtshandhaving2012pub.pdf>

⁸⁷ Dienst Justitiële Inrichtingen, via <http://www.dji.nl/Organisatie/>

Huizen van Bewaring (zoals Pieter Baan Centrum) en gevangnissen. De DJI wordt volledig gefinancierd door VenJ, waarvan het een jaarlijks budget ontvangt.

Kostprijzen

Handeling	Kostprijs (euro, 2012)*	Eenheid	Bron**	Methode
Opsluiting volwassenen (operationeel)	237,74	Per persoon per dag	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	Overgenomen
Extramurale voorzieningen volwassenen	35,15	Per persoon per dag	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	Overgenomen
Opsluiting jeugd (operationeel)	556,43	Per persoon per dag	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	Overgenomen
Extramurale voorzieningen jeugd	32,79	Per persoon per dag	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	Overgenomen
Forensische zorg inkoop gevangeniswezen	368,90	Per persoon per dag	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	Overgenomen
Forensische zorg inkoop GGZ/gehandicaptenzorg	301,27	Per persoon per dag	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	Overgenomen
Forensisch-psychiatrische centra	490,84	Per persoon per dag	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	Overgenomen
Pieter Baan Centrum	1.597,22	Per persoon per dag	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	Overgenomen

* Omgerekend op basis van prijsindexcijfer (zie paragraaf 2.4)

**Criminaliteit en rechtshandhaving 2012, via <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/83165864-9367-4034-B588-C398C623E462/0/2013criminaliteitrechtshandhaving2012pub.pdf>

Kostprijsbepaling

Kostprijzen voor taken van de DJI zijn afkomstig uit het rapport 'Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012'⁸⁸ van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van VenJ. Dit rapport verschijnt jaarlijks, is vrij toegankelijk via de website van het CBS en bevat naast een uitvoerige beschrijving van het rechtssysteem ook criminaliteitscijfers en trends van de afgelopen jaren. De prijzen hierin zijn nacalculatorische kostprijzen, wat inhoudt dat het gaat om kostprijzen die zijn berekend door totale kosten te delen door het totaal aantal producten; in dit geval het aantal

⁸⁸ Criminaliteit en rechtshandhaving 2012, via <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/83165864-9367-4034-B588-C398C623E462/0/2013criminaliteitrechtshandhaving2012pub.pdf>

dagen opsluiting. De kostprijzen uit het rapport Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012 hebben betrekking op het jaar 2011 en zijn door middel van prijsindexcijfers omgezet naar het jaar 2012. Voor berekening van IB'en en IK'en die gepaard gaan met rechtszaken is het voor een betrouwbaar overzicht van kosten en baten van belang de meest recente kostprijzen te hanteren. Een verdere zoektocht naar kostprijzen voor 2012 heeft, aangezien het jaarverslag 2012 van de DJI niet beschikbaar was, niets opgeleverd. Kostprijzen in het jaarverslag 2011 van de DJI kwamen, zoals verwacht, overeen met de kostprijzen zoals vermeld in het rapport Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012.

Afstemming van kostprijzen op meeteenheden

Drie van de geraadpleegde vragenlijsten bevatten een vraag over het aantal nachten dat de persoon de cel in moet. Dit zijn de 'CSRI'⁸⁹, de 'CSSRI – EU'⁹⁰ en de 'Vragenlijst Intensieve Jeugdzorg'.⁹¹ Deze meeteenheid in deze vragenlijsten komt overeen met de eenheid waaraan in onderhavige handleiding een kostprijs is gekoppeld. De eerste twee vragenlijsten vragen naar opsluiting van volwassenen. De laatste bevat een vraag over opsluiting van jeugdige overtreeders.

2B.9 Boetes en transacties

Een bekende straf die een persoon na een wetsovertreding kan ontvangen is een geldboete. Geldboetes binnen het kader van veiligheid en justitie worden afgehandeld door het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB).⁹² Het CJIB is een uitvoeringsorganisatie van VenJ en heeft verschillende taken, waaronder innings- en incasseringstaken (onder andere WAHV-sancties), transacties en schadevergoedingsmaatregelen. Ook vervult het een rol in de coördinatie van taak- en vrijheidsstraffen.

Kostprijzen

Handeling	Kostprijs (euro, 2012)*	Eenheid	Bron**	Methode
Boetevonnissen	70,40	Per afhandeling	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	Overgenomen
Transacties	15,68	Per afhandeling	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	Overgenomen
Strafbeschikking	67,53	Per afhandeling	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	Overgenomen
Ontnemingsmaatregelen	4.545,07	Per afhandeling	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	Overgenomen
WAHV-sancties	5,53	Per afhandeling	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	Overgenomen

⁸⁹ Client Service Receipt Inventory (CSRI), via <http://www.dirum.org/assets/downloads/634462388066137028-CSRI.pdf>

⁹⁰ Client Sociodemographic and Service Receipt Inventory (CSSRI-EU), via <http://www.dirum.org/assets/downloads/634462380166178864-CSSRI%20-%20EU.pdf>

⁹¹ Vragenlijst Intensieve Jeugdzorg, via https://www.bmg.eur.nl/fileadmin/ASSETS/bmg/Onderzoek/Onderzoeksrapporten___Working_Papers/2012.06_-_Handleiding_Vragenlijst_Intensieve_Jeugdzorg.pdf

⁹² Centraal Justitieel Incassobureau, via <http://www.cjib.nl/Over-het-CJIB/>

Handeling	Kostprijs* (euro, 2012)	Eenheid	Bron	Methode
Vrijheidsstraf	101,24	Per afhandeling	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	Overgenomen
Taakstraf	41,19	Per afhandeling	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	Overgenomen
Schadevergoedingsmaatregelen	479,57	Per afhandeling	Criminaliteit en rechtshandhaving 2012	Overgenomen

* Omgerekend op basis van prijsindexcijfer (zie paragraaf 2.4)

**Criminaliteit en rechtshandhaving 2012, via <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/83165864-9367-4034-B588-C398C623E462/0/2013criminaliteitrechtshandhaving2012pub.pdf>

Kostprijsbepaling

Kostprijzen voor taken van het CJIB zijn afkomstig uit rapport 'Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012'⁹³ van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van VenJ. Dit rapport verschijnt jaarlijks, is vrij toegankelijk via de website van het CBS en bevat naast een uitvoerige beschrijving van het rechtssysteem ook criminaliteitscijfers en trends van de afgelopen jaren. De prijzen hierin zijn nacalculatorische kostprijzen, wat inhoudt dat het gaat om kostprijzen die zijn berekend door totale kosten te delen door het totaal aantal producten; in dit geval het aantal handelingen. Kostprijzen zijn door middel van prijsindexcijfers omgezet naar het jaar 2012. Voor berekening van IB'en en IK'en die gepaard gaan met rechtszaken is het voor een betrouwbaar overzicht van kosten en baten van belang de meest recente kostprijzen te hanteren.

Afstemming van kostprijzen op meeteenheden

In de geraadpleegde vragenlijsten is niet specifiek gevraagd naar straffen in de vorm van boetes of transacties. De verwachting is, aangezien de kostprijzen in onderhavige handleiding zijn gekoppeld aan een bepaalde handeling, de kostprijzen goed bruikbaar zijn wanneer een onderzoeker interesse heeft in de IK'en en/of IB'en die gerelateerd zijn aan boetes en transacties. Het advies is om het aantal handelingen (boetevonnissen, transacties etc.) te meten.

⁹³ Criminaliteit en rechtshandhaving 2012, via <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/83165864-9367-4034-B588-C398C623E462/0/2013criminaliteitrechtshandhaving2012pub.pdf>

2B.10 Andere straffen

Naast straffen in de trant van opsluiting en boetes, zijn er ook andere straffen die de rechter een verdachte kan opleggen. Deze zijn onderverdeeld in overige maatregelen en bijkomende straffen. Maatregelen zijn onder andere plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis of terbeschikkingstelling (TBS), of gedrag-beïnvloedende maatregelen. Bijkomende straffen zijn veelal wegnemen van bevoegdheden, zoals wegnemen van de rijbevoegdheid. Bovenstaande maatregelen zijn grotendeels al verwerkt in de verschillende kostprijzen die gelden voor opsluiting (zie appendix 2B.8). Bevoegdheidsbeperkingen zijn echter hier niet in verwerkt en dienen apart van de directe kosten voor maatregelen te worden gewaardeerd.

Kostprijsbepaling

Er is voor de berekening van IKB'en die gepaard gaan met bevoegdheidsbeperkingen geen kostprijs gevonden, noch is er een methode gevonden om op basis van andere cijfers en berekeningen een kostprijs te bepalen.

Appendix 2C: Overig aanverwant

Appendix 2C bevat informatie over de kostprijsbronnen en -bepalingen voor de IKB'en 'verlies van werk en eigendommen van dader' (*deel 2C.1*) en 'reclassering (volwassen en jeugd)' (*deel 2C.2*). Allereerst zal de betreffende IKB worden toegelicht, gevolgd door een vermelding van de kostprijzen en een weergave van de bepaling van deze kostprijzen. Indien van toepassing, volgt hierna een beschrijving van hoe de eventuele afstemming op een relevante meeteenheid heeft plaatsgevonden.

2C.1 Verlies van werk en eigendommen van dader

Een uitspraak van een rechter in (im)materiële zin schadelijke gevolgen hebben voor de dader. Zo heeft bijvoorbeeld een vrijheidsbeperking in de zin van opsluiting (*appendix 2B.8*) gevolgen voor de eigendommen, relaties en het werk van de dader, in de zin dat die verloren kunnen gaan. Er zijn verliezen met een materiële waarde (zoals woning en werk), maar ook verliezen met immateriële waarde (zoals vriendschappen en relaties).

Kostprijsbepaling

Er is geen gemiddelde kostprijs beschikbaar voor verlies van werk en eigendommen. Methoden voor de waardering van productiviteitsverliezen staan beschreven in hoofdstuk 5 van de hoofdhandleiding.

2C.2 Reclassering (volwassenen en jeugd)

Reclassering houdt in dat een persoon na detentie een plaats terugkrijgt in de maatschappij. Dit gebeurt direct, of in het geval van TBS, gefaseerd. Kerntaken van betrokkenen bij het reclasseringsproces zijn onderzoek en voorlichting, begeleiding en toezicht en ontwikkeling, organisatie en uitvoering van taakstraffen en alternatieve sancties. De organisatie van de reclassering ligt buiten de rechtshandhaving. Door VenJ aangewezen reclasseringsorganisaties zijn Reclassering Nederland⁹⁴, voor 95 procent gesubsidieerd door VenJ en de Geestelijke Gezondheids-

⁹⁴ Reclassering Nederland, via <http://www.reclassering.nl/>

zorgreclassering van het Leger des Heils⁹⁵, financieel voor negentig procent afhankelijk van overheden.

Een belangrijke rol binnen de jeugdreclassering is weggelegd voor De Raad voor de Kinderbescherming (RvdK).⁹⁶ De RvdK valt onder VenJ en coördineert jeugdreclassering en werkt nauw samen met gezinsvoogdij instellingen, het Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) en de afdeling Jeugdzorg en Reclassering van het Leger des Heils.⁹⁷

Kostprijzen

Instantie	Kostprijs (euro, 2012)	Eenheid	Bron	Methode
Reclassering Nederland	1.837,50	Per product	Reclassering Nederland jaarverslag 2012*	Berekend
Het Leger des Heils	2.042,74	Per hulptraject	Leger des Heils jaarverslag 2012**	Berekend

*Reclassering Nederland, via

<http://www.reclassering.nl/documents/Bibliotheek/2013/Jaarverslag%20Reclassering%20Nederland%202012%20webversie.pdf>

**Het Leger des Heils, via http://www.legerdesheils.nl/files/files/jaarverslag_2012.pdf

Kostprijsbepaling

Kostprijzen voor reclassering stonden niet in het rapport ‘Criminaliteit en Rechtshandhaving 2012’ gemeld. Er is daarom naar kostprijzen gezocht in jaarverslagen van twee belangrijke instanties die een coördinerende en uitvoerende rol spelen binnen de reclassering: Reclassering Nederland⁹⁸ en het Leger des Heils.⁹⁹ Gemiddelde kostprijzen zijn hier niet gevonden. Er zijn daarom voor beide instanties kostprijzen berekend op basis van het aantal afgeleverde producten en totale gerealiseerde lasten.

⁹⁵ Het Leger des Heils, via <http://www.legerdesheils.nl/geestelijke-gezondheidszorg>

⁹⁶ Raad voor de Kinderbescherming, via <http://www.kinderbescherming.nl/>

⁹⁷ Het Leger des Heils, via <http://ljr.legerdesheils.nl/>

⁹⁸ Reclassering Nederland, via

<http://www.reclassering.nl/documents/Bibliotheek/2013/Jaarverslag%20Reclassering%20Nederland%202012%20webversie.pdf>

⁹⁹ Het Leger des Heils, via http://www.legerdesheils.nl/files/files/jaarverslag_2012.pdf

Reclassering Nederland

Voor Reclassering Nederland kwam in 2012 het totaal aan afgeleverde producten uit op 79.992. Onder deze 'producten' vielen onder andere reclasseringsadvies, toezicht, gedragsinterventies en werkstraffen. De totale lasten bestonden uit personele lasten (110.347.666 euro), afschrijvingen (3.733.430 euro), huisvestingslasten (13.243.479 euro), overige instellingslasten (8.581.786 euro) en projectbestedingen (11.079.275 euro). Totale kosten per afgeleverd product door Reclassering Nederland kwam hiermee uit op 1.837,50 euro. De gemiddelde kosten per product voor VenJ waren 1.737,70 euro (95 procent van de kostprijs).

Het Leger des Heils

Voor het Leger des Heils kwam in 2012 het totaal aan hulptrajecten uit op 11.651. De totale lasten voor de activiteiten die betrekking hadden op reclassering kwamen uit op 23,8 miljoen euro. Totale kosten per hulptraject voor het Leger des Heils kwam hiermee uit op 2.042,74 euro. De gemiddelde kosten per persoon per jaar voor overheden waren 1.838,46 euro (90 procent van de kostprijs).

Afstemming van kostprijzen op meeteenheden

In één van de geraadpleegde vragenlijsten wordt er gevraagd naar reclassering. Dit is de 'Vragenlijst Intensieve Jeugdzorg'.¹⁰⁰ De meeteenheid betreft hier het aantal contacten. Deze komt niet overeen met de eenheid 'per product' (of vergelijkbaar, 'per hulptraject'). Het advies is om, wanneer iemand het reclasseringstraject is ingegaan na een straf en tenminste één contact heeft gehad met de reclassering, de kostprijs per product of traject te gebruiken. Aanvullende informatie over bij welke instantie het reclasseringstraject loopt, ondersteunt bij de keuze tussen beide in onderhavige handleiding geleverde kostprijzen. Kostprijzen voor de RvdK en het AMK zijn niet gevonden. Beiden worden wel genoemd in de 'Vragenlijst Intensieve Jeugdzorg', met als meeteenheid 'per contact'.

¹⁰⁰ Vragenlijst Intensieve Jeugdzorg, via https://www.bmg.eur.nl/fileadmin/ASSETS/bmg/Onderzoek/Onderzoeksrapporten___Working_Papers/2012.06_-_Handleiding_Vragenlijst_Intensieve_Jeugdzorg.pdf

Appendix 3: Casus en rekenvoorbeeld

Om de werkwijze van de handleiding te illustreren wordt in deze bijlage een rekenvoorbeeld gegeven. Hiertoe wordt eerst een casus gepresenteerd. Deze casus is gebaseerd op een 'real life' casus, aangeleverd door betrokkenen bij het SOOPP-project (zie paragraaf 2.4). Dit project is gericht op een interventie die zich richt op ondersteuning voor ouders met psychische problemen. Deze handleiding bevat een geanonimiseerde versie van de casus. Op basis van de casus wordt geïllustreerd hoe de informatie uit deze handleiding kan worden gehanteerd en hoe de kostprijstabellen kunnen worden toegepast.

Casus

Situatie voor interventie:

Een aantal jaren terug vlucht Baina¹⁰¹, een vrouw uit de Centraal-Afrikaanse Republiek (CAR), samen met haar vier jonge kinderen weg voor geweld. Ze wonen twee jaar in Nederland als de gezondheidstoestand van Baina via de school van de kinderen aan het licht komt. Haar dochters, Kakra en Hasana, zijn acht en zitten dan beiden in groep vier. Haar oudste zoon, Ndulu, is zeven jaar oud en zit in groep drie. Haar jongste zoon, Chiumbo, is bijna vijf en zit in groep een. Hoewel Ndulu zich af en toe baldadig gedraagt, doen de kinderen goed mee op school. Na een aantal maanden heeft de meester van Ndulu een rapportbespreking met Baina. Hij ontvangt een vermoeide vrouw die tijdens het gesprek tot tweemaal toe hevige woede-uitbarstingen heeft. Na overleg met het schoolbestuur doet de docent melding bij Bureau Jeugdzorg, waarna de vrouw een psychologisch onderzoek ondergaat. Baina ziet er volgens de psycholoog moe en verward uit. Baina vertelt dat vlak voordat ze de CAR ontvluchtte haar man te hebben zien sterven en dat ze zichzelf en haar kinderen nog net in veiligheid heeft weten te brengen. Verder vertelt ze dat ze vaak nachtmerries heeft en slecht slaapt. Na verder onderzoek wordt bij haar PTSS vastgesteld.

Uit onderzoek naar de overdraagbaarheid van psychische aandoeningen, zoals van Kerkhof-v.d. (2010)¹⁰², blijkt dat kinderen van ouders met PTSS een verhoogde kans hebben gedragsproblemen te ontwikkelen. In het geval van het gezin van Baina zou hierdoor een ongewenste situatie kunnen ontstaan. Zo zouden de twee jongens bijvoorbeeld gedurende de basisschoolperiode een jaar moeten overdoen en beide meiden – in plaats van regulier onderwijs – vier jaar gebruik moeten maken van speciaal onderwijs. Daarnaast wordt verwacht dat Ndulu in contact zal komen met Bureau HALT vanwege geweldsmisdrijven.

¹⁰¹ Baina en overige namen zijn verzonnen namen

¹⁰² van de Kerkhof, M.J. (2010), *De invloed van intergenerationale overdracht van traumaklachten op de psychische gezondheid van kinderen*. Utrecht: Universiteit Utrecht

Interventie:

Om deze situatie te vermijden is er, naast hulp in de vorm van gesprekken met een sociaal-psychiatrisch verpleegkundige voor de moeder, ook aandacht voor de situatie van de kinderen. Er is, ondanks dat de kinderen een verhoogd risico hebben tot het ontwikkelen van gedragsproblemen, onvoldoende aanleiding om de kinderen uit huis te plaatsen. Er wordt besloten tot zorgcoördinatie vanuit Bureau Basiszorg. Deze is, via een gecoördineerde hulp op maat, gericht op een verbetering van de opvoedingssituatie van kinderen. De hulp houdt in opvoedondersteuning van een gezinscoach, begeleiding van de Jeugd-GGZ en schoolmaatschappelijk werk en ondersteuning door een weekendpleeggezin.

Situatie na de interventie:

Inmiddels zijn we vier jaar verder. Het schooladvies aan het eind van groep acht blijft onveranderd. De kinderen van B. zijn gezond, doen het goed op school en zijn niet in aanraking gekomen met Bureau HALT. De tweeling, K. en H. zitten in groep acht en bereiden zich voor op de middelbare school. N. zit nu in groep zeven en C. in groep vijf.

Toepassing van de kostprijstabellen

Om voor bovenstaande casus te berekenen wat de gerelateerde intersectorale kosten en baten van de preventieve interventie zijn, kunnen de volgende stappen worden doorlopen:

1. Bepaling van de relevante intersectorale kosten- en batenposten
2. Berekening van de intersectorale kosten en baten van de preventieve interventie

Ad 1) Om tot een bepaling van de relevante IKB'en te komen, kunnen de checklists in hoofdstuk 3 (Onderwijs) en 4 (Veiligheid en Justitie) worden gebruikt. De checklists zijn feitelijk de eerste twee kolommen in Tabel 3.1 en Tabel 4.1. Hierin kunnen de relevante IKB-posten worden aangevinkt. In onderhavige casus betreft dit de volgende posten: 'zittenblijven' (Tabel 3.1), 'speciaal onderwijs' (Tabel 3.1), 'politie' (tabel 3.1), 'HALT-straf voor jeugdige criminelen' (Tabel 4.1) en '(im)materiële schade' (Tabel 4.1).

Ad 2) Om de bijbehorende intersectorale kosten en baten te kunnen berekenen, kan gebruik gemaakt worden van de kostprijzen zoals vermeld in Tabel 3.1 en Tabel 4.1. Met betrekking tot deze casus gaat het om de volgende berekening:

IKB-posten	Uitleg	Monetaire waarde (euro, 2012)
Zittenblijven	Twee jongens moeten gedurende de basisschoolperiode een jaar overdoen. Een jaar onderwijs kost 5.092,88 euro per leerling per jaar.	10.185,76
Speciaal Onderwijs	Het verschil in kosten tussen speciaal basisonderwijs en regulier basisonderwijs is 9.950,09-5.092,88= 4.097,79 euro per leerling per jaar. Het gaat hier om leerlingen en 4 jaar speciaal onderwijs	32.782,32
Schade	Gebaseerd op het gemiddelde uitgekeerde bedrag door Schadefonds Geweldsmisdrijven aan slachtoffers	2.749,00
Politie	Politie per contact (minstens één)	69,04
HALT-straf voor jeugdige criminelen	HALT-straf per contact (minstens één)	69,04 +
TOTAAL	Totale IB'en van basiszorgcoördinatie	45.855,16

Dit zou betekenen dat de totale intersectorale baten van deze interventie gelijk zijn aan bijna 46.000 euro, waarvan bijna 43.000 euro binnen de sector 'onderwijs' en het overige deel in de sector 'veiligheid en justitie'.

Maastricht University
Faculty of Health, Medicine and Life Sciences
CAPHRI, School for Public Health and Primary Care
Department of Health Services Research
Focusing on Chronic Care and Ageing
Duboisdomein 30
6229 GT Maastricht
P.O. Box 616
6200 MD Maastricht
T +31 43 38 81570
E info-hsr@maastrichtuniversity.nl

www.maastrichtuniversity.nl/hsr

Health Services Research
Focusing on Chronic Care and Ageing

Based in Europe, focused on the world. Maastricht University is a stimulating environment. Where research and teaching are complementary. Where innovation is our focus. Where talent can flourish. A truly student oriented research university.